GHEORGHE MOLDOVAN

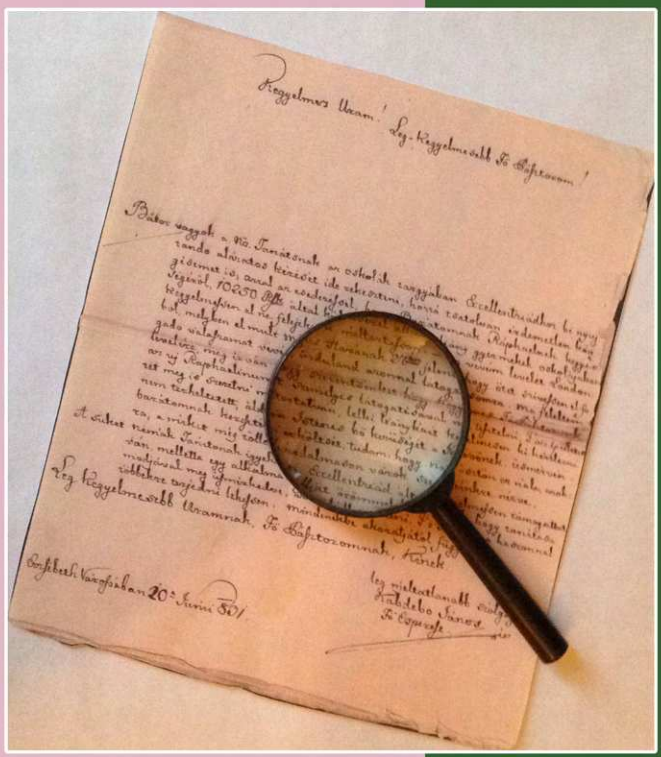

Învăţământul special

Documente de arhivă 1828-1849

AULA MAGNA

https://biblioteca-digitala.ro

AULA MAGNA

https://biblioteca-digitala.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MOLDOVAN, GHEORGHE
Învățământul special : documente de arhivă : (1828-1849) / Gheorghe Moldovan. - Timișoara : Editura Universității de Vest, 2021
ISBN 978-973-125-856-0

37

Tehnoredactare și copertă: Dorin Davideanu

© 2021 Editura Universităţii de Vest, pentru prezenta ediţie

Editura Universităţii de Vest
Calea Bogdăneştilor, nr. 32A
300389, Timişoara
E-mail: editura@e-uvt.ro
Tel.: +40 - 256 592 681

https://biblioteca-digitala.ro

Gheorghe Moldovan

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SPECIAL

Documente de arhivă (1828-1849)

Editura Universităţii de Vest
Timișoara, 2021

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Motto :

„Istoria este o ştiinţă de tip special, ea îşi propune să studieze evenimentele inaccesibile observaţiei noastre, argumentând cauzele lor şi relaţiile dintre ele în baza analizei documentelor de arhivă şi a descoperirilor arheologice."

Robin George Collingwood
(1899 – 1943)
– filosof, arheolog
şi profesor la Oxford –

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

CUVÂNT-ÎNAINTE

În anul 2019 apărea la Editura Politehnica din Timişoara cartea mea intitulată ***Învățământul deficienților din prima jumătate a secolului XIX, în Ardeal şi Banat***. În cadrul acestei lucrări erau inserate o parte a documentelor descoperite în diferite arhive din țară (Arhivele Arhidiecezane Romano-Catolice din Alba Iulia, Direcțiile Arhivelor Naționale din județele Alba, Caraş-Severin şi Covasna), dar şi din Arhivele Naționale ale Ungariei de la Budapesta. Toate aceste documente făceau referire la educarea surzilor şi orbilor din acea perioadă. Motivul pentru care nu s-au introdus toate documentele găsite era de a limita volumul lucrării şi de a nu plictisi pe respectivii cititori. Astfel, în cadrul Arhivelor Arhidiecezane Romano-Catolice din Alba Iulia am găsit un număr de 33 de documente (66 de pagini), iar în cartea amintită au fost prezentate doar 15 documente (23 de pagini). O situație similară s-a petrecut la Direcția Arhivelor Naționale a Județului Caraş-Severin din Caransebeş unde, pentru învățământul surzilor, s-au găsit 70 de documente (116 de pagini) şi au fost prezentate doar 23 de documente (26 de pagini).

Din dorința de a nu se pierde nimic din ce s-a descoperit, actuala carte şi-a propus să ofere cercetătorilor toate documentele, fără comentarii sau analize, însoțite doar de traducerea textelor. Sper că acest demers să fie spre folosul celor ce se interesează de trecutul învățământului pentru copiii cu deficiențe desfăşurat pe teritoriile româneşti.

Sunt convins de faptul că nu am epuizat întregul volum de documente existent. În mod cert, atât arhivele cercetate, cât şi altele, mai conțin multe surprize ce aşteaptă să fie descoperite.

Autorul

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

ARHIVELE ARHIDIECEZANE ROMANO-CATOLICE DIN ALBA IULIA

(Gyulafehérvári Föegyházmegyei Levéltar)

Documente referitoare la
Școala de Surdomuți Dumbrăveni – jud. Sibiu

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

1831

1. Nr.777/1831.

a. Nr. 777/23 iunie 1831.

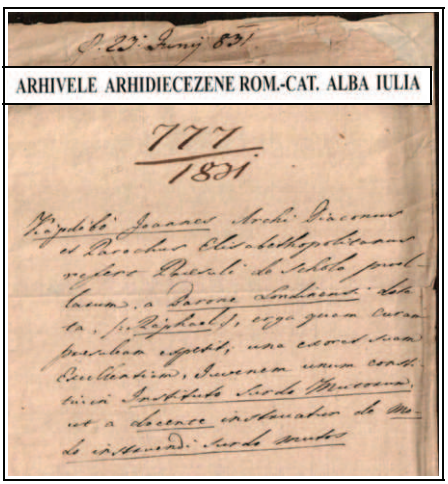

Dcument aflat în **„Protocolum Diocesanum de Anno 1831”.** Imaginea alăturată reprezintă înscrisul de pe coperta dosarului ce cuprinde referatul cu **nr. 777/23 iunie 1831,** prin care parohul Kábdebó János anunță înființarea unui „tânăr” Institut de Surdo-Muți, condus de un docent specializat în metodele de instruire a surdomuților. *(„Juvenem unum constituiri Instituto Surdo Mutorum ut a docente instruatur de modo instruendi surdo mutos”).*

b. Nr. 777/23 iunie 1831.

Originalul actului înregistrat cu **nr. 777/23 iunie 1831,** aflat în interiorul dosarului amintit mai sus. Documentul a fost scris la Dumbrăveni cu trei zile mai repede (20 iunie 1831) de către preotul Kábdebó János, cel care a înființat secția de surdomuți. Este scris în limba maghiară și **reprezintă cel mai vechi document, găsit până în acest moment, care se referă la Școala de Surdomuți din Elisabethopolis, aflată în componența Școlii de Băieți din localitate**.

https://biblioteca-digitala.ro

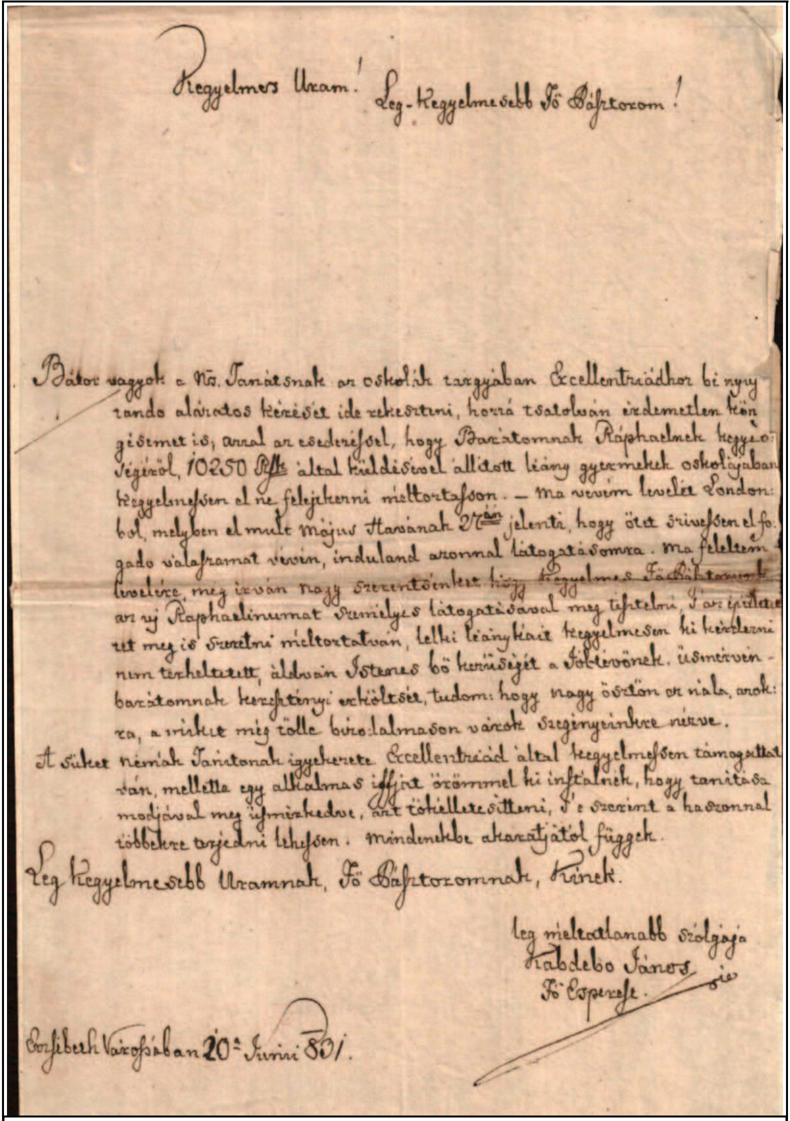

Kegyelmes Uram! Leg-Kegyelmesebb Fő Pásztorom!

Bátor vagyok a Nő. Tanítsnak az oskolák tárgyában Excellentziádhoz benyuj-
tandó alázatos kérését ide rekeszteni, hozzá tsatolván érdemetlen kön-
gösmet is; azzal az esedezéssel, hogy Barátomnak Ráphaelnek kegyes-
ségéről, 10250 Rftk által küldésével állított leány gyermekek oskolájában
kegyelmesen el ne felejtkezni méltoztassék. — Ma vevém levelét London-
ból, melyben el mult Május Havának 27kén jelenti, hogy ötet írásosan el fo-
gadó válaszomat vevén, indúland azonnal látogatásomra. Ma feleltem
levelére, meg írván nagy szerentsénknek hogy Kegyelmes Fő Pásztorunk
az új Raphaelinumat személyes látogatásával meg tisztelni, s az épületet
is meg is szentelni méltoztatván, lelki leánykáit kegyelmesen ki kérdezni
nem terheltetett, áldván Istenes [illegible] a Jóltevőnek. ismervén
barátomnak keresztényi érzéseit, tudom: hogy nagy örömön ez reá, azok-
ra, a mik még tőlle birodalmason várok szegényeinkre nézve.
A süket némák Tanítónak igyekezete Excellentziád által kegyelmesen támogattat-
ván, mellette egy alkalmas ifjat örömmel ki instálnék, hogy tanítása
módjával meg ismerkedve, azt tökélletesíttetni, s e szerint a haszonnal
többekre terjedni lehessen. mindenekbe akaratjától függök.
Leg Kegyelmesebb Uramnak, Fő Pásztoromnak, Kinek.

leg méltatlanabb szolgája
Kabdebo János
Fő Esperesse.

Erzsébeth Városában 20a Junii 831.

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

Documentul cuprinde două paragrafe. Primul paragraf este mai lung și aduce la cunoștință primirea unei donații de 10.250 Rft. (Rainai forinți) pentru înființarea la Elisabethopolis a unei școli de fete.

În cel de al doilea paragraf, pe care îl putem vedea în detaliu din imaginea următoare, preotul paroh Kábdebó János informează episcopia că pentru conducerearea școlii de surdomuți a ales pe acel profesor pe care Excelența Sa Episcopul Romano-Catolic al Ardealului l-a cunoscut și i-a apreciat sârguința și silința. În final, preotul mai adresează încă o solicitare interesantă: *„Aș îndrăzni să recomand încă un tânăr, care prin noile metode folosite de el să contribuie la răspândirea și aplicarea lor pe un plan mai larg.”*

(Facsimil cu paragraful al doilea)

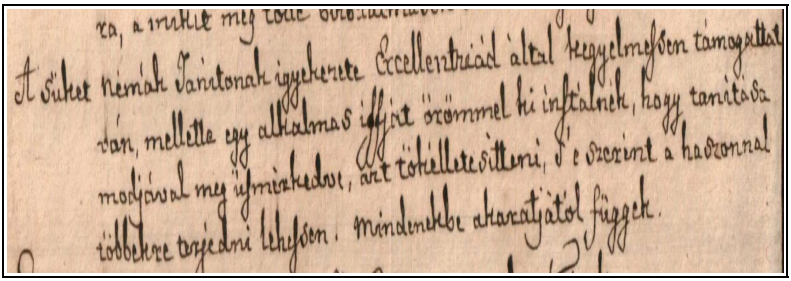

https://biblioteca-digitala.ro

1937

1. <u>Nr. 149/3 feb. 1837</u>.

Documentul descoperit în **„Protocollum Scholasticum et Revisorale ab anno 1837-1842”** reprezintă o notație găsită la pag. 52 din respectivul registru, notație având numărul menționat. (Textul original în limba latină).

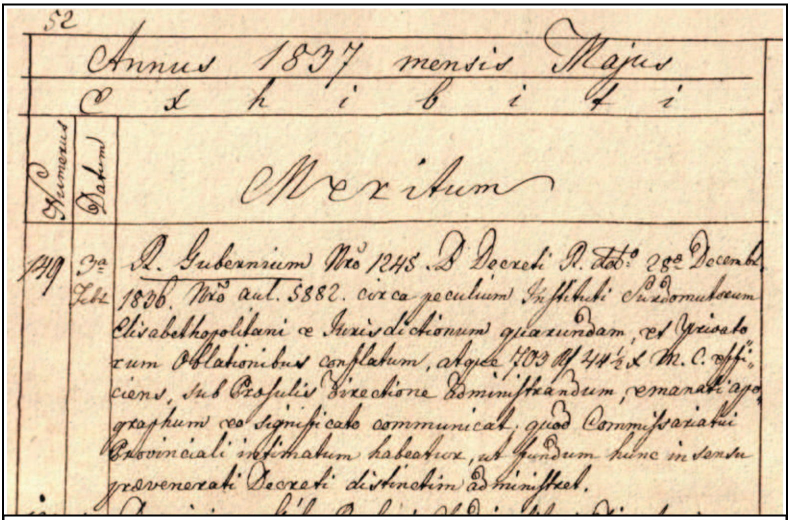
52

Annus 1837 mensis Majus

Exhibiti

Numerus	Datum	Meritum
149	3a Febr	R. Gubernium Nro 1245 Decreti R. dto 28a Decemb. 1836. Nro aul. 5882. circa peculium Instituti Surdomutorum Elisabethopolitani ex Iurisdictionum quarundam, et privatorum Oblationibus conflatum, atque 703 fl 44½ x M. C. efficiens, sub Praesulis directione administrandum, emanati apographum eo significato communicat, quod Commissariatui Provinciali intimatum habeatur, ut fundum hunc in sensu praevenerati Decreti distinctim administret.

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Reprezintă înregistrarea Decretului Guvernului Provincial (Regio Gubernium) Nr. 1245/28 dec. 1836, cu Nr. 5882 al Cancelariei Aulice. Actul se referă la bugetul aflat atunci în „jurisdicția” Institutului de Surdomuți din Elisabethopolis” *(„circa peculium Instituti Surdomutorum Elisabethopolitani”)* privind unele obligații legale *(„prioatorum obligationibus”)* ce-i revin. Este vorba despre suma de 703 Rf. 44 1/2

https://biblioteca-digitala.ro

(Rainai forinți) calculați în „moneta conventionalis” *(m.c.)*. Bugetul era sub direcția administrativă *(„sub Prosulis directione administrandum”)* a Comisariatului Provincial, căruia i s-a comunicat în scris *(„emanati apographum ea significata communicat, quod Commissariatui Provinciali intimatum habeatur”)* și are obligația, ca în acest sens, să respecte utilizarea distinctă a sumelor *(„ut fundum hunc in sensu provenerati intimatum distinctim administrat”).*

2. Nr. 228/31 iulie 1837.

Este vorba despre o notație din **Protocollum Scholasticum et Revisorale ab anno 1837-1842** existentă la pag. 76, scrisă în limba latină și înregistrată cu numărul amintit.

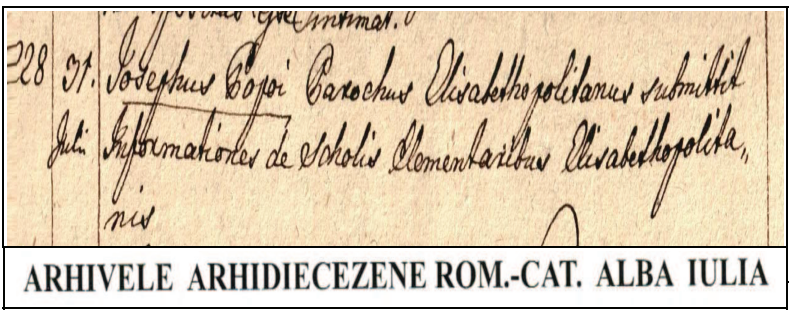

Este amintit un raport informativ al preotului paroh Popoi Iosephus referitor la modul în care s-au ținut cursurile la Școala Elementară din Dumbrăveni (Elisabethopolis). Școala de surdomuți fiind inclusă în cadrul școlii elementare, este posibil ca raportul să fi conținut și informații despre ea. Din păcate, documentul original nu a fost găsit.

https://biblioteca-digitala.ro

1839

1. Nr. 348/1839.

a. Nr. 348/5 martie 1839.

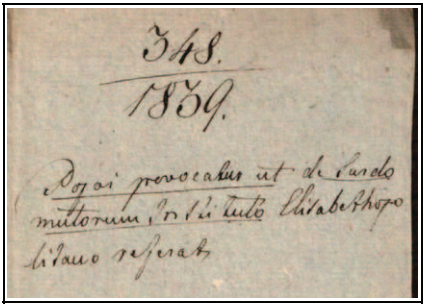

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Documentul aflat în **„Protocolum Diocesanum de Anno 1839”** reprezintă textul aflat pe coperta dosarului ce deținea documentul original ce poartă **Nr. 348/1839** și care se referă la Institutul de Surdomuți.

Dosarul cuprinde scrisoarea preotului Popoi Joseph către autorități.

b. Nr. 348/5 martie 1839.

Originalul actului **Nr. 348/ 5 martie 1839**. (Limba latină).

Inițial este lăudată performanța că „până acum nu s-a auzit ca un astfel de proiect, cum este Institutul de Surdomuți din Elisabetopolis, să dureze așa de mult timp” *(De Instituto Surdo-Mutorum Elisabethopolitano a longiori tempore nihil plane audis).* Se împlineau opt ani dela înființare. Apoi, pentru a obtine rezultate bune, Guvernul Provincial trebuie se implice mai mult *(autem de statu hujus Instituti, institutionis ratione fructuque Excelsio Regio Gubernis relationem praestare debeam).* Până acum, numărul nefericiților surdomuți a rămas constant *(quatenus de actuali Instituti Surdomutorum statu, infelicium numero eorundem Docente).* Pentru a avea un progres spectaculos, este necesară o mai bună informare a societății *(utrum et quali cum profectu doceat genuinam mihi praestet informationem).*

https://biblioteca-digitala.ro

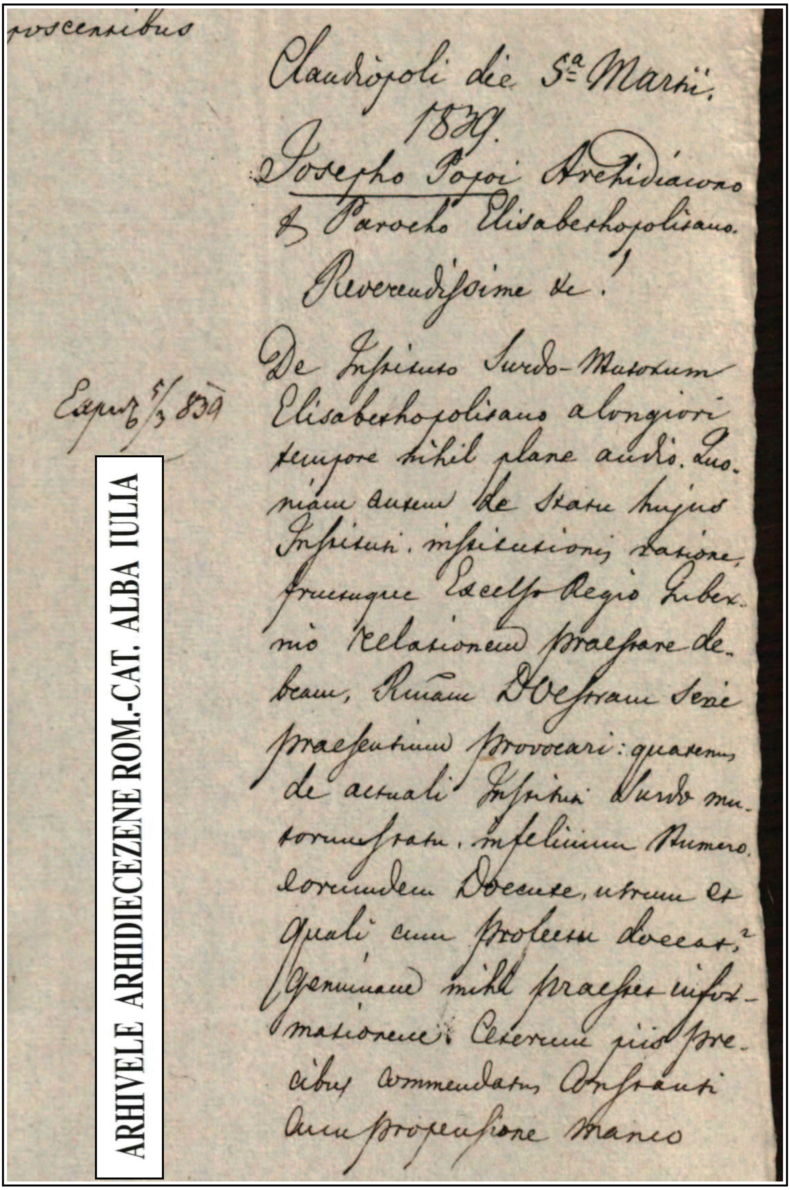
roscentibus

Claudiopoli die 5a Martii 1839.

Josepho Pojoi Archidiacono & Parocho Elisabethopolitano.

Reverendissime &c.!

Exped. 6/3 839

De Instituto Surdo-Mutorum Elisabethopolitano a longiori tempore nihil plane audio. Quoniam autem de statu hujus Instituti, institutionis ratione, fructuque Excelso Regio Gubernio Relationem praestare debeam, Rdam DVestram serie praesentium provocari: quatenus de actuali Instituti Surdo mutorum statu, infelicium numero, eorundem Docente, utrum et quali cum profectu doceat? genuinam mihi praestet informationem. Ceterum piis precibus commendatus constanti cum propensione maneo

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

2. <u>Nr. 388/1839</u>.

a. <u>Nr. 388/8 martie 1839</u>.

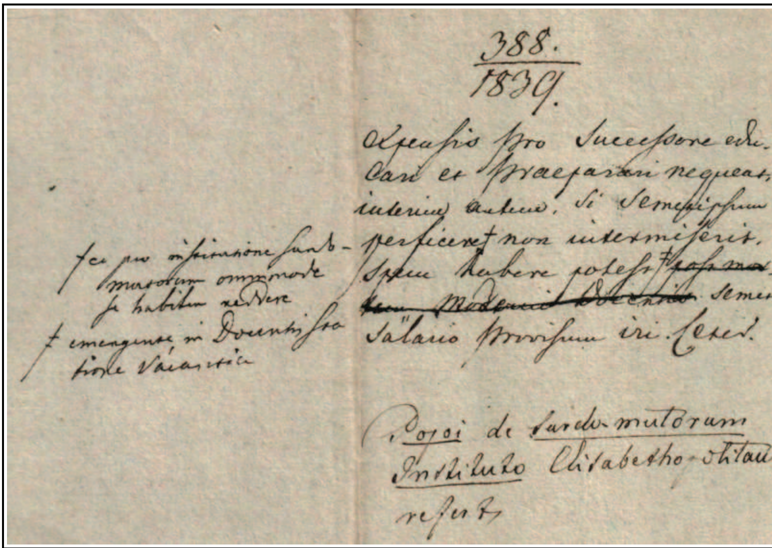

388.
1839.

[illegible] pro Successore educari et praeparari nequeat, interim autem si semetipsum perficeret non intermiserit. Spem habere potest [illegible] semet salario provisum iri ceter.

Popoi de Surdo-mutorum Instituto [illegible] refert

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea pe dosarul cu **<u>Nr. 388/1839</u>** ce cuprinde două documente referitoare la Institutul de Surdomuți. Dosarul se află în **„Protocolum Diocesanum de Anno 1839”.** (Limba latină).

Textul reprezintă o concluzie finală provenită din referatul preotului Popoi Jozsef și ne informează că tema documentelor se referă la necesitatea angajării unui succesor la Institutul de Surdomuți care să asigure educarea și pregătirea continuă a copiilor *(pro succesore educari et preparari nequeat interim),* astfel încât indiferent de locul în care aceștia locuiesc, institutul să funcționeze fără întreruperi *(perficeret ci pro institutione surdomutorum omni mode si habitem redrese non intermiserit).* Pentru aceasta singura „speranță” (soluție) este un post vacant de docent pentru a preda *(spem habere potest emergente in Docentis statione vacantia).* Salariul acestuia, la fel ca și al celuilalt, va fi asigurat *(semet salario provisum iri ceter).*

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 388/8 martie 1839.

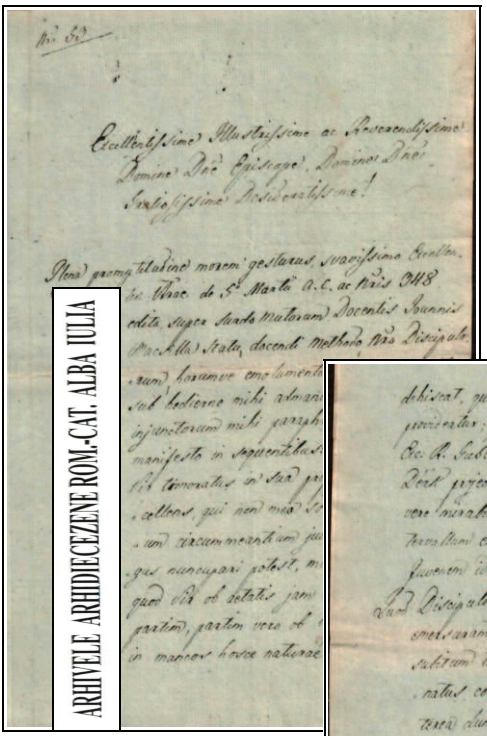

Primul act original înregistrat cu **Nr. 388/8 martie 1839** este referatul original al preotului Popoi Jozsef, scris în limba latină pe două pagini și în care face o relatare a desfășurării învățământului de surdo-muți până la acea dată și a modului în care acesta va continua.

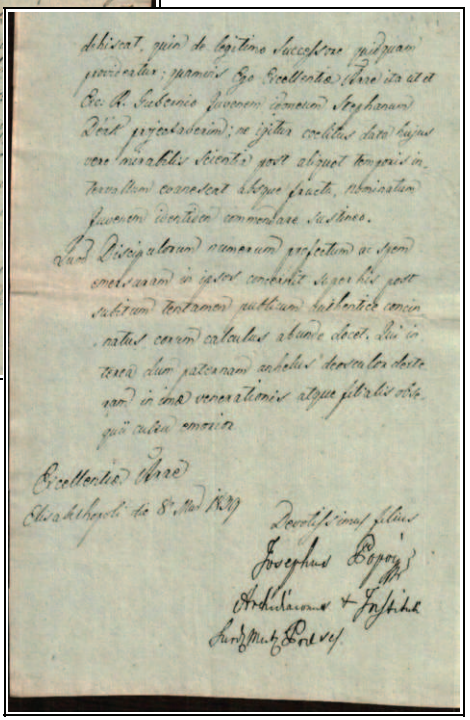

Se precizează că este o continuare a referatului Nr. 348/5 martie 1839, referitor la situația învățământului de surdomuți efectuat de *„Docentis Ioannes Bacsilla”*. Acest învățământ a avut „rezultate ridicate și răsunătoare” *(emolumento sonante praecepto)* și a avut un număr ridicat de elevi *(numero*

https://biblioteca-digitala.ro

discipulorum horumve). Aflăm că *„super Surdo Mutorum Docentis Ioannes Bacsilla”,* este devotat profesiei sale *(„vir timoratus in sua profesione”)* dar, trebuie să recunoască cu mare durere că, posibil din cauza vârstei *(„quod vir ob aetatis”)*, are anumite acțiuni brutale *(„vero ob brutale”)*. Din aceste motive ar trebui numit un succesor tânăr potrivit *(„juvenem idoneum”)* în persoana lui Stephanum Deák, pentru ca această minunată știință *(„miriabilis scientia”)* să poată fi continuată. În caz contrar, după o perioadă de timp aceasta va dispare fără a lăsa urme *(post aliquot temporis intervallum evanescat absque fructu).* O atenție suplimentară merită semnătura preotului Popoi Josephus care se poate vedea în partea de jos a paginii. Pe lângă funcția de „Arhidiacon” și-a înscris și pe cea de „șef sau conducător al Institutului de Surdomuți” *(Instituti Surdo Mutorum Prosul)*.

c. Nr. 388/18 martie 1839.

Este răspunsul dat de Episcopia Roma-no-Catolică din Alba Carolina (Alba Iulia) ca răspuns la referatul preotului Popoi Jozsef din data de 8 martie 1839. (scris în limba latină). Documentul cuprinde o singură pagină.

În prima imagine, cea din stânga sus, ne este prezentat un rezumat al scrisorii oficiale și contextul în care ea a fost scrisă.

Din acest rezumat aflăm că :

Josephus Popoi Arhidiacon și Paroh în Elisabethopolitanus, în completarea *(ad Anexa)* actului dela nr. 348 a.c. (anul curent = 1839) referitor la Institutul de Surdomuți informează despre situația din primul semestru *(Informationem primo semestralem)*.

Docentul Ioannes Bacsilla pe de o parte datorită vârstei *(partim ob aetatis gravitatem)*, pe de altă parte are acțiuni brutale *(partim ob brutalem cum maneis).* Se propune angajarea tânărului Stephanum Deak, ca un succesor potrivit.

Răspunsul Episcopiei Romano- Catolice a fost scris la Alba Carolina (Alba Iulia) în data de 18 martie 1839 și a fost trimis preotului paroh din Elisabethopolis (Dumbrăveni) dar, în special Înaltului Guvern Provincial *(Excelso Regio Gubernis)* al Transilvaniei, pe care trebuie să-l informeze. Din text aflăm că :

Sunt repetate informațiile despre primul semestru al anului școlar 1838-39 *(pro prima semestri anni 1838/9)*; se precizează importanța existenței Institutului de Surdomuți *(necessaris institutis).*

https://biblioteca-digitala.ro

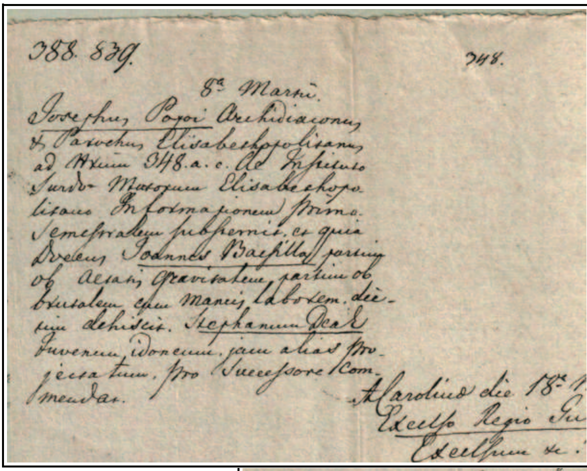

388. 839. 348.

8a Martii.

Josephus Popoi Archidiaconus & Parochus Elisabethopolitanus ad Numm 348. a. c. de Instituto Surdo-Mutorum Elisabethopolitano Informationem primo Semestralem substernit, et quia Docens Joannes Bacsilla partim ob aetatis gravitatem, partim ob [illegible] cum [illegible] laborem [illegible] dehiscit. Stephanum Deak Juvenem idoneum, jam alias projectatum, pro Successore Commendat.

Informațiile legate de „superprofesorul” (!!!) Institutului de Surdomuți din Elisabethopolis *(Informationem Super professor surdo mutorum in Instituto Elisabethopolitane)* din primul semestru al anului curent (1838-39) au fost aduse la cunoștința Excelenței Voastre pentru a nu profita de situația noastră *(profitare ea nostra significa)*. Băcilă Ioan *(Joannes Bacsilla)* are o vârstă înaintată *(aetatis gravitatem)* și sub presiunea muncii *(ob laboris intenssionem)* își pierde controlul. Episcopia Romano-Catolică precizează că susține propunerea preotului Popoi de a-l angaja pe tânărul Stephanum Deak ca ajutor și eventual succesor al lui Băcilă.

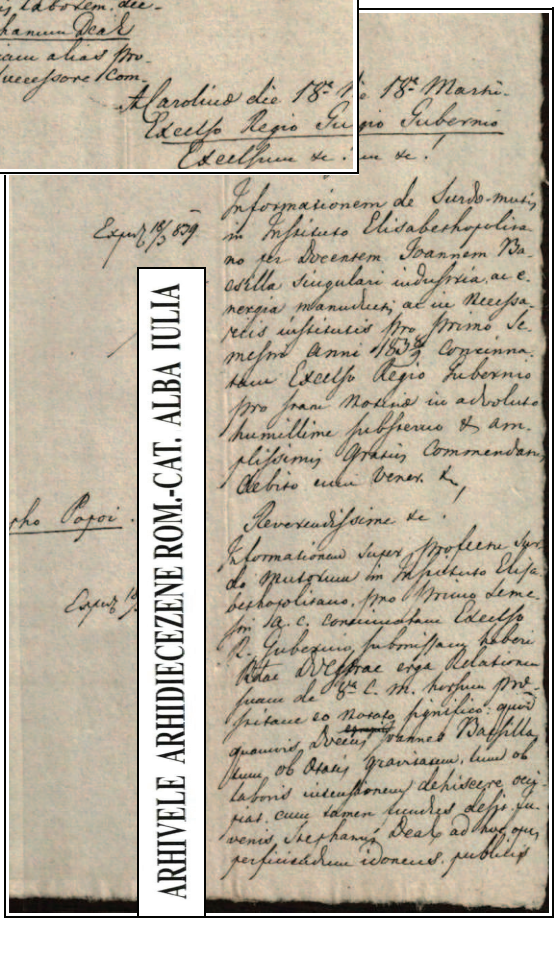

Carolinae die 18a [illegible] 18a Martii.

Excelso Regio [illegible] Gubernio

Excellentissime etc.

Expd 18/3 839

Informationem de Surdo-mutis in Instituto Elisabethopolitano per Docentem Joannem Bacsilla singulari industria ac energia manuductis ac in necessariis instructis pro primo Semestre Anni 1839 concinnatam Excelso Regio Gubernio pro [illegible] in [illegible] humillime substerno & amplissimis Gratiis Commendans debito cum Vener. [illegible]

[illegible] Popoi

Reverendissime etc.

Expd [illegible]

Informationem super profectu Surdo Mutorum in Instituto Elisabethopolitano pro primo Semestri a. c. concinnatam Excelso R. Gubernio submissam [illegible] Vestrae erga Relationem suam de 8a c. m. [illegible] significo: quod quamvis Docens Joannes Bacsilla tum ob aetatis gravitatem, tum ob laboris intensionem deficere [illegible], cum tamen [illegible] Stephanus Deak ad hoc opus perficiendum idoneus, publicis [illegible]

https://biblioteca-digitala.ro

1843

1. Nr. 117/1843.

a. Nr. 117/19 ianuarie 1843.

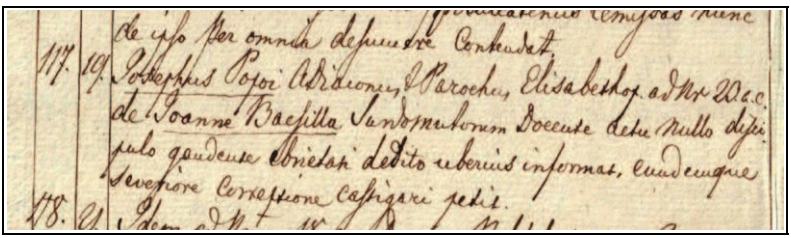

Documentul, fiind cuprins în **Protocolum Diocesanum de Anno 1843,** reprezintă înregistrarea cu **Nr. 117/19 ianuarie 1843** a actelor (limba latină) întocmite de Episcopie, a scrisorii preotului Popoi Jozsef. Actele au legătură cu un alt referat înregistrat cu Nr. 23/10 ian. 1843 (negăsit). În textul prezentat se informează că „docentul" Joannes Bacsilla, din cauza beției a făcut multe datorii *(ebrietati debito uberius informat)* aceasta a provocat „bucuria" (batjocura) elevilor *(discipulo gaudente).* Se solicită să fie pedepsit exemplar *(severior correttione castigari petit)*.

b. Nr. 117/2 februarie 1843.

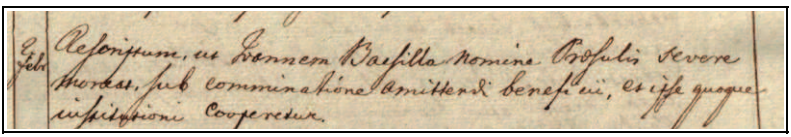

Hotărârea luată la 2 feb 1843, de Consiliul Arhidiecezan al Episcopiei Catolice (limba latină) și înscrisă pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării prezentate la poziția „a." Joannes Bacsilla este avertizat sever *(severe moneat)* și amenințat cu pierderea beneficiilor *(sub comminatione amittendi beneficii).*

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr. 117/2 februarie 1843.

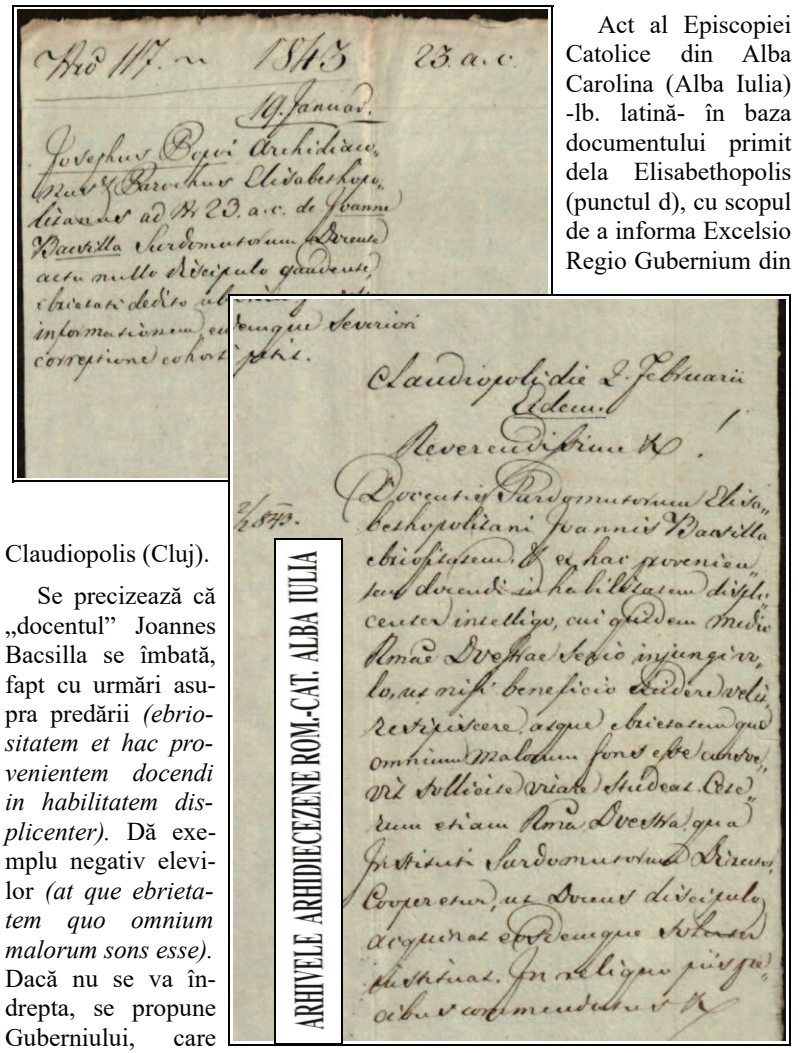

Act al Episcopiei Catolice din Alba Carolina (Alba Iulia) -lb. latină- în baza documentului primit dela Elisabethopolis (punctul d), cu scopul de a informa Excelsio Regio Gubernium din Claudiopolis (Cluj).

Se precizează că „docentul" Joannes Bacsilla se îmbată, fapt cu urmări asupra predării *(ebriositatem et hac provenientem docendi in habilitatem displicenter).* Dă exemplu negativ elevilor *(at que ebrietatem quo omnium malorum sons esse).* Dacă nu se va îndrepta, se propune Guberniului, care este *„Instituti Surdomutorum Director",* pedepsirea „docentului" și căutarea unui student înlocuitor care să dobândească aceleași calități de predare *(ut docens discipulo acquirat eosdem solerter instituat).*

https://biblioteca-digitala.ro

d. Nr. 117/26 ianuarie 1843.

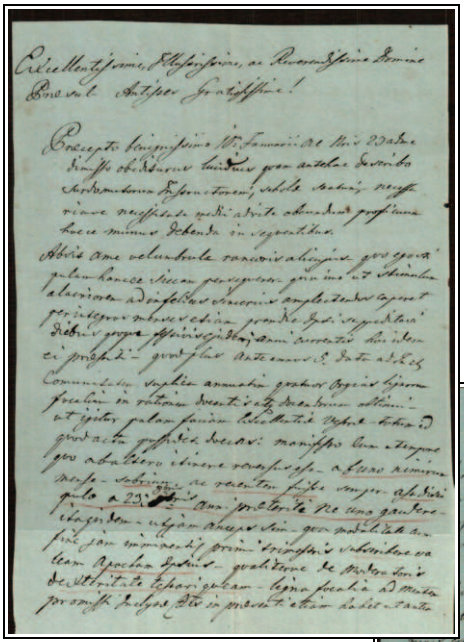

Este scrisoarea oficială, în limba latină, compusă din două pagini, scrisă de Josephus Popoi la Elisabethopolis în 19 ianuarie 1843 și înregistrată la Episcopia din Alba Carolina la 26 ianuarie 1843, cu Nr. 117.

Se precizează că actualul referat este în completarea celui în registrat cu Nr. 23/10 ianuarie 1843.

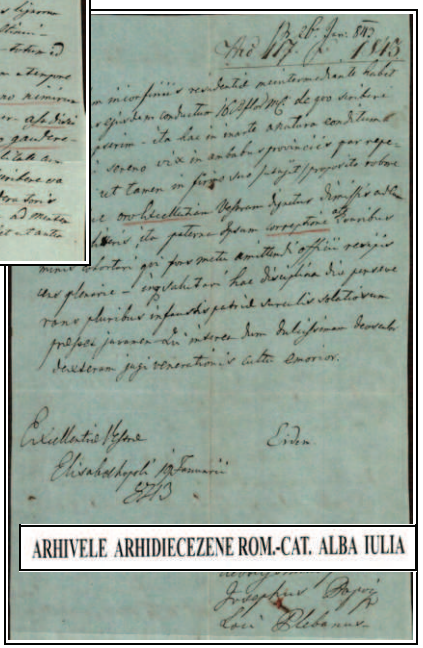
ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Se recunoaște necesitatea educării surdomuților *(surdomutorum instructorem)* și a faptului că o astfel de școală trebuie să fie stabilă *(schola statum necessariane)* dar, în același timp, ea necesită o dotare corespunzătoare *(necessitate medii ad rite)*. De asemenea, acești copii nefericiți *(infelices)* trebuiesc stimulați spre învățătură. Episcopia este informată despre eforturile comunității locale care, în ultimii ani au avut o contribuție de patru ori mai mare decât în anii precedenți. Numai cheltuielile cu asigurarea localului, a lemnelor de foc și a iluminatului se ridică la 16 Rfor. m.c. (Rajnai forinți, moneta conventionalis) pe an.

https://biblioteca-digitala.ro

Despre comportamentul lui Băcilă aflăm că, în ultima lună a fost mereu „treaz și proaspăt” *(sobrium ac recentem fuisse semper).* Cu toate acestea, preotul Popoi se îndoiește că el s-ar fi corijat definitiv deși, „s-au trimis scrisori directe către tatăl său” *(directe litteris ita paterna ipsum)* în care a fost avertizat că poate pierde serviciul.

Ca informație secundară și interesantă, aflăm că în 1843 mai trăia tatăl (cu siguranță tatăl vitreg) învățătorului Băcilă.

2. Nr. 505/1843.

a. Nr. 505/27 martie 1843.

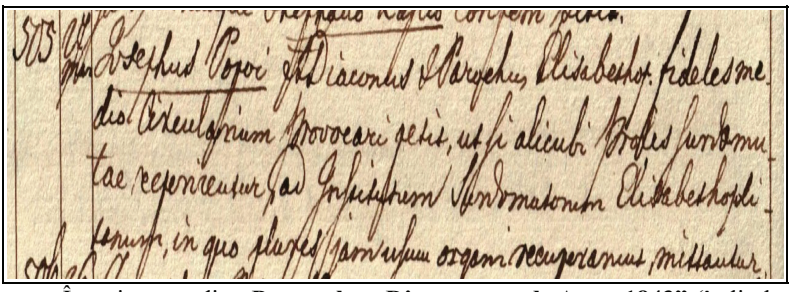

Înregistrarea din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1843”** (în limba latină) cu **Nr. 505/27 martie 1843** a unui act întocmit de preotul Josephus Popoi din Elisabethopolitanum, (vezi punctul c), prin care solicită susținerea Institulului de surdomuți din localitatea Elisabethopolitanus.

b. Nr. 505/27 martie 1843.

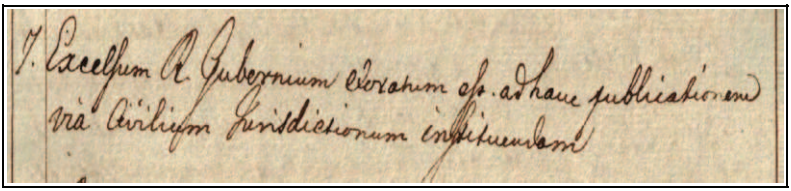

Hotărârea luată la 7 apr. 1843, de Consiliul Diecezan al Episcopiei Catolice (limba latină) și înscrisă pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării prezentate la punctul a. Guvernul Provincial trebuie să să precizeze legalitatea unei astfel de inițiative.

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr. 505/27 martie 1843.

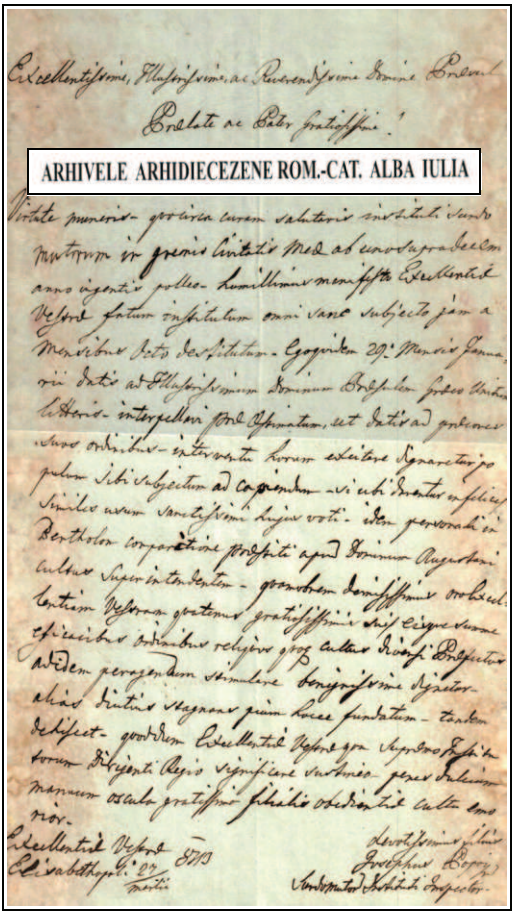

Este scrisoarea Nr. 505, în limba latină, scrisă de Josephus Popoi la 27 martie 1843 și înregistrată la Episcopia din Alba Iulia cu Nr. 505.

Referitor la vechimea Institutului de Surdomuți și aici se precizează că are *„supra decem anno”* (peste zece ani). Precizarea este valabilă atât pentru anul 1831, cât și pentru anul 1832, ca an de înființare a școlii.

Parohul J. Popoi se adresează Episcopului Romano-Catolic spunând că soarta institutului depinde acum doar de dânsul, deoarece printr-o scrisoare din 29 ianuarie 1843 (negăsită) Episcopia Greco-Unită (Greco-Catolică) a întrerupt colaborarea.

Este o informație importantă care precizează că, în primii ani ai existenței sale, Institutul de Surdomuți din Elisabethopolis a fost susținut financiar și de către Episcopia Greco-Catolică din Blaj.

Scrisoarea mai exprimă rugămintea de a se colabora cu celelalte culte religioase în vederea susținerii acestui institut care, în perioada în care a funcționat și-a câștigat o bună popularitate, fiind unicul din Transilvania.

https://biblioteca-digitala.ro

d. Nr. 505/7 aprilie 1843.

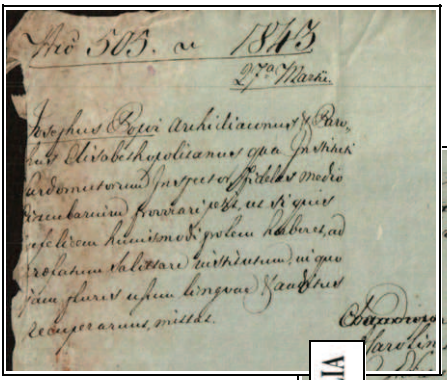

Răspunsul Episcopiei Catolice din Alba Iulia la documentului din 27.03.1843 (punctul c).

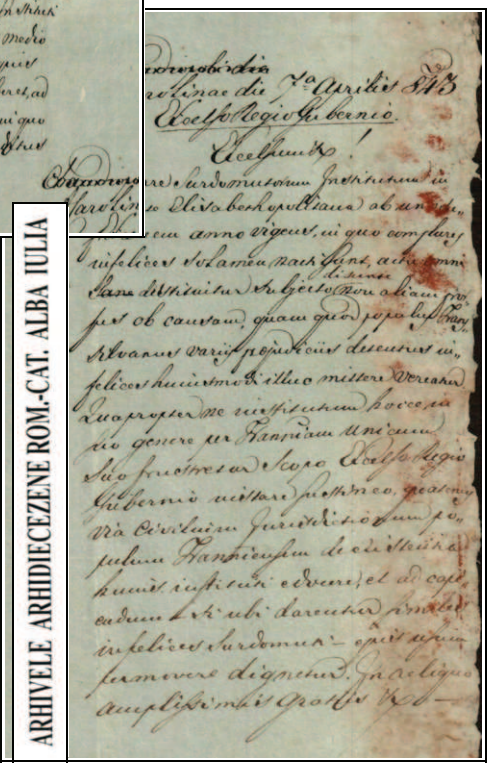

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

(Stânga sus) Rezumatul scrisorii Nr. 505/27 martie 1843 a parohului Josephus Popoi ce solicita necesitatea mai multor școli de surdomuți, în mai multe limbi *(plures usum linguae)* și recuperarea resturilor de auz *(auditus recuperarunt)*.

(Dreapta jos) Actul începe cu fraza : *„Salutare Surdomutorum Institutum in civitate Elisabethopolitana”* și acest salut este adresat cu ocazia a *„supra decem anno vigens”* (peste zece ani de viață). Precizarea este valabilă atât pentru anul 1831, cât și pentru anul 1832, ca an de înființare a școlii. În continuare, se exprimă dezamăgirea că, în Transilvania este unicul institut de acest fel. Se propune ca, in cazul în care se mai găsesc „surdomuți nefericiți” *(si ubi similes infelices surdomuti),* în baza jurisdicției pe care o are, *„Excelso Regio Gubernio”* ar trebui să înființeze și alte școli.

https://biblioteca-digitala.ro

1844

1. Nr. 97/17 ianuarie 1844.

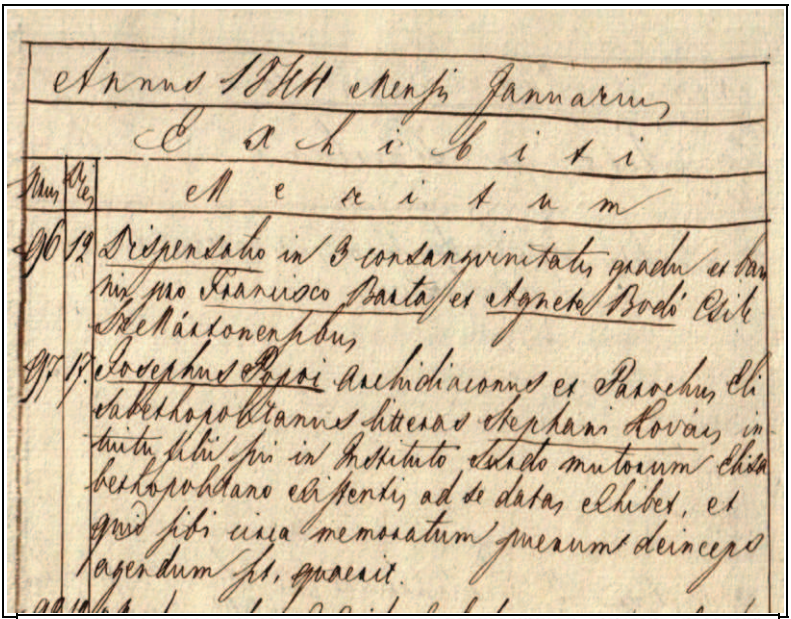

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea aflată în **„Protocolum Diocesanum de Anno 1844”** (în limba latină) cu **Nr. 97/17 ianuarie 1844** a unui act întocmit de preotul Josephus Popoi din Elisabethopolis (actul original nu s-a găsit), prin care transmite scrisoarea lui Stephani Kovacs, a cărui fiu este înscris la Institutul de Surdomuți din Elisabethopolis și urmează a fi examinat. Se solicită ..... (text nedescifrat).

https://biblioteca-digitala.ro

2. Nr. 272/13 februarie 1844.

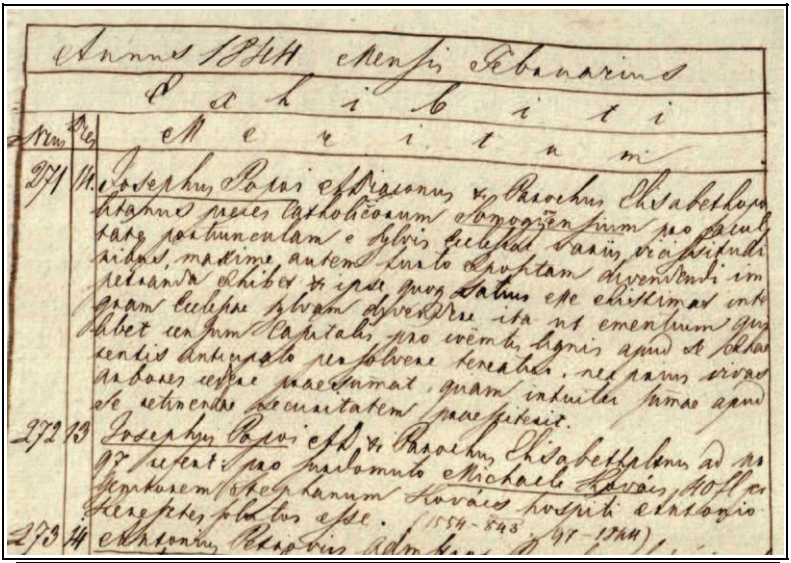

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1844”** (în limba latină) cu **Nr. 272/13 februarie 1844** a unui act întocmit de preotul Josephus Popoi din Elisabethopolis (actul original nu s-a găsit). Conform înregistrării, actul are legătură cu alte acte : Nr. 1554/1843 (negăsit) și Nr. 97/1844. Se specifică faptul că Stephanum Kovács și-a cazat în gazdă fiul surdomut Michael la domnul Antonio Keresztes și pentru aceasta a plătit 40 de forinți.

3. Nr. 391/1844.

a. Nr. 391/9 aprilie 1844.

Înregistrare din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1844”** (limba latină) **Nr. 391/9 aprilie 1844.** Act întocmit de preotul Josephus Popoi din Elisabethopolis (actul original nu s-a găsit).

Este o revenire la o adresă anterioară, Nr. 281/1844. În prima parte a acestui act aflăm că Ioan Karacsony a cumprat „Casa Kabdebo” unde fusese

https://biblioteca-digitala.ro

„încartiruit” (cazat) nefericitul surdomut Michael Kovács. În partea a doua sunt tratate alte probleme ale Bisericii Catolice.

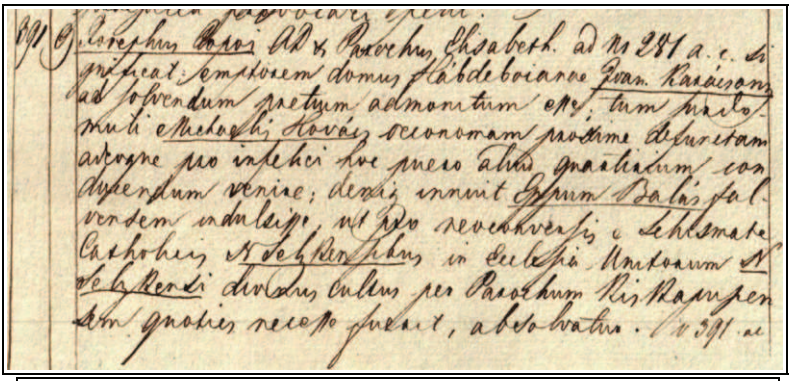

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

b. Nr. 391/14 aprilie 1844.

Hotărârea luată la 14 aprilie 1844 de Consiliul Diecezan al Episcopiei Catolice (limba latină) și înscrisă pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării prezentate la punctul a. Se precizează că surdomutul Michael Kovács trebuie să-și schimbe „încartiruirea” din cauza schimbării proprietarului și a majorării taxelor. Aceasta va duce la pierderea unor sume achitate.

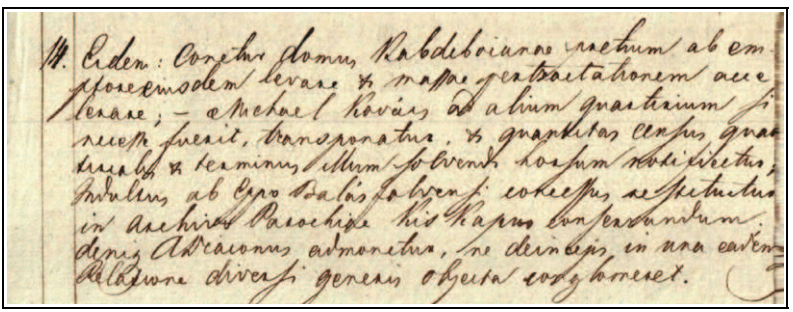

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Restul subvențiilor au fost returmate de Eppo Balás și puse la conservare de către arhivarul parohial Kis Kapus.

https://biblioteca-digitala.ro

4. Nr. 985/1844.

a. Nr. 985/14 iulie 1844.

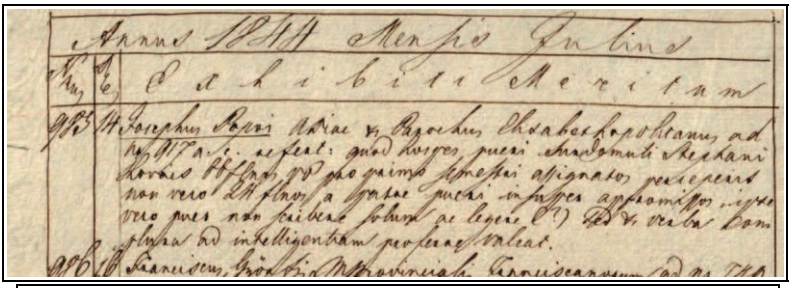

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1844”** (în limba latină) cu **Nr. 985/14 iulie 1844** a unui act întocmit de preotul Josephus Popoi din Elisabethopolis (actul original nu s-a găsit), în completarea unuia anterior (Nr. 917/1844). Se face referire la faptul că Stephani Kovács ar fi plătit (pierdut ?) 66 de forinți cu găzduirea fiului său surdomut, dintre care 24 de forinți pentru primul semestru.

b. Nr. 985/18 iulie 1844.

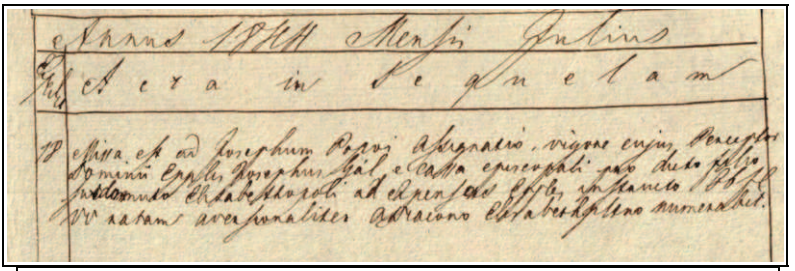

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Hotărârea luată la 18 iulie 1844, de Consiliul Diecezan al Episcopiei Catolice (limba latină) și înscrisă pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării prezentate la punctul a.

Arhidiaconul Josephus Popoi din Elisabethopolis va împuternici pe perceptorul Epples Josephus Gál să recupereze cei 66 fl. în folosul băieților surdomuți din localitate.

https://biblioteca-digitala.ro

5. Nr. 1863/1844.

a. Nr. 1863/...(?)...(?). 1844.

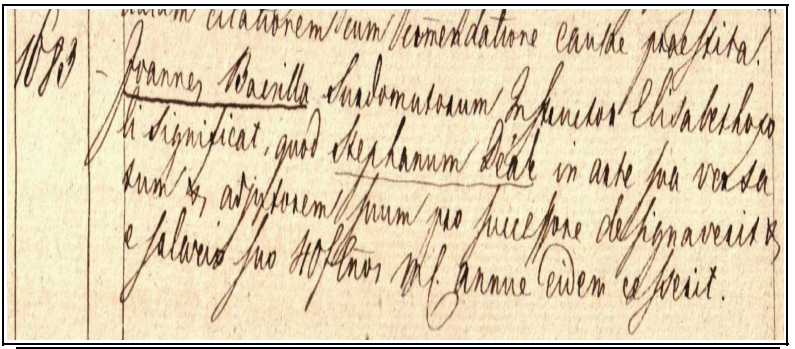

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea în limba latină, cu **Nr. 1683/1844** a unei scrisori scrise de Josephus Popoi (originalul nu a fost găsit), prin care se specifică faptul că alături de *„Joannes Bacsilla Surdomutorum Instructor Elisabethopoli”* a fost angajat Stephanum Deák, cu un salar anual de 40 de forinți m.c. (moneta conventionalis).

b. Nr. 1863/31...(?). 1844.

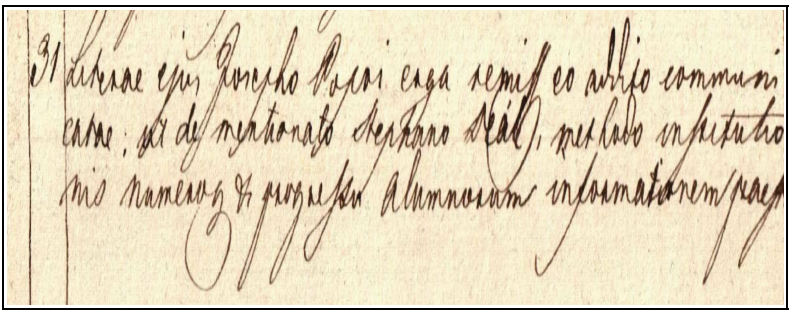

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Rezoluția Episcopiei Catolice, referitor la actul dela punctul a și aflată pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării cu Nr. 1683. Episcopia este încântată de faptul că Băcilă își cere scuze și se reiau lecțiile cu copiii. Prin aceasta, elevii săi vor progresa.

https://biblioteca-digitala.ro

1845

1. Nr. 137/1845.

a. Nr. 137/7 februarie 1845.

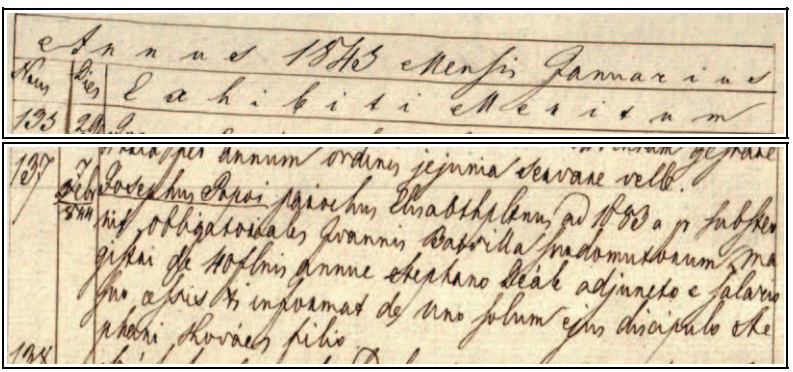

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1845”** (în limba latină) cu **Nr. 137/7 februarie 1845** a unui act scris de J. Popoi din Elisabethopolis (actul original nu s-a găsit), urmare a scrisorii Nr. 1683/1844. Aflăm că *„Joannis Bacsilla surdomutorum magistri”* are obligația de a lucra, pentru educarea fiului lui Stephani Kovács, cu Stephanum Deák care-i va fi adjunct și care va primi un salariu de *„40 flnis.* (forinți) *anno”*.

b. Nr. 137/16 februarie 1845.

Episcopia a luat act de faptul că alături de Joannes Bacsilla a fost numit Stephanum Deák ca *„successorem vel coadjutorem”* și că i s-a stabilit un salariu.

https://biblioteca-digitala.ro

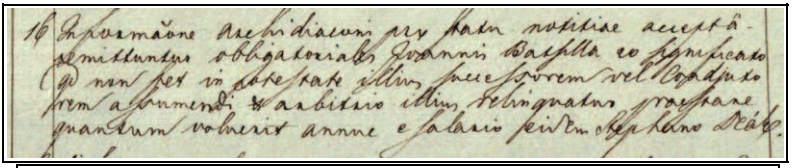

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

2. Nr. 1625/1845.

a. Nr. 1625/8 decembrie 1845.

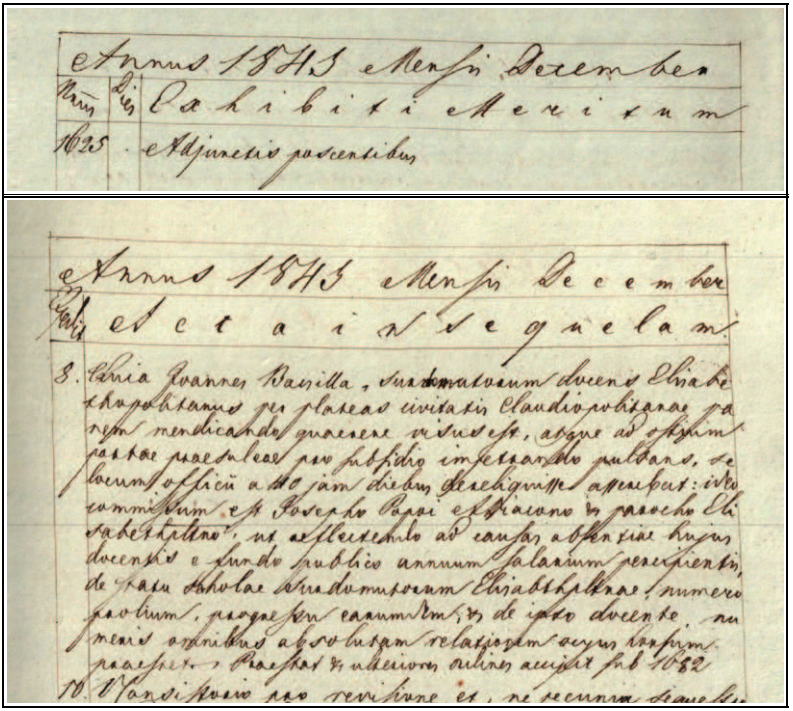

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1845”** (în limba latină) cu **Nr. 1625/8 decembrie 1845**, a adresei primită dela Regio Gubernium, însoțită doar de mențiunea : *„Ad juretis poscentibus”* (solicită

https://biblioteca-digitala.ro

cadrul legal). Pe pagina din dreapta, în data de 8 decembrie, Episcopia a oferit propria sa rezoluție. Se începe cu **o relatare șocantă : Joannes Bacsilla ar fi cerșit mâncare pe străzile Clujului *(Joannes Bacsilla Surdomutorum docens Elisabetopolitanus per plateas civitatis Claudiopolitanae panem mendicando quaerere visus est)*.** A părăsit locul de muncă, fără consimțământ, timp de 40 de zile și a bătut la porțile caselor. Parohul Josephus Popoi va trebui să analizeze cauzele absențelor docentului, salarul anual, starea școlii și progresele pe care le-a avut.

b. Nr. 1625/...(?)...(?). 1845.

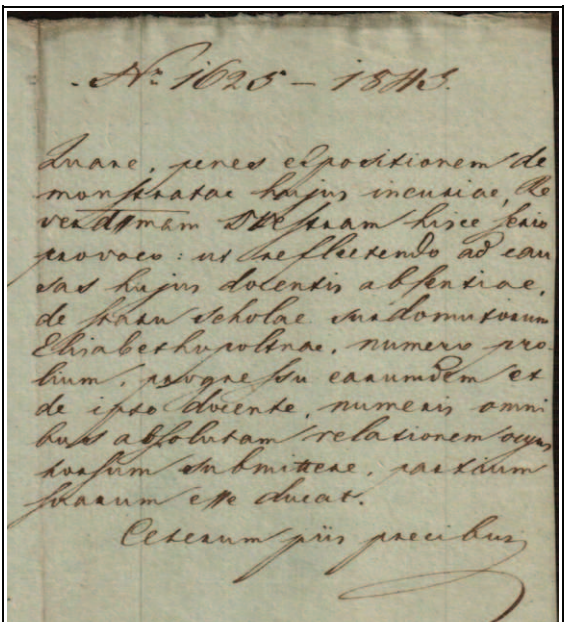

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Scrisoarea, nesemnată, care susține necesitatea stabilirii cauzelor care au dus la efectuarea acestor absențe de către „docentul" școlii de surdomuți din Elisabethopolis.

Una din cauze este neglijența și se impune o acțiune serioasă pentru ca absențele să nu ducă la diminuarea numărului de elevi și să mențină un progres educațional.

c. Nr. 1625/8 decembrie 1845.

Adresa Guvernului Provinciei Transilvania din Claudiopolis scrisă în 8 decembrie 1845 și înregistrată la Episcopia Catolică din Alba Carolina cu **Nr. 1625/1845**. Destinatarul adresei era parohul Josephus Popoi dar, se pare că originalul a rămas la Episcopie și parohului i s-a trimis notița analizată la punctul b.

https://biblioteca-digitala.ro

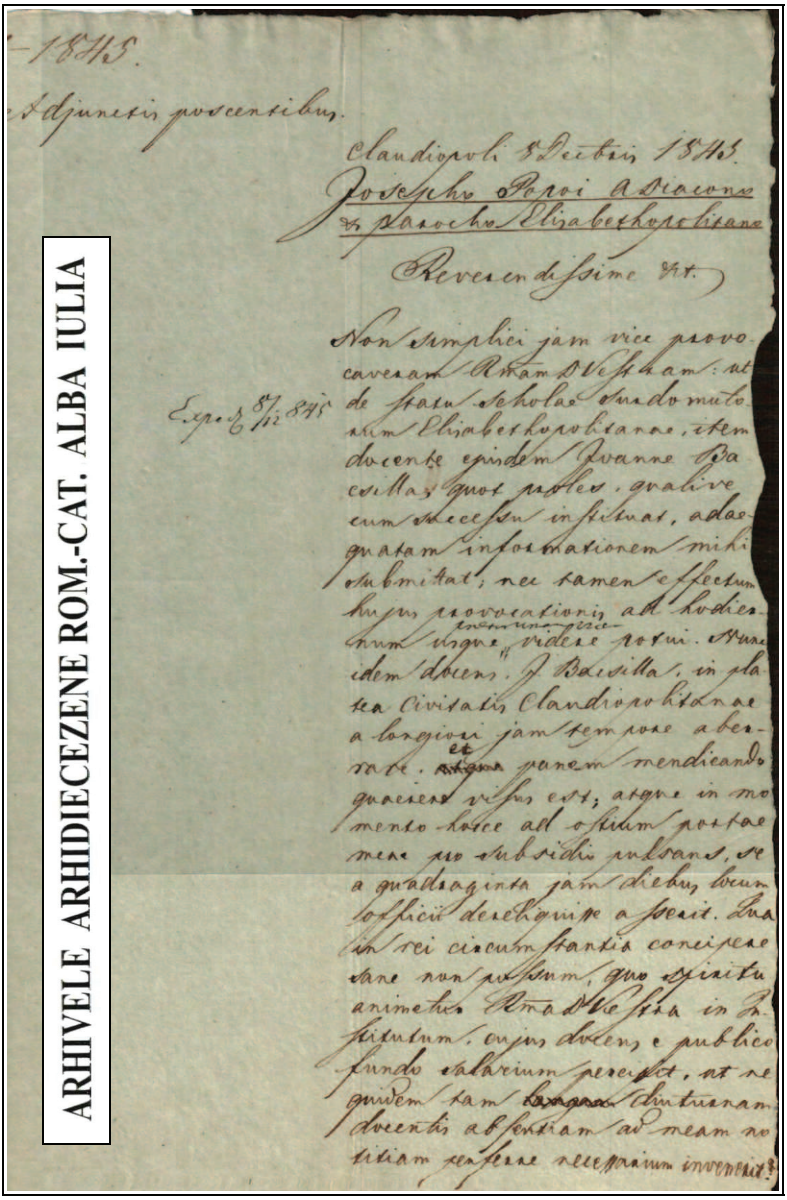
ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

–1845.

…e Adjunctis poscentibus.

Exped 8/12 845

Claudiopoli 8 Decbris 1845.
Josepho Popovi Adiacono & Parocho Elisabethopolitano

Reverendissime D[omi]ne.

Non simplici jam vice provocaveram Amam DVestram: ut de statu Scholae Surdomutorum Elisabethopolitanae, item docente ejusdem Joanne Bacsilla, quot proles, qualive cum successu instituat, adaequatam informationem mihi submittat; nec tamen effectum hujus provocationis ad hodiernum usque [illegible] videre potui. Nunc idem docens J. Bacsilla, in platea Civitatis Claudiopolitanae a longiori jam tempore aberrare, et ~~atque~~ panem mendicando quaerens visus est; atque in momento hocce ad ostium portae meae pro subsidio pulsans, se a quadraginta jam diebus locum officii dereliquisse asseruit. Qua in rei circumstantia concipere sane non possum, quo spiritu animetur Ampla DVestra in Institutum, cujus docens e publico fundo salarium percipit, ut ne quidem tam ~~longam~~ diuturnam docentis absentiam ad meam notitiam perferre necessarium invenerit?

https://biblioteca-digitala.ro

În această adresă întâlnim toate problemele semnalate la punctele a și b, referitoare la absențele lui Joannes Bacsilla, starea scolii, progresele înregistrate și situația jenantă că mult timp a rătăcit *(a longiori tempore aberare)* cerșind pe străzile Clujului. Se cere o analiză serioasă deoarece **salariul lui Băcilă este plătit din bani publici** *(e publico fundo salarium percipit)*.

3. Nr. 1682/1845.

a. Nr. 1682/17 decembrie 1845.

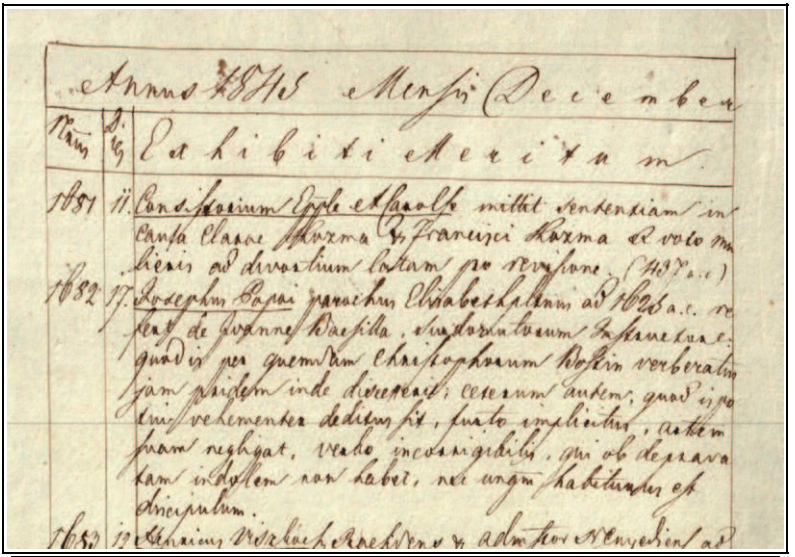

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1845”** (în limba latină) cu **Nr. 1682/17 decembrie 1845** a unui act întocmit de preotul Josephus Popoi din Elisabethopolis (actul original nu s-a găsit), ca răspuns la adresa Nr. 1625/1845. Sunt expuse o serie de acte imorale săvârșite de Joanes Bacsilla : s-a certat și s-a bătut cu un oarecare Christophorum Bostin *(quod is per quemdam Christophorum Bostin verberatus jam pridem inde discep erit)*, implicat în furturi *(furto implicitus)*, își neglijază meseria (arta sa) *(artem suam negligat)*, adresează cuvinte urâte *(verbo incorrigibilis)*, caracterul său s-a depravat *(depravatam indolem non habet)*. De multe ori astfel de manifestări au loc de față cu discipolii (elevii) săi.

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 1682/22 decembrie 1845.

Hotărârea luată la 22 decembrie 1845, de Consiliul Diecezan al Episcopiei Catolice (limba latină) și înscrisă pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării prezentate la punctul a. Hotărârea este clară, lui Joannis Bacsilla i se suspendă salariul *(ut Joannis Bacsilla salarium suspendi faciat)* până când nu se îndreaptă.

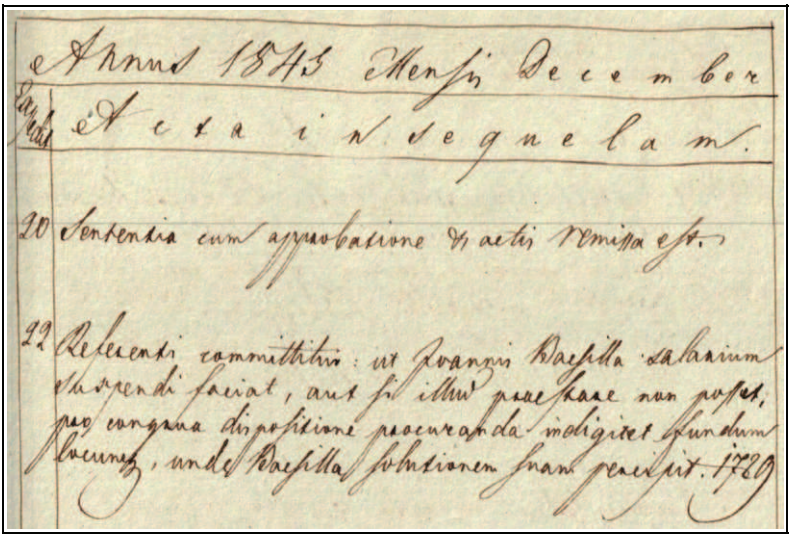

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

4. Nr. 1729/1845.

a. Nr. 1729/26 decembrie 1845.

Înregistrarea din „**Protocolum Diocesanum de Anno 1845”** (în limba latină) cu **Nr. 1729/26 decembrie 1845** a unui act întocmit de preotul Josephus Popoi din Elisabethopolis (actul original nu s-a găsit), ca urmare la adresa Nr. 1682/1845.

Se explică faptul că în urma intervenției perceptorilor provinciali, salarul lui Băcilă a continuat să se plătească. Cu toate acestea, situația acestuia va fi urmărită în continuare.

https://biblioteca-digitala.ro

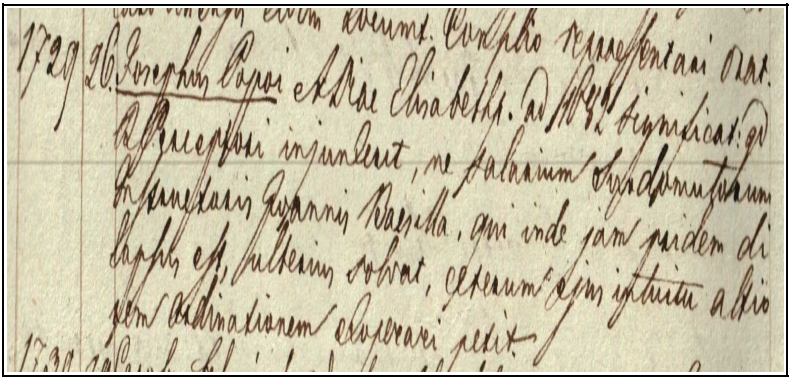

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

b. Nr. 1729/31 decembrie 1845.

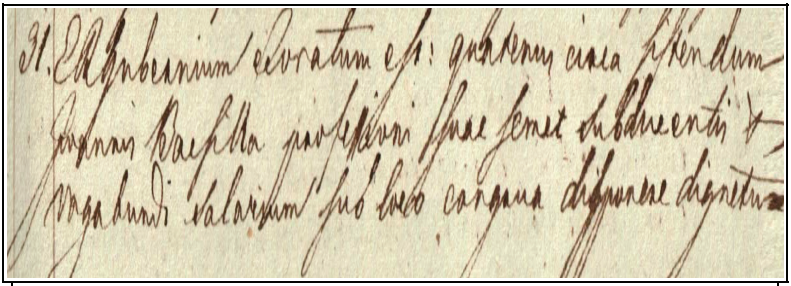

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Hotărârea luată la 31 decembrie 1845, de Consiliul Diecezan al Episcopiei Catolice (limba latină) și înscrisă pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării prezentate la punctul a. Aflăm că Regio Gubernium este „exorat" față de această situație. Băcilă este caracterizat ca vagabond *(vagabundi)*.

https://biblioteca-digitala.ro

1846

1. (fără număr)/17 ianuarie 1846.

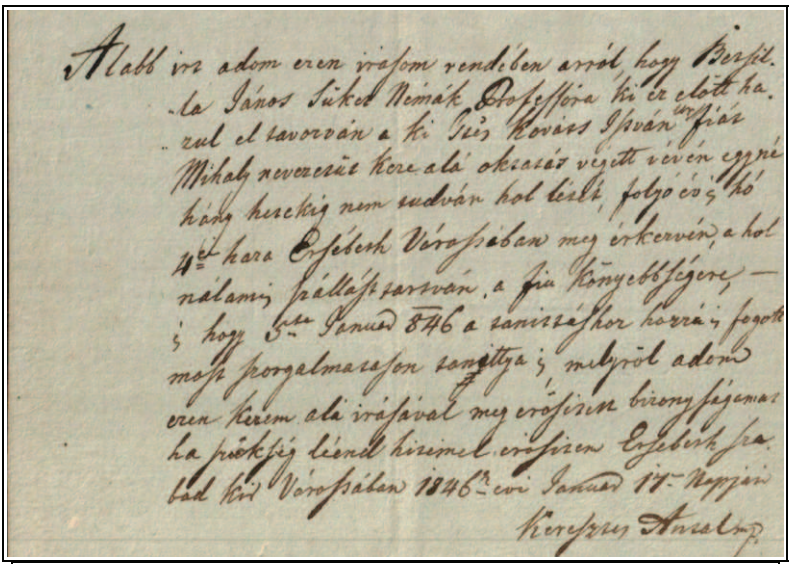

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Este declarația originală a cetățeanului Kereszes Antal din Dumbrăveni, dată în 17 ianuarie 1846, și care are următorul conținut :

(traducere din limba maghiară) *„Prin aceasta dau în scris, că Bacsilla Iános* (Băcilă Ioan)*, profesor la Școala de Surdomuți, a plecat pentru câteva săptămâni fără să se știe unde. Fiul domnului Kovács István, Mihály, care este elevul lui Bacsilla* (Băcilă)*, locuiește la mine în gazdă. Bacsilla* (Băcilă) *a apărut în 4 ianuarie și din data de 5 ianuarie 1846 a început să se ocupe de copil cu sârguință. Dau această declarație cu semnătură, în cazul în care va fi necesară orașului liber regesc Erzsébethváros* (Dumbrăveni)*. 1846, ianuarie 17. Keresztes Antal.”*

https://biblioteca-digitala.ro

2. Nr. 118/1846.

a. Nr. 118/26 ianuarie 1846.

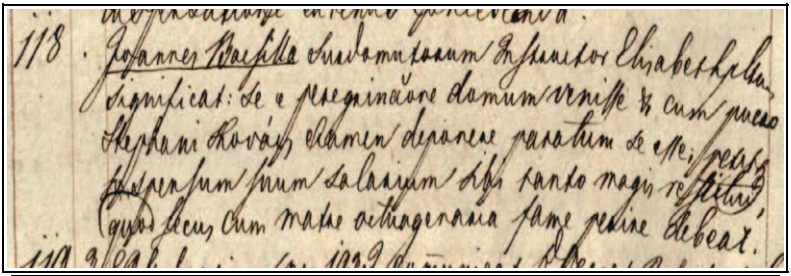

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea la Cancelaria Episcopiei din Alba Regia (în limba latină) cu **Nr. 118/26 ianuarie 1846** a unui act întocmit de Regio Gubernium din Claudiopolis către parohul Josephus Popoi din Elisabethopolis. Se face cunoscută solicitarea lui Băcilă *(Surdomutorum Instructor Elisabethopolitano)* ca elevul surdomut Stephani Kovács să fie supus unui examen pentru a se vedea progresele sale. De asemenea Băcilă mai solicită anularea suspendării salariului *(suum salarium sibi tanto magis restitui)* deoarece **are de întreținut o mamă octogenară** *(quod secus cum matre octuagenaria fame paine debeat).*

b. Nr. 118/26 ianuarie 1846.

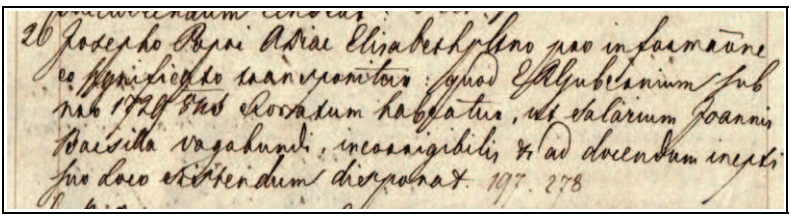

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Hotărârea luată la 26 ianuarie 1846, de Consiliul Diecezan al Episcopiei Catolice (limba latină) și înscrisă pe pagina din dreapta a registrului, în dreptul înregistrării prezentate la punctul a. Parohul Josephus Popoi este informat despre această solicitarea și se conchide totuși că salariul lui Joannis Bacsilla *(vagabundi, incorrigibilis et ad docendum inepti)* să fie sistat *(sistendum disponat).*

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr. 118/26 ianuarie 1846.

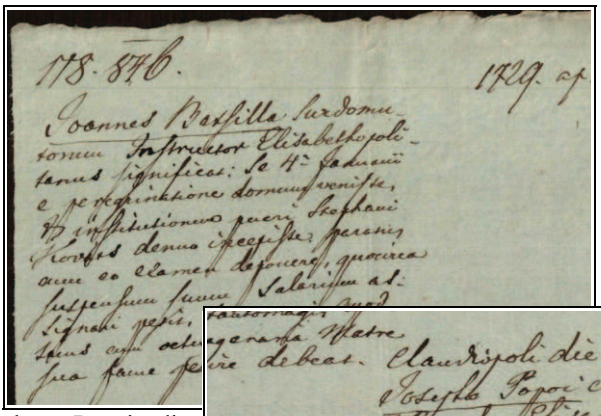

Adresa Guvernului Regional din Claudiopolis din 26 ian. 1846 și înregistrată la Episcopia Catolică din Alba Carolina cu **Nr. 118/26 ian. 1846**, către Josephus Popoi din Elisabethopolis. Este informat că Joannis Bacsilla, *„surdomutorum instructori”* a făcut, la 4 ian. 1846, un recurs privitor la suspendarea salariului *(ut salarium suum suspensum)* și insistă pentru un nou raport *(informatua relatione eo addito communico)*. Joannis Bacsilla insistă și pe faptul că **are de întreținut o mamă octogenară** *(quod secus cum matre octuagenaria fame paine debeat)*. Guvernul hotărăște să mențină suspendarea salarului acestui „*vagabundi, incorrigibilis et docendum inepti”*.

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

3. Nr. 197/1846.

a. Nr.197/22 februarie 1846.

Însemnare în registru „Protocolum Diocesanum de Anno 1846". (traducere din limba latină) : **Nr. 197/22 februarie 1846**. (Se pare că este o greșală : data înregistrării este 22 feb. pe pagina din stânga și 12 feb. pe pagina din dreapta. Corectă ar trebui să fie data de 12 feb. - vezi imaginea dela punctul d).

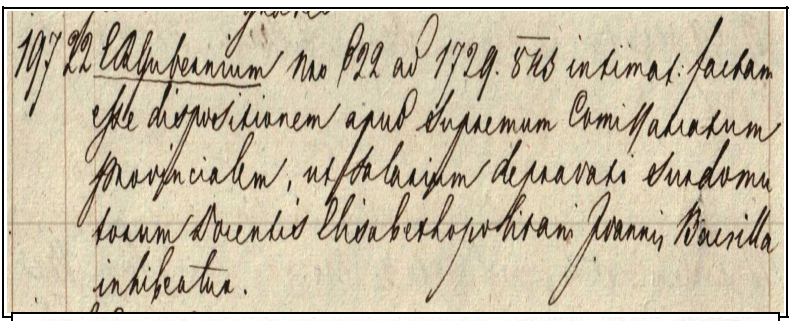

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

„Guvernul Provincial, cu nr. 622, în complectarea actului cu nr. 1729/1845, ia cunoștință de dispoziția Comisariatului Provincial Suprem prin care suspendă salariul depravatului profesor Băcilă Ioan din Dumbrăveni" *(„salarium depravati surdomutorum Docentis Elisabethopolitani Joannis Bacsilla inhibeatur")*.

b. Nr. 197/12 februarie 1846.

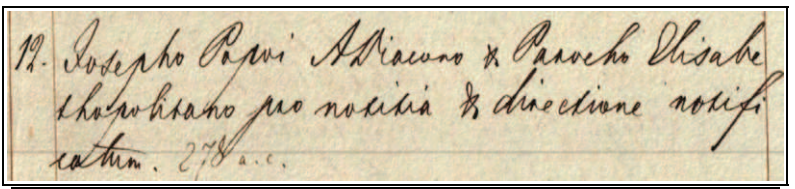

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Pe pagina din dreapta a aceluiași registru este notată dispoziția dată de Episcopie (traducere din limba latină) :

„Pentru Popoi Jozsef, Arhidiacon și Paroh la Dumbrăveni, pentru a lua la cunoștință și a direcționa (dispune) notificarea".

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr.197/22 februarie 1846.

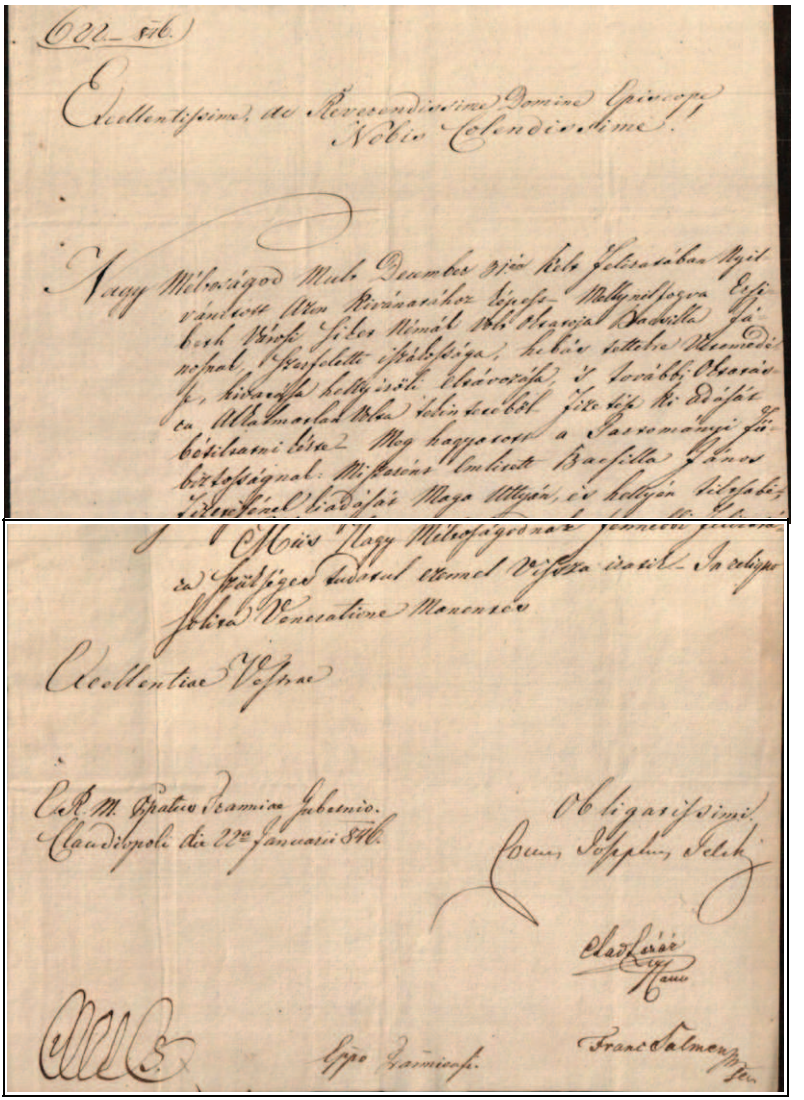

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

Este Procesul Verbal (limba maghiară) al Comisariatului Provincial Suprem, compus din șapte persoane și coordonat de Josephus Teleki, Guvernator al Transilvaniei, și instituită la cererea Episcopului Romano-Catolic al Ardealului, Nicolaus Kovács, la 31 decembrie 1845. Procesul Verbal a primit la Guvenul Provincial din Cluj Nr. 622/22 februarie 1846 și Nr. 197 din Protocolum Diocesanum de Anno 1846. Obiectul cercetării făcute de respectiva comisie a fost comportamentul detestabil al profesorului Băcilă Ioan, acuzat de „beții excesive", „acțiuni greșite" și „absențe nemotivate pe perioade lungi". Comisia a constatat realitatea acestor acuzații și a propus **„suspendarea salariului profesorului Băcilă Ioan".**

După cum vedem semnătura principală de pe acest document este a unui **Iosephus Teleky,** Guvernator al Transilvaniei, care a coordonat întreaga anchetă.

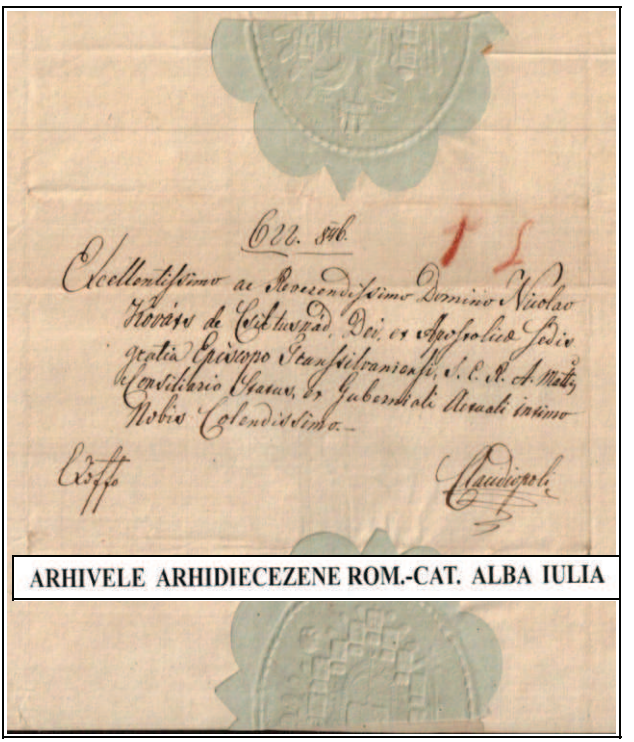

(Înregistrarea Procesului Verbal la cancelaria Guvernului Provincial din Cluj – Claudiopolis, alături de sigiliile instituției)

Actul a fost înaintat atât către Episcopia Catolică din Alba Iulia (Alba Carolina), cât și către Guvernul Provincial din Cluj (Claudiopolis).

https://biblioteca-digitala.ro

d. Nr. 197/12 februarie 1846.

Este adresa originală din 12 feb. 1846 prin care Guvernul Provincial din Cluj a transmis Episcopiei Catolice din Alba Iulia, Procesul Verbal prezentat la punctul c.

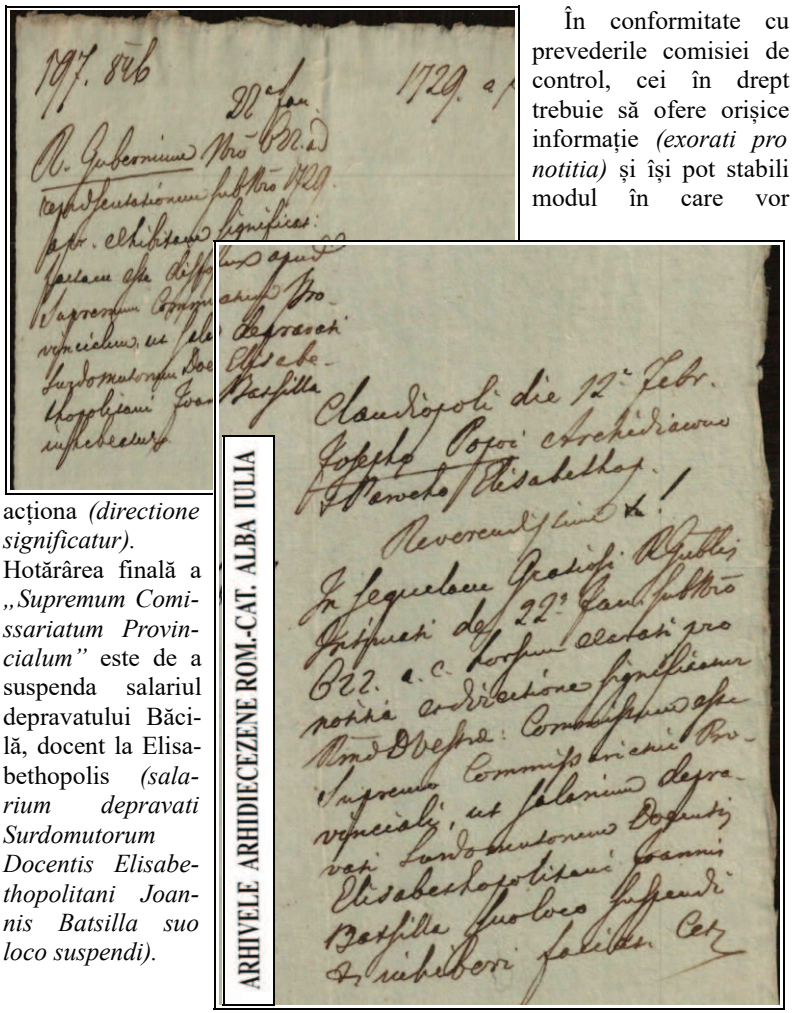
ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

În conformitate cu prevederile comisiei de control, cei în drept trebuie să ofere orișice informație *(exorati pro notitia)* și își pot stabili modul în care vor acționa *(directione significatur)*.

Hotărârea finală a *„Supremum Comissariatum Provincialium”* este de a suspenda salariul depravatului Băcilă, docent la Elisabethopolis *(salarium depravati Surdomutorum Docentis Elisabethopolitani Joannis Batsilla suo loco suspendi)*.

https://biblioteca-digitala.ro

4. Nr. 278/1846.

a. Nr. 278/14 februarie 1846.

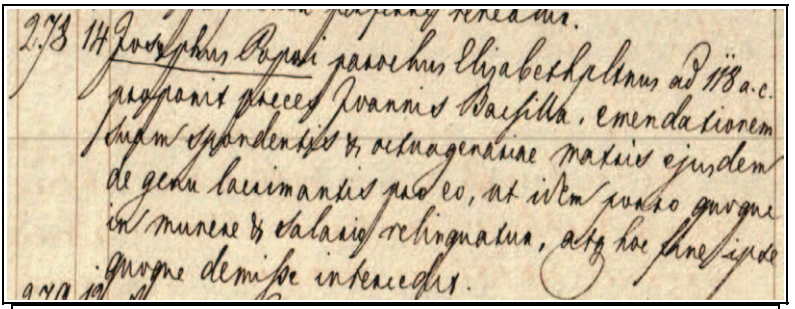

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Este înregistrarea din **„Protocolum Diocesanum de Anno 1846”** cu **Nr, 278/14 februarie 1846** a scrisorii de iertare trimisă de parohul Josephus Popoi, ca urmare a rugăminții făcute de Băcilă și de **octogenara sa mamă.** Se promite îmbunătățirea comportamentului său și se roagă în genunchi, cu lacrimi în ochi *(ejus dem de genu lacrimatis pro eo)* pentru salariul suspendat.

b. Nr. 278/19 februarie 1846.

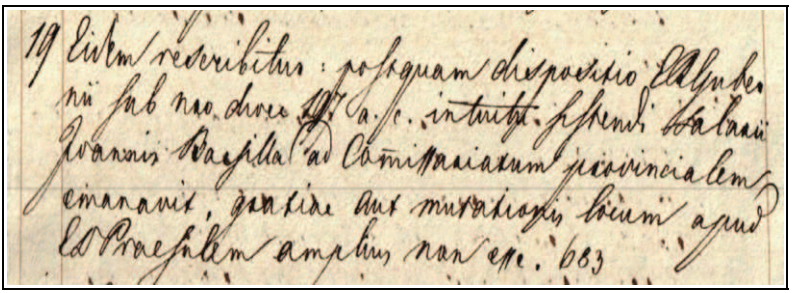

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Este răspunsul Episcopiei Catolice scris în data de 19 februarie 1846, în pagina din dreapta registrului, în dreptul notiței de înregistrare. Se insistă pe respectarea hotărârii guvernamentale Nr. 197/1846, singura dispoziție care este în vigoare.

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr. 278/14 februarie 1846.

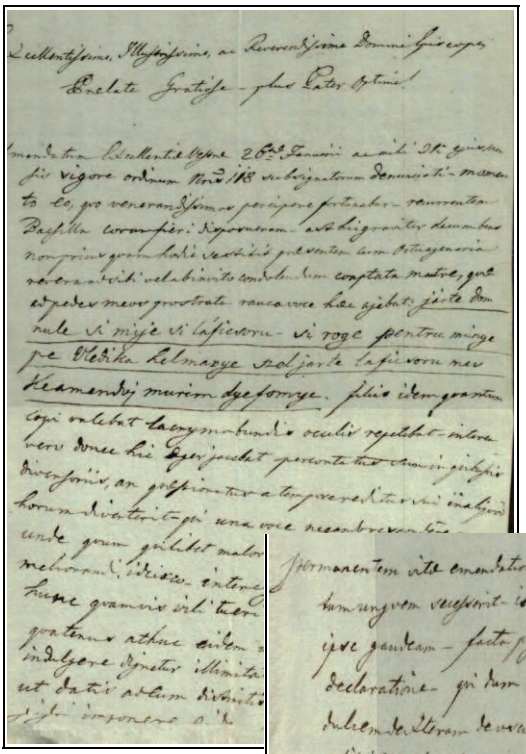

Scrisoarea parohului Josephus Popoi scrisă la rugămințile „octaogenarei mame a lui Băcilă” la 14 feb. 1846.

Scrisoarea începe prin asigurarea Execenției Sale Episcopul, că și-a însușit Ordinul Nr. 118/ 26 ian. 1846 prin care s-a hotărât suspendarea salariului lui Băcilă dar, se simte dator să înștin-țeze despre **intervenția mamei lui Băcilă, o femeie octogenară privită cu multă simpatie, care i-a căzut la picioare și cu o voce răgușită s-a rugat pentru fiul său *(ad pedes meos prostrata rauca voce ajebat)***.

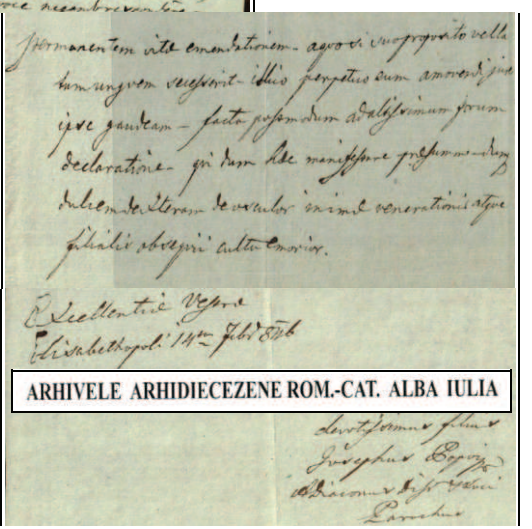
ARHIVELE ARHIDIECEZANE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Următoarele trei rânduri ale scrisorii originale au o importanță deosebită deoarece sunt rostite **în limba română**, limba ei proprie și deci,

https://biblioteca-digitala.ro

limba maternă a lui Băcilă.

Scrise într-o limbă română arhaică, dela 1846, și cu ortografie maghiară, aceste trei rânduri (subliniate de însuși preotul Josephus Popoi în scrisoarea originală) sunt **un document cert care atestă faptul că Băcilă era român.**

În facsimilul următor se pot vedea cele trei rânduri subliniate despre care am vorbit :

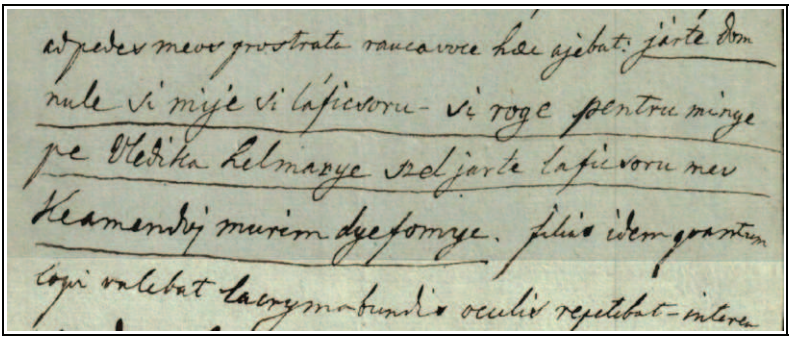

La început voi transcrie textul așa cum este el scris, cu ortografia maghiară :

„járte domnule si mije si láficsoru – si roge pentru minye pe Vledika kelmarye szel jarte laficsoru meu keamendoj murim dyefomye"

Păstrând modul de pronunțare din acei ani, dar transpunând totul în ortografia română, acest text se citește :

„iarte domnule și mie și la ficioru – și roghe pentru mine pe Vledica chel marie se-l iarte la ficioru meu che amendoi murim die fomie"

În continuare, scrisoarea revine la limba latină și explică atitudinea fiului (Băcilă Ioan) care, cu lacrimi în ochi a repetat aceleași rugăminți și promisiuni. Preotul J. Popoi, convins că fiecare din noi își poate înbunătăți comportamentul *(unde quum quilibet malorum polleat virtute semet meliorandi)*, i-a pus lui Băcilă unele întrebări referitoare la o eventuală întoarcere a sa, dar aceste a refuzat să răspundă *(qui una voce negando respondere)*. A recunoscut că, de multe ori a fost nechibzuit și a fost de acord că trebuie să se pună la dispoziția Înaltului Forum *(facto postmodum*

https://biblioteca-digitala.ro

ad altissimum forum declaratione) și să accepte ordinele pe care le va lua acesta *(ordinibus cum rogore Judicis imponere)*.

d. Nr. 278/19 februarie 1846.

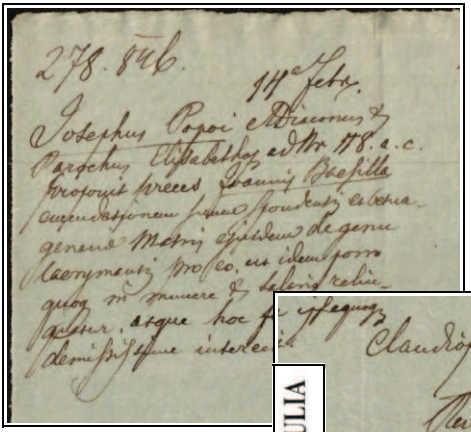

Este adresa **Nr. 278/19 februarie 1846** prin care Episcopia Catolică din Alba Iulia înștiințează Guvernul Provincial din Cluj referitor la rugămințile însoțite de promisiuni ale „depravatului" Băcilă, rugămințile „în genunchi, cu lacrimi în ochi" ale mamei sale și adaugă răspunsul dat de Episcopie, de a se menține hotărârea de suspendare a salariului.

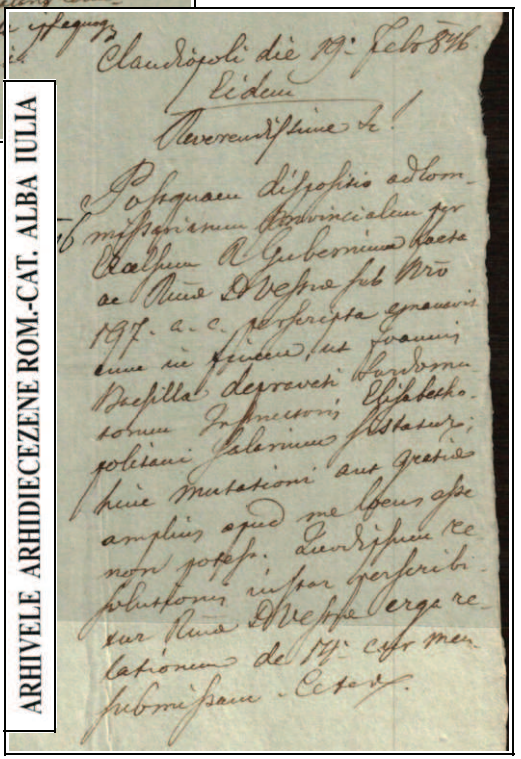

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

5. Nr. 683/1846.

a. Nr. 683/11 mai 1846.

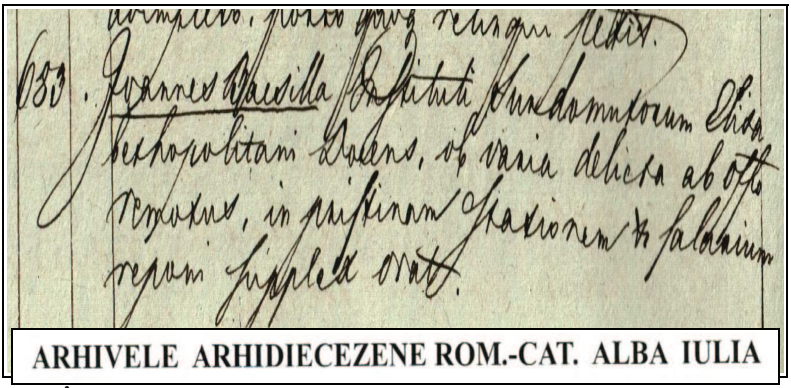

Înregistrarea (limba latină) cu **Nr. 683/11 mai 1864** a unei scrisori de refuz scrise în limba maghiară și nesemnată (punctul c). Ea face referire la diverse infracțiuni *(ob varia delicta)* săvârșite de Joannes Bacsilla și care ceruse recuperarea salariului reținut *(si salarium reponi)*.

b. Nr. 683/11 mai 1846.

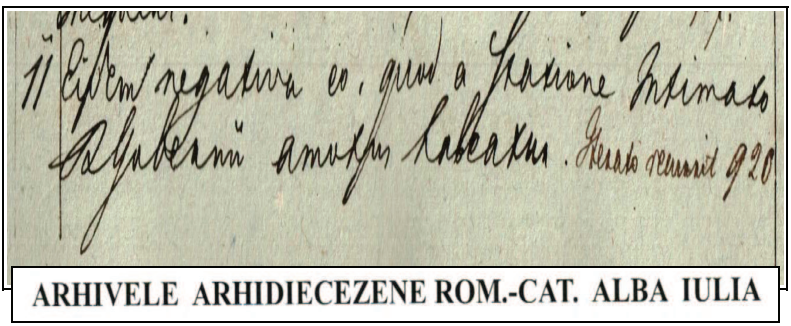

Hotărârea Episcopiei, scrisă în aceiași zi (11.05.1846), prevede o respingere a cererii *(eidem negativa eo)* și menținerea hotărârii Înaltului Guvern Provincial.

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr. 683/11 mai 1846.

Scrisoarea originală **Nr. 683/11 mai 1846** scrisă în limba maghiară.

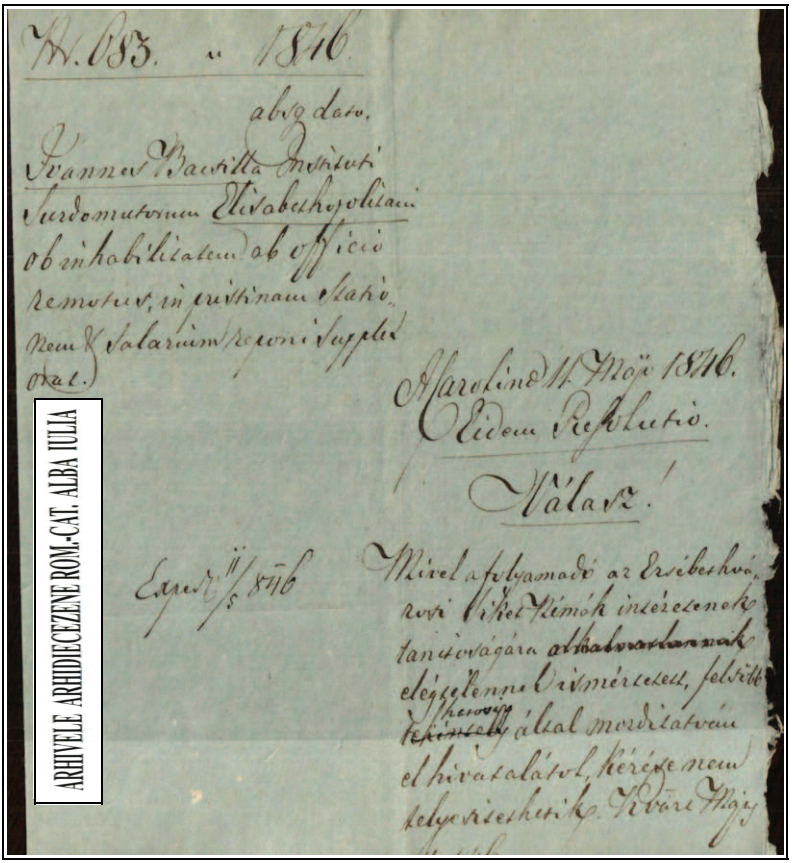
ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

(Traducere din limba maghiară) :

*„**Răspuns!** Cererea petiționarului nu poate fi aprobată întrucât forul superior îl consideră nepotrivit și inapt pentru a fi învățător la Institutul de Surdomuți din Dumbrăveni, fiind concediat de acesta.”*

https://biblioteca-digitala.ro

6. Nr. 777/1846.

a. Nr. 777/24 mai 1846.

Înregistrarea (în limba latină) cu **Nr. 777/24 mai 1846** a unui act întocmit de preotul Josephus Popoi referitor la originea și evoluția Institutului de Surdomuți din Elisabethopolis.

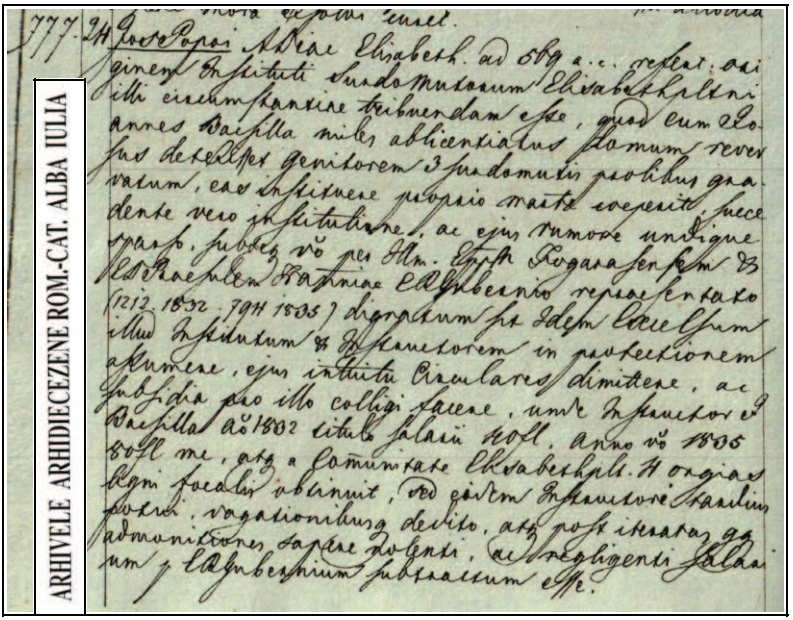

„Refert : originem Instituti Surdomutorum Elisabethopolitani illi circumstantire tribuen dam esse, quod eum Ioannes Bacsilla miles ab licentiatus domum reversus detexisset genitorem 3 surdomuti ... instituere propria marte coeperit„ (Aceste circumstanțe sunt suficiente pentru a fi siguri că el, Ioan Băcilă, a fost un soldat, cu licență să se întoarcă acasă, unde a început să lucreze cu 3 surdomuți ... cu care a început și stabilit propria sa inițiativă).

La intervenția Arhiepiscopiei Unite a Făgărașului (dela Blaj) Înaltul Guvern Provincial a emis Deciziile Nr. 1212/1832 și Nr. 794/1835, a înființat Institutul de Surdomuți și și-a asumat protecția acestuia și a instructorului. Prin circularele emise de Guvernul Provincial s-au stabilit modalitățile de

https://biblioteca-digitala.ro

colectare a fondurilor necesare și *„instructor*-ul *Joannes Bacsilla”* a primit un salar anual de 40 florini, din 1832 și 80 de florini, din 1835. Separat, comunitatea din Elisabethopolis i-a asigurat anual 4 legături de lemne de foc.

Cu toate acestea, Băcilă își îndeplinea sarcinile școlare cu încetineală *(einem instructore tardius potui)* și de multe ori rătăcea fără rost *(vagationibus delicto)* fiind lipsit de griji față de propriul salar *(negligenti salarium).* După avertismente repetate *(post iteratus admonitiones),* Înaltul Guvern Provincial a hotărât să-i suspende salarul.

b. Nr. 777/4 iunie 1846.

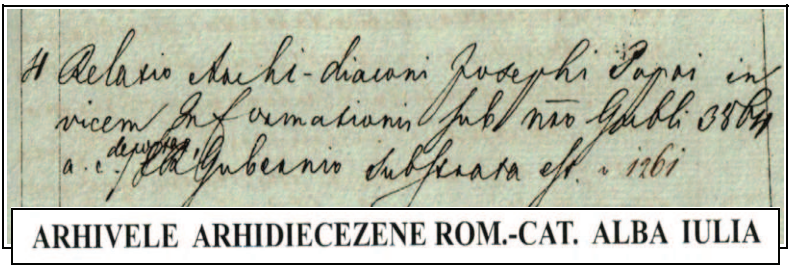

Episcopia Catolică a dat răspunsul în data de 4 iunie 1846 și notează că raportul preotului J. Popoi a fost depus la Guvernul Provincial sub Nr. 3864/1846.

c. Nr. 777/24 mai 1846.

Arhivele Arhiepiscopiei Romano-Catolice Alba-Iulia

Protocolum Diocesanum de Anno 1846

(Protocolul Diecezan pe anul 1846)

Este referatul (în limba latină) întocmit de preotul Josephus Popoi referitor la originea și evoluția Institutului de Surdomuți din Elisabethopolis și care a fost înregistrat la Episcopia Romano-Catolică din Alba Iulia cu **Nr. 777/24 mai 1846**.

După formulele de introducere adresate Episcopului Romano-Catolic, preotul Josephus Popoi arată că, urmare a dispoziției episcopale Nr. 569/26 aprilie 1846, a consultat în propriile arhive *(perceptis die Archivum proprius ascendi)* datele referitoare la ultimii ani, dorite de Episcop *(ubi perquisitis anteriorum annorum qui bus vis)*.

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 1)

ad 4051 846

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime
Episcope Antistes, Gratiosissime Colendissime!

Clementi Excellentiae Vestrae 26a Aprilis a. c. edito, ac Nris
569 praesignato paterno mandato, altero illius
ab aestimatione percepto die Archivum proprius
adeundi, ubi perquisitis anteriorum annorum qui-
busvis litterariis cum nil tale reperissem, quo Excel-
lentiae Vestrae candidum in objecto delegato lu-
men conciliare valerem, ipsum Docentem Joannem
Bacsilla Instituti Surdomutorum authorem coram
fieri statui, qui quia media vitae cum arcularia
sua primaeva professione comparandi ergo domo
absens esset praestolandum arbitrabar reditum
ipsius, comparuit igitur sub hesterno quaestiona-
tus Bacsilla, quo ipso momento ad me accersito
prima doctrinae suae incunabula seu originem in-
stituti Surdomutorum percontatus sum ab eo, su-
per quo taliter propositae quaestioni reposuit in sequen-
tibus: manifestavit nimirum se Anno 1819 militiae
in Legione Archiducis Josephi nomen dedisse, unde
1827 cum licentia ad suos reversus in vicinio domus
Genitoris sui deregit Genitorem tribus surdomutis
prolibus infelicitatum, quas ille primum quidem
tempus terendi ergo litteras tardius syllabas
elicere docuit eo cum secundo successu; at harum
natu maior sequioris sexus verba educere quin
et crucem formare ad plenam intelligentiam
sciverit, cuius rumor ad aures praedecessoris
mei penetrans coram esse hunc cum discipulis

jussit

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 2)

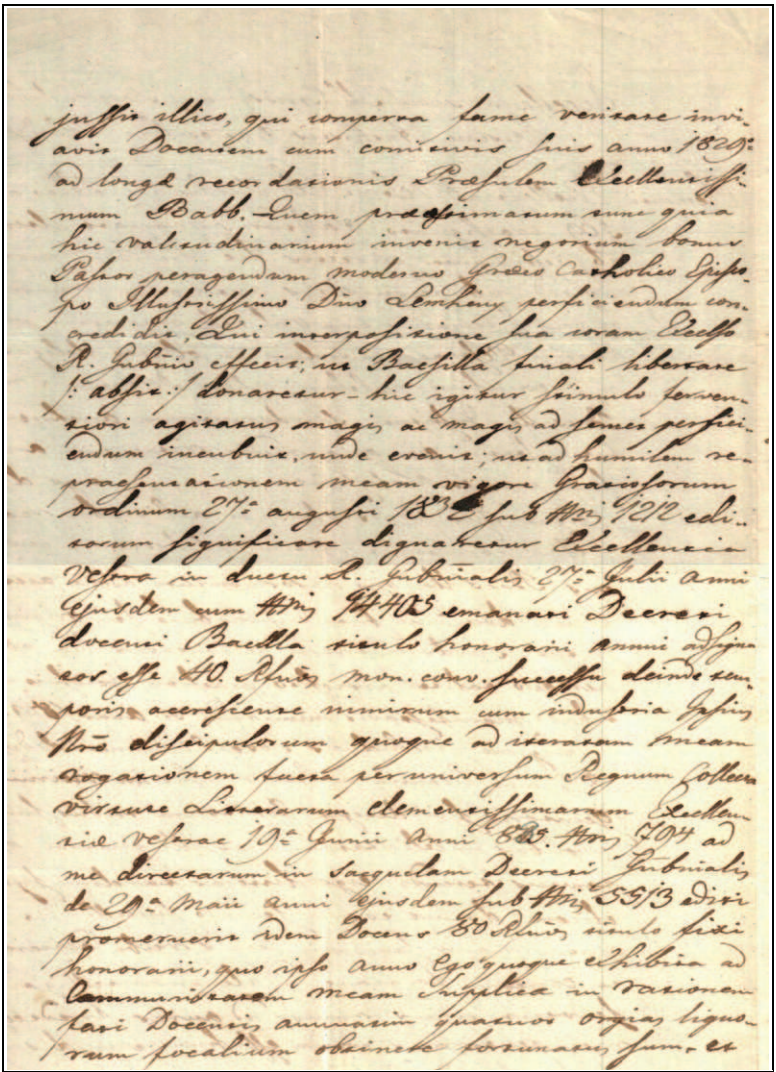

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 3)

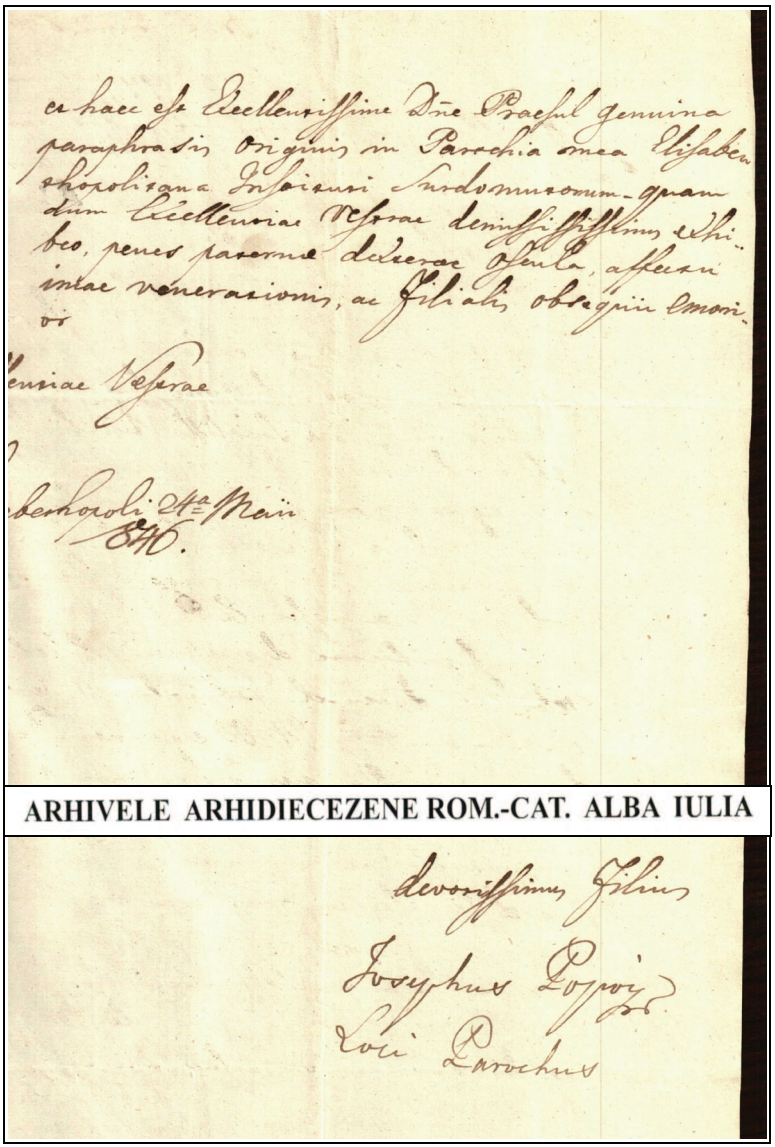

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

Obiectivul urmărit a fost de a face lumină și să împace comportamentul „docentului Joannis Bacsilla" cu calitățile sale de predare *(qui Excelentiae Vestrae candidum in objecto delegato lumen conciliare valorem ipsum docentem Joannis Bacsilla Instituti Surdomutorum authorem coram fieri statui)*. Arată că în prima parte a vieții Băcilă și-a folosit prima sa profesie, aceea a armelor. Este posibil ca meseria de dascăl să o suporte greu și asta ar răspunde la multele întrebări despre dispariţiile sale de acasă *(ergo domo absens esses)* și poate s-a gândit la o întoarcere *(arbitrabar reditum ipsius)* în armată. Din această cauză, „chestionatul Băcilă" a dispărut ieri *(comparuit igitur sub hesterno questionatus Bacsilla)*. Pentru mine (parohul Popoi) a fost momentul potrivit să reabordez doctrina sa, care a dus la înființarea Institutului de Surdomuți *(quo ipso momento ad me accessito prima doctrinae suae incunabula seu originem Instituti Surdomutorum)*. Soluția la aceste probleme se va găsi în datele următoare :

Și-a petrecut viața în armată, în anul 1819 fiind în Legiunea Arhiducelui Joseph *(manifesta vit nimirum se anno 1819 militid in Legione Archiducis Josephi nomen dedisse)*. În anul 1827 a primit permisiunea să revină *(unde 1827 cum licentia ad suos reversus)* și s-a stabilit în vecinătatea casei părinților săi *(in viciniis domus genitoris sui)*.

Cu această ocazie și-a luat trei nefericiți surdomuți și s-a purtat cu ei ca un tată (genitorem tribus surdomutis prolibus infelicitatum). ***Al doilea succes al său a fost că la început, încet și cu răbdare, pe aceștia i-a învățat să scrie literele și silabele (quas ille primum quidem tempus serendi ergo litteras tardius syllabas elicere docuit eo cum secundo successu).*** *(Un document care face referire la metodele folosite de Băcilă. - N.A.).*

Vestea a ajuns la urechile predecesorului meu *(cuius rumor ad aures pradecessoris mei)* prin diferite femei vârstnice care frecventau biserica. Episcopul Bob a văzut că, după anul 1829, în rândurile celor din județ, s-a răspândit o adevărată „foame pentru învățătură" *(qui comperta fame veritate docentem cum). „*Bunul Păstor, ilustrul Episcop Lemeny al modernei Biserici Greco-Catolice a lui Dumnezeu" *(bonus Pastor ... moderno Greco Catholico Episscopo Illustrissimo Dio Lemheny)*, a estimat că pentru tratarea aceastei „boli" (deficiențe – N.A.) *(quem pro estimatum tune quia hic valitu)* răspunderea să i se încredințeze complet *(perficiendum concredidis)* celui care stăpânește modul de tratare („descoperirea afacerii" - *invenit negotium* -). Cum, la acea dată, Băcilă era complet eliberat din armată *(ut Bacsilla finali libertate),* Înaltul Guvern Provincial *(Excelso Regio Gubernio)* a stabilit să-i acorde lui această sarcină *(donaretur ... ad semet in cubuit).* Pentru aceasta i s-au acordat drepturile unui funcționar

https://biblioteca-digitala.ro

obișnuit *(ut ad humilem repraesent at conem).* Excelența Voastră (Episcopul – N.A.) ați emis Ordinul Nr. 1212/27 august 1832 *(Gratiosorum ordinum 27 augusti 1832 sub Nr. 1212 editorum significare dignaretur Excellentia Verstra),* dat în baza Decretului Nr. 14.405/27 iulie (1832 – N.A.) emis de conducerea Guvernului Provincial *(in ductu R. Gubernialis 27 julii anni ejus dem cum Nr. 14.405 emanati Decreti)* prin care Băcilă este onorat cu titlul de Docent și urmează să primească anual 40 Rft. *(Docenti Bacsilla titulo honorari annui adsignatos esse 40 Rft.).* În sezonul următor a avut succes *(successu deinde temporis)* și numărul „studenților" a crescut *(ipsius Nro. Discipulorum quoque)*. La repetatele mele rugăminți *(ad iteratam meam rogationem)* s-a făcut o colectă publică în întreg regatul *(fucta per universum Regnum Collecta).* Prin puterea actului emis de Excelența Voastră milostivă în data de 19 iunie 1835 cu Nr. 794 și îndreptat spre mine *(virtute litterarum clementissimarum Excellentie Vestre 19 Junii anii '835 Nris. 794 ad me directorum)* scrisă în baza Decretului Gubernial Nr. 5513 din 29 mai al aceluiași an *(Decreti Guberniali de 29 Maii anni ejus dem sub Nris. 5513)*, aceluiași docent i s-a fixat onorariul de 80 Rft. *(promerueris idem Docens 80 Rft. Titulo fixi honorarii).* De asemenea, „comunitatea mea" (Elisabethopolis – N.A.) a oferit anual docentului patru legături de lemne de foc, pe care le-am procurat cu bucurie *(quo ipso anno ego quoque exhibita ad Communitatem meam Supplica in rationem fari Docentis annuatim quatuor orgias linguorum focalium obtinere fortunatus sum).*

Urmează finalul cu formulele reverențioase de salut.

d. Nr. 777/4 iunie 1846.

Arhivele Arhiepiscopiei Romano-Catolice Alba-Iulia

Protocolum Diocesanum de Anno 1846

(Protocolul Diecezan pe anul 1846)

Este vorba de referatul întocmit de Episcopia Romano-Catolică din Alba Iulia, în zilele de 3 și 4 iunie 1846, către Înaltul Guvern Provincial din Cluj, după referatul primit dela parohul J. Popoi din Elisabethopolis la 24 mai 1846 (punctul d).

Referatul episcopiei are același **Nr. 777** dar din data de **4 iunie 1846**, ca și cel trimis de J. Popoi și tratează înființarea și evoluția institutului din punctul de vedere al Episcopiei. Se specifică faptul că referatul are legătură cu Nr. 569/1846, Nr. 1209/12 martie 1846 (negăsite) și cu Decretele guvernamentale Nr. 1212/1832 și Nr. 794/1835.

https://biblioteca-digitala.ro

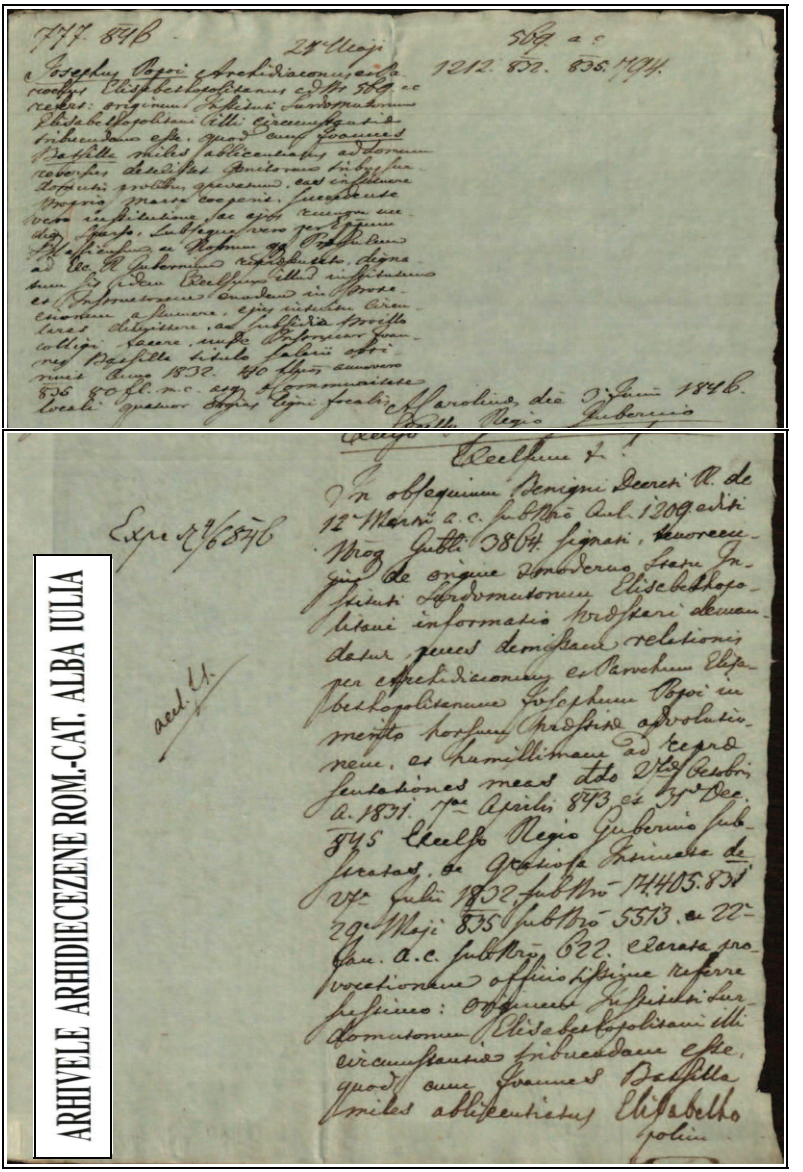

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 2)

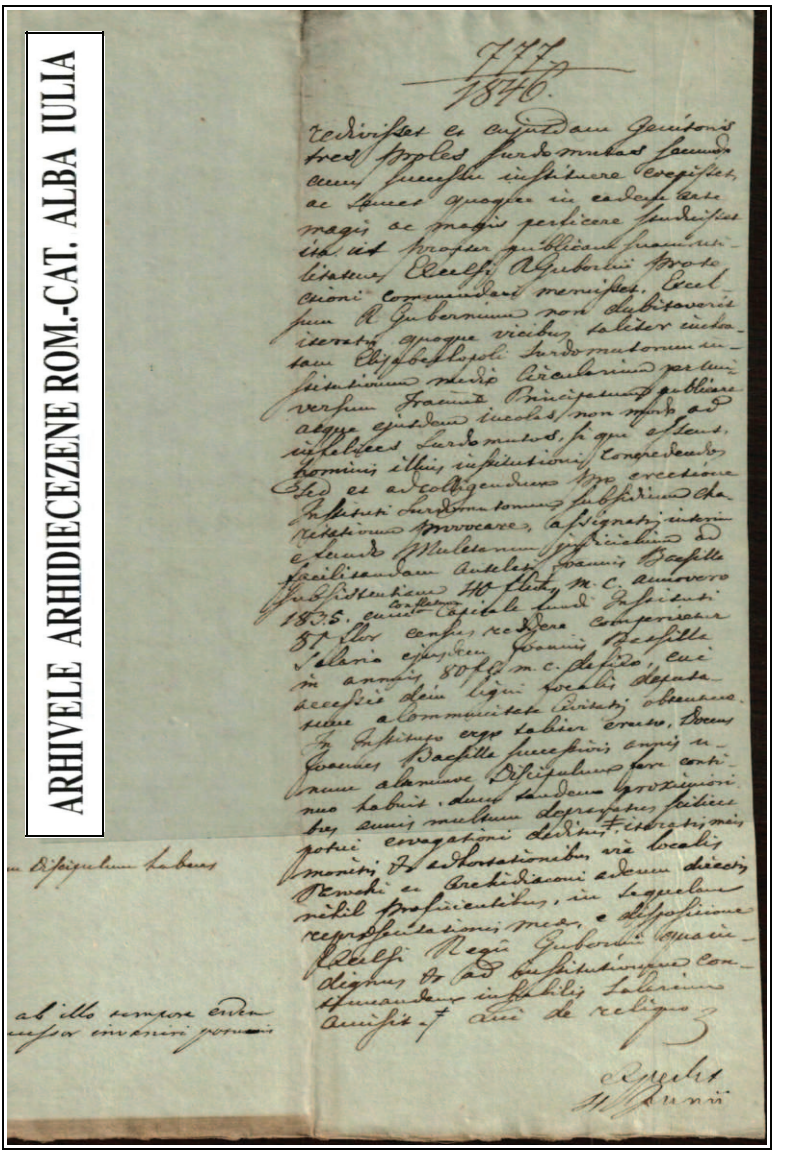
ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

Referitor la modul în care s-a născut Institutul de Surdomuți din Elisabethopolis, sunt remarcate meritele Arhidiaconului și Parohului local, Josephus Popoi, cât și atenția acordată de Înaltul Guvern Provincial, prin circularele din 27 octombrie 1831, 7 aprilie 1843 și 31 decembrie 1845 i-a urmărit activitatea și prin decretele din 27 iulie 1832, Nr. 14.435/1831, Nr. 5513/29 mai 1835 și Nr. 622/22 ianuarie1846.

Începutul Institutului de Surdomuți din Elisabethopolis începe din momentul în care, fostul soldat Joannis Bacsilla s-a întors la Elisabethopolis având o licență (drept de permisie). A luat trei copii surdomuți și i-a îngrijit ca un tată *(ajute am genitoris tres proles surdo mutas).*

Apoi a venit succesul institutului *(successu instituere).* Referitor la arta de educare a surdomuților, referentul susține că datorită utilității sale pentru public *(ut propter publicum suam utilitatem)*, profesorul trebuia să-și completeze tot mai mult studiile din domeniu *(in eadem arte magis perficere studiis tet ita).*

Pentru ca institutul să fie lipsit de griji, Guvernul Provincial a promis să-l protejeze *(protectioni commendari mer cisset)* și, prin diferite circulare, nu a încetat să recomande aceste cursuri *(non dubitaverit iterati quoque vicibus)*, în scopul de a face institutul să avanseze; i-a ajutat pe elevi, aceștia nu sunt bolnavi, ci sunt nefericiți surdomuți *(non morb ad infelices surdomutos)* și erau încredințați instituției pentru pregătire *(hominis illius institutioni concredendo).* În acest fel, Institutul de Surdomuți a avut un rol caritabil *(subsidium charitationum provocare)*. Pentru a se asigura educarea copiilor surzi în mod legal, lui Joannis Bacsilla i s-a dat inițial un salar anual de 40 de forinți, dar în anul 1835 capitalul institutului permitea acordarea de 81 forinți/an și a dus la stabilirea unui salariu de 80 de forinți/an, plus patru legături de lemne de foc oferite de comunitatea locală. În aceste condiții, institutul a avut imediat suficienți elevi *(discipulum continuo habuit).*

Din păcate, în ultimul an Băcilă a avut un comportament depravat și a părăsit repetat școala. Asta a dus la pierderea elevilor *(ideo ac nullum discipulum habens).* Nu a ascultat repetatele avertismente care i s-au făcut *(dum tandem proximioribus annis multum depravatus scilim potui et vagationi deditus iteratis meis monitis in cohortationibus via localis).* În final, Înaltul Guvern Provincial a hotărât că este nepotrivit a se continua astfel și a suspendat salarul profesorului *(e dispositione Excelsi Regii Gubernii qua indignus ad institutionem continuandem inhabilis salarium a misit)*.

https://biblioteca-digitala.ro

7. Nr. 920/1846.

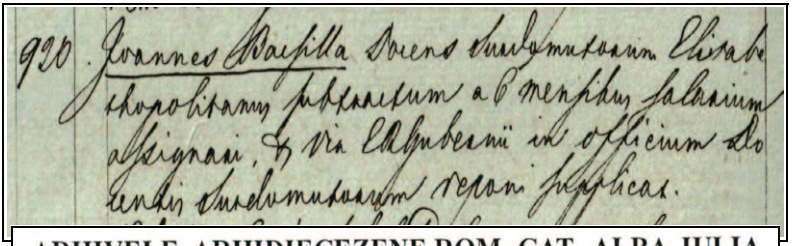

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea cu **Nr. 920/1846** (data de înregistrare trebuie să fie între 29 iunie, când este înregistrat actul Nr. 918 și 6 iulie, când este înregistrat actul Nr. 922). Actul original nu s-a găsit.

„Lui Joannes Bacsila, docent la Institutul de Surdomuți din Elisabethopolis, i se scad șase luni din salarul alocat. Cancelaria Înaltului Guvern Provincial consideră că este nevoie să fie înlocuit în funcția sa.”

8. Nr. 1261/1846.

a. Nr. 1261/22 august 1846.

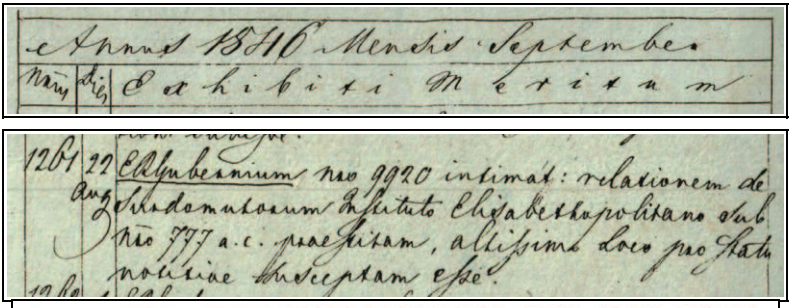

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Înregistrarea (limba latină) cu **Nr. 1261/22 august 1846** a cancelariei Guvernului Provincial Nr. 9920/1846, referitoare la Institutul de Surdomuți din Elisabethopolis, este în completarea actului Nr. 777/1846. *„Situația dela Institutul de Surdomuți este ciudată și suspectă”.* Hotărârea trebuie aplicată și trebuie să înlocuiască situația existentă *(Loco pro statu notitiae sesceptam esse).*

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 1261/22 august 1846.

Este relatarea (în limba maghiară) întocmită de aceiași comisie de control care a întocmit și documentul Nr. 197/22.02.1846. Comisia a trebuit să reverifice situația Institutului de Surdomuți. Actul are la Cancelaria Gubernială Nr. 9920/22 august 1846 și la Episcopia Catolică Nr. 1261/22 august 1846.

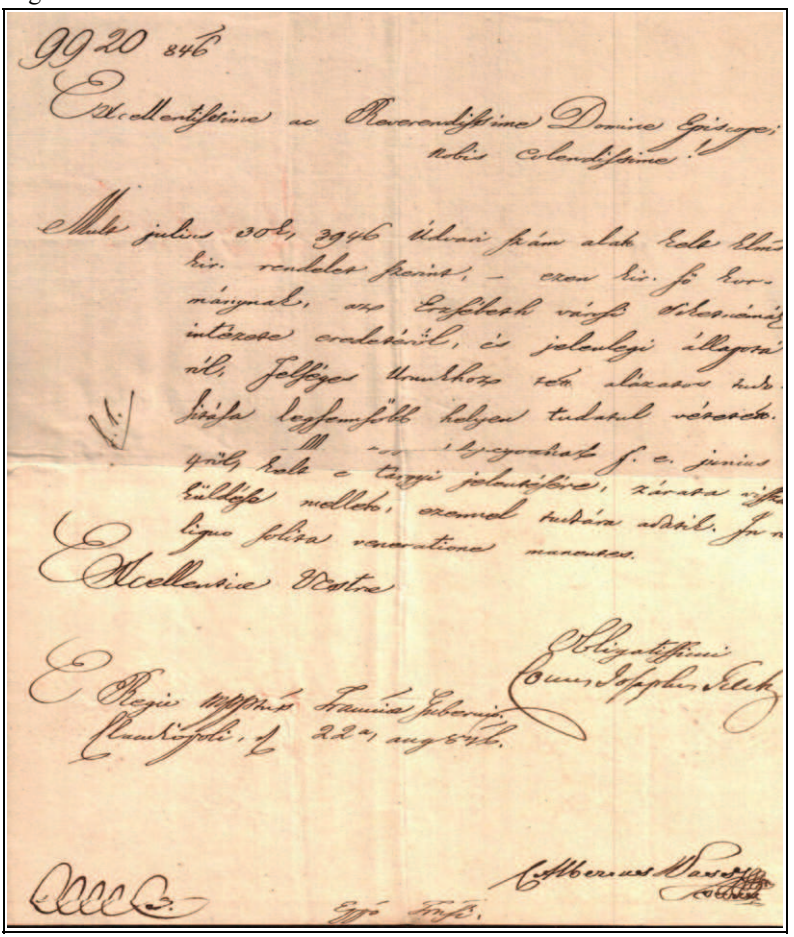

ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

https://biblioteca-digitala.ro

„Excelenței sale Domnului Episcop. Cu Nr. 3945 din 30 iulie, prin Ordin Regal s-a transmis guvernului situația despre originea și starea actuală a Institutului de Surdomuți din Dumbrăveni (Erzsébeth városi Siketnémák Intézete), prin care Majestatea Sa a fost informată de forurile superioare. Prin raportul din 4 iunie s-a încheiat și retransmis pentru luare la cunostință."

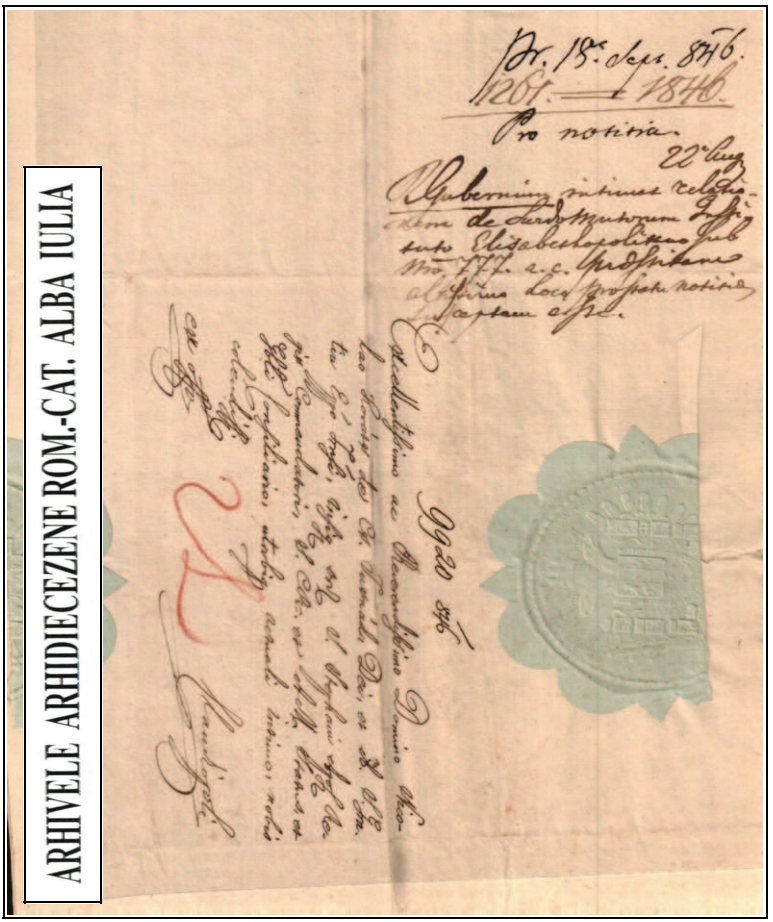
ARHIVELE ARHIDIECEZENE ROM.-CAT. ALBA IULIA

Și această adresă poartă semnătura Guvernatorului Transilvaniei din acel moment, Josephus Teleki.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

MITROPOLIA GRECO-CATOLICĂ DIN BLAJ

Documente aflate la
DIRECȚIA JUDEȚEANĂ ALBA A ARHIVELOR NAȚIONALE

Referitoare la
Școala de Surdomuți Dumbrăveni – jud. Sibiu

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

1828

1. Nr. 701/12 aug. (31 iulie) 1828.

(pag.1)

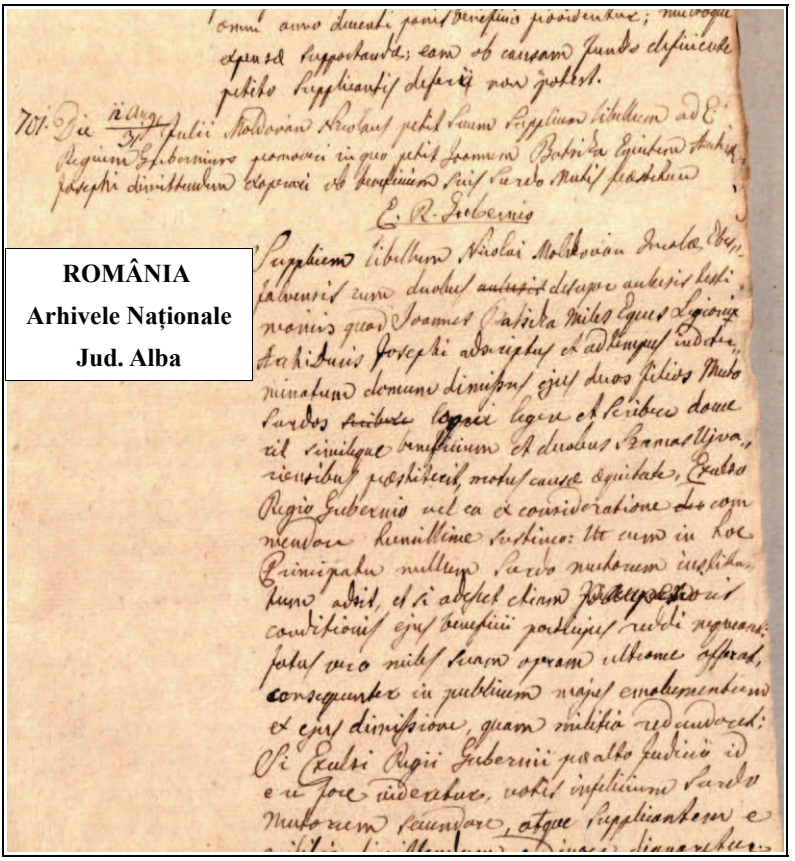

ROMÂNIA
Arhivele Naționale
Jud. Alba

https://biblioteca-digitala.ro

ROMÂNIA
Arhivele Naționale
Jud. Alba

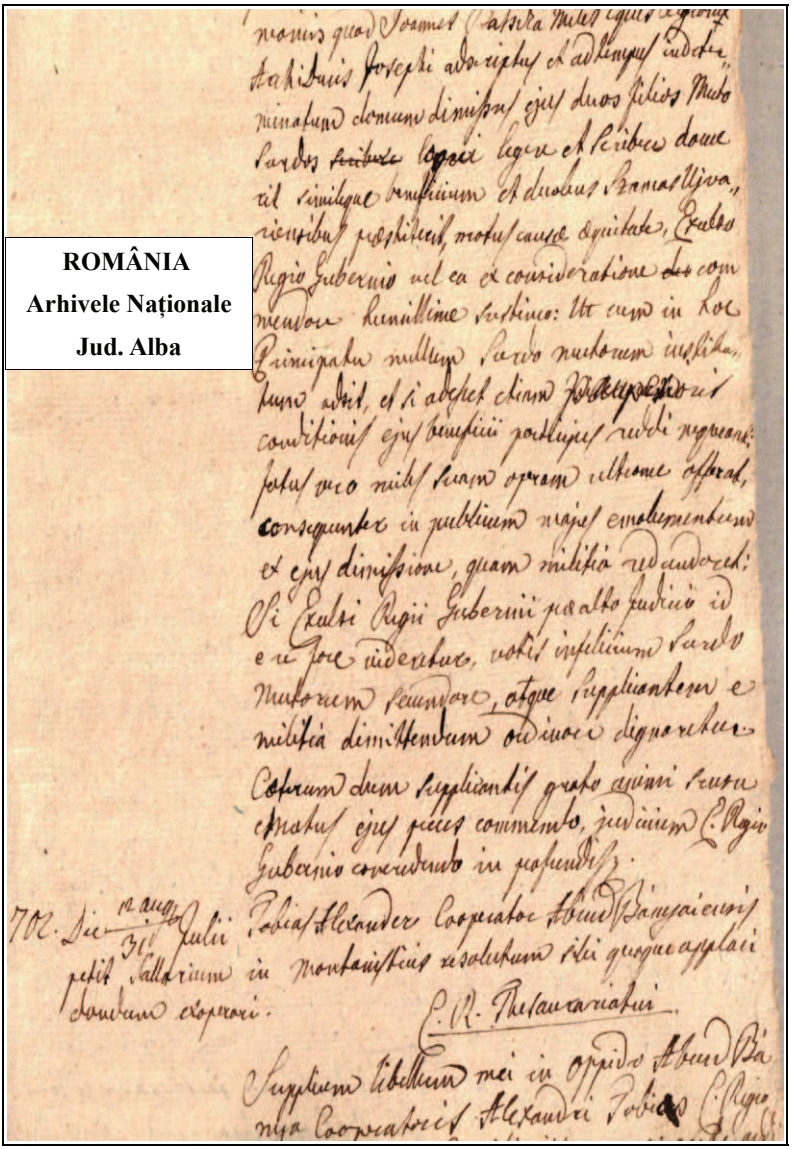

https://biblioteca-digitala.ro

Actul original nu s-a păstrat. Ceea ce prezentăm este notarea din „registrul de intrări-ieșiri" [Nr. 701/12 aug. (31 iulie-stil vechi) 1828] a informației făcute de Moldovan Nicolae, domiciliat în Ebesfalva – Dumbrăveni *(Incola Ebesfalvensis),* referitor la educarea celor doi copii ai săi, surdomuți *(dimittendum ex operari ob beneficium suis Surdo Mutis fio actum),* de către Băcilă Ioan *(Ioannes Batsila)* militar călare – husar – în Legiunea Arhiducelui Joseph *(Miles Eques Legionis Archiducis Josephi).*

De aemenea, tot în limba latină, registrul mai consemnează și rezumatul memoriului trimis Înaltului Guvern Provincial de către Episcopul Greco-Catolic din Blaj, Bob Ioan. În memoriu se susține cererea ca Băcilă Ioan să fie eliberat din armată pe timp nedeterminat *(ad tempus indeterminatum domum dimissus).* Aflăm că la el acasă a luat pe cei doi fii surdomuți ai lui Moldovan Nicolae *(ejus duos filios muto surdos)* și i-a învățat să citească și să scrie *(loqui legere et scribere).* În mod similar, de aceasta beneficiau și doi nefericiți din Szamos Ujvar (Gherla) *(simile que beneficium et duo lues Szamos Ujvariensibus)*. Se recomanda, cu umilință, ca Înaltul Guvern Provincial să ia în considerare această activitate și să o susțină *(Excelsio Regio Gubernio vel ea ex consideratione commendare humillime sustineo),* să fie alături de acei mulți surdomuți ce se găseau în Principat *(ut cum in hoc Principatu multum surdo mutorum institutum adsit).* De acest învățământ trebuie să beneficieze *(ejus beneficii)* și cei care nu aveau o situație materială satisfăcătoare *(etiam pauperionis conditionis).* Pentru a-și putea desfășura munca *(suam operam)* soldatul *(miles)* și-a prezentat public *(offerat consequentex in publicum)* propria demisie din serviciul militar *(ejus dimissione quam militia)*. Dacă, după ce va analiza *(pro alto iudicii)* solicitarea *(supplicantem),* Înaltul Guvern Provincial va socoti că este necesar ca și alți nefericiți *(infelicium surdo mutorum secundare)* să beneficieze de aceasta (de învățătură), este rugat să aprobe demisia din armată *(e militia dimittendum).* În final, Înaltul Guvern Provincial este rugat să anunțe hotărârea pe care o va lua.

2. Nr. 9661/13 august 1828.

Acest document original, scris în limba latină, a fost emis de Excelsio Regio Gubernium (Înaltul Guvern Provincial) din Cluj către Episcopul Greco-Catolic al Ardealului, Bob Ioan. Documentul a fost descoperit printre actele Episcopiei Greco-Catolice și reprezintă răspunsul guvernului la memoriul înaintat de episcop pentru liberarea definitivă din armată a husarului Băcilă Ioan.

https://biblioteca-digitala.ro

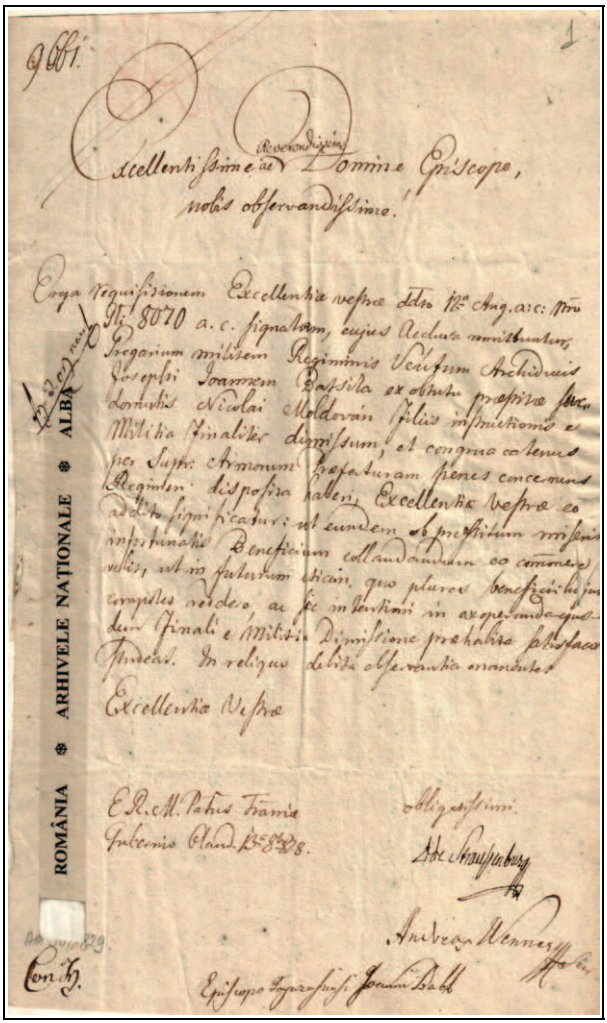

Documentul a fost emis în data de 13 august 1828, i s-a dat numărul 9661. El confirmă faptul că memoriul Episcopului Bob Ioan, prezentat anterior, a fost înregistrat la Cancelaria Aulică a Guvernului Provincial din Cluj și i s-a dat numărul 8070/ 12 august 1828.

Episcopul Bob Ioan, numit *„Excellentissime ac Reverendissime Domine Episcope, nobis observandissime”,* este înștiințat că memoriultrimis a fost analizat și i se oferă un răspuns.

Iată textul documentului :

„În legătură cu cererea Excelenței Voastre *(Erga requisisionem Excellentia vestre)* referitoare la militarul Băcilă Ioan din Regimentul Arhiducelui Joseph *(militem Regimimis Ventum Arhiducis Josephi Joannem Batsila)* reîntors la casa sa *(ejus aedusa remittuntur),* care i-a instruit pe fii surdomuți ai lui Moldovan Nicolae *(surdomutis Nicolai Moldovan filiis instructionis)* și care a demisionat

https://biblioteca-digitala.ro

definitiv din armată *(e Militia finaliter dimissum),* vă comunicăm următoarele : singura autoritate abilitată să ia astfel de hotărâri este Prefectura Supremă a Armatei *(Supr. Armorum Prefecturam).*

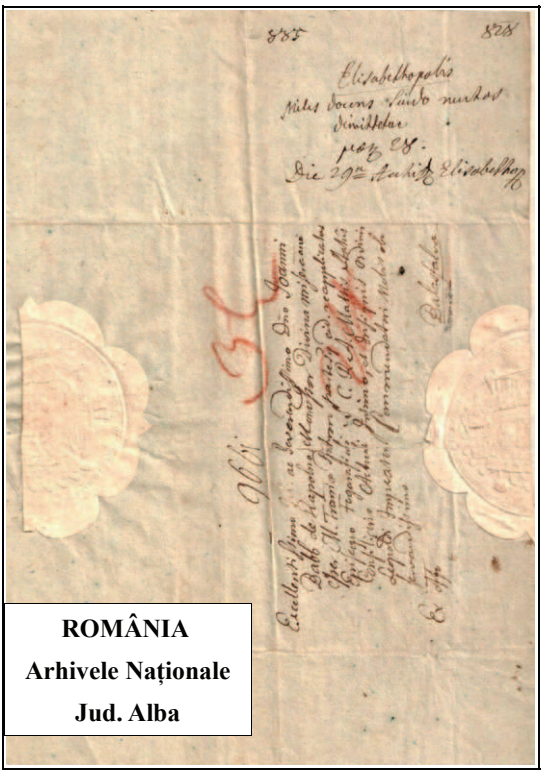

O precizare suplimentară pentru Excelența voastră *(Excellentia vestra ea addito significatur)* : pentru a avea foloasele *(beneficium)* așteptate este necesar să se asigure nenorociților săraci *(ob prostitum miseris infortunatis)* învățătura; în viitor *(in futurum)* să beneficieze cât mai mulți *(plurex beneficii hujus)*; se speră ca după ce e studiată, demisia din armată să fie aprobată *(dum finali e Militia Dimissione satisfacer studeat)".*

Pe pagina a doua se află două sigilii seci și două adrese de expediere :

1. către Episcopul Bob Ioan la Blaj (Balasfalva) și
2. către Dumbrăveni (Elisabethopolis) militarului „surdomutos docens".

https://biblioteca-digitala.ro

1829

1. Nr. 90/1829.

a. Nr. 90/21 februarie (9 februarie) 1829.

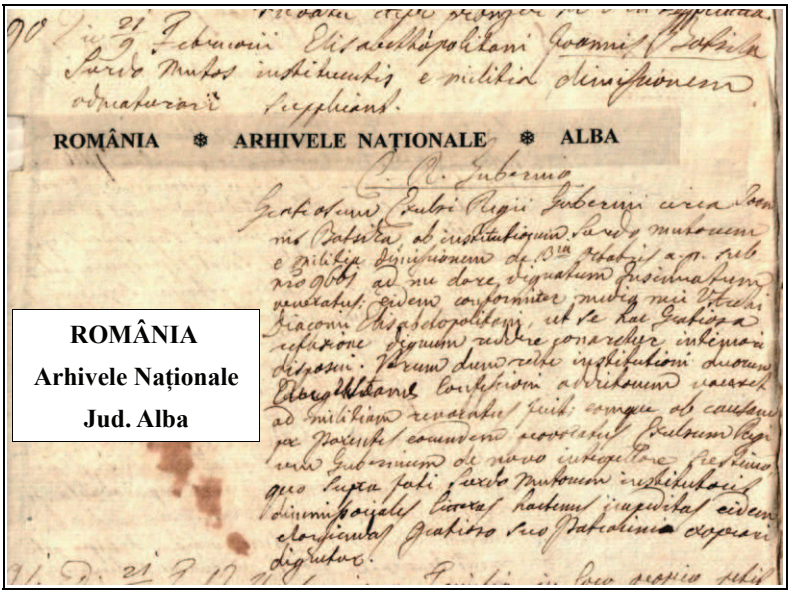

Este notarea în registrul de intrări-ieșiri cu Nr. 90/21 feb. (9 feb. - stil vechi) 1829. Episcopia Greco-Catolică revine la solicitarea de demisie din armată *(e militia dimissionem ad maturiori suppliant)* depusă de institutorul pentru surdomuți, Băcilă Ioan din Elisabethopolis *(Elisabethopolitani Joannis Batsila surdo mutos institutori)*. Se oferă rezumatul scrisorii episcopale către Guvernul Provincial din Cluj (originalul scrisorii s-a pierdut), scrisă în urma primirii a două scrisori (prezentate în continuare) dela Moldovan Nicolae și dela mama lui Băcilă Ioan.

„Grațios Guvern Provincial *(Gratiosum Excelsi Regii Gubernii),* referitor la demisia din armată a institutorului pentru surdomuți Băcilă Ioan

https://biblioteca-digitala.ro

(circa Ioannis Batsila ob institutionim Surdo mutorum e militia dimisionem) depusă sub nr. 9661 din 13 octombrie (?- în realitate august) anul precedent *(a. pr.),* cu stimă aducem următoarele precizări *(ad un clare dignatum insinuatm veneratus)*; el se află sub medierea (supravegherea) Înaltului Arhidiacon din Elisebethopolis *(eidem conformiter medianui V. Archi Diaconi Elisabetopolitani).* Acest lucru a dus la colaborări ce-și doreau sporirea randamentului *(ut se hoc gratiosa reflexione dignum cedere conaretur intimori disposui).* Activitatea lui Băcilă este în folosul celor două „auguste confesiuni" *(institutioni duorum augustans confesioni).* Părinții copiilor se tem ca *(conque ob causam per parentes)* Guvernul Provincial să nu-l recheme pe Băcilă din nou în armată *(ad militiam revocatus fuit)* și susțin pe institutorul de surdomuți *(sustino quo supra fati surdo mutorum institutoris)* care a trimis o scrisoare de demisie *(dimmissionatus literas),* actualmente obstrucționată *(hactenus impeditas)".*

b. Nr. 90/17 februarie 1829.

Scrisoare în limba maghiară scrisă de Moldovan Nicolae, tatăl celor doi copii surdomuți din Elisabethopolis, la 17 februarie 1829 (stil nou), către Episcopul Greco-Catolic al Ardealului Bob Ioan. A fost înregistrată cu același nr. 90, ca și adresa prezentată anterior, scrisă de episcop către guvern. Textul, tradus în limba română are următorul conținut :

(pag. 1) ***„Milostivului domn, supremului nostru păstor sufletesc.***

Îngenunchem în fața mâinilor și picioarelor dumneavoastră, sărutându-le, împreună cu copilașii mei, pentru grația cu care v-ați interesat de soarta noastră vitregă, privind-o cu ochi de părinte, și ați favorizat cererea mea din anul care a trecut, 1828, pentru ca celor trei **(!?)** *copii ai mei, muți și surzi, să le fie învățător Băcilă Ioan, husar, unul din vitejii Regimentului Arhiducelui Iosef, în dorința de a i se aproba acestuia eliberarea definitivă din armată pentru ca să se poată dedica sus numiților copii neajutorați și pentru oricare alți copii aflați în aceiași situație.*

Am așteptat, urmare a intervenției Excelenței Voastre, ca Guvernul Regal să aprobe cererea de eliberare, înaintată conform Decretului, și înregistrată sub numărul 9661 din data de 13 octombrie (greșală – corect este luna august), *pentru care vă mulțumim.*

Ce durere! Nici până în prezent scrisoarea de eliberare nu a ajuns. Între timp alți copii surzi au fost chemați, din localitățile apropiate și nu numai.

https://biblioteca-digitala.ro

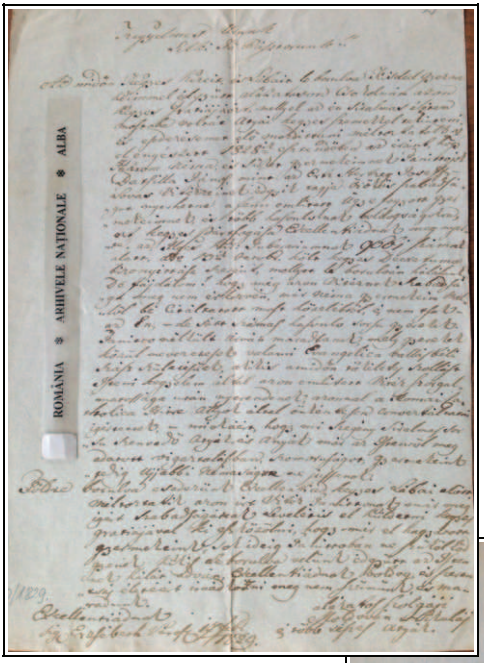

Eu, - și mulți alții ca mine, a căror copii sunt surzi, ne temem că vom rămâne fără învățător; unii dintre aceștia sunt de confesiune Evanghelică, fiind de naționalitate sași și care prin milostenia lui Dumnezeu au reușit cu sârguință să progreseze, motiv pentru care părinții lor ar fi de acord să se convertească benevol la religia Romano-Catolică – și alături de mine toți ceilalți părinți, tații și mamele, având soarta de plâns și de suferit, găsim

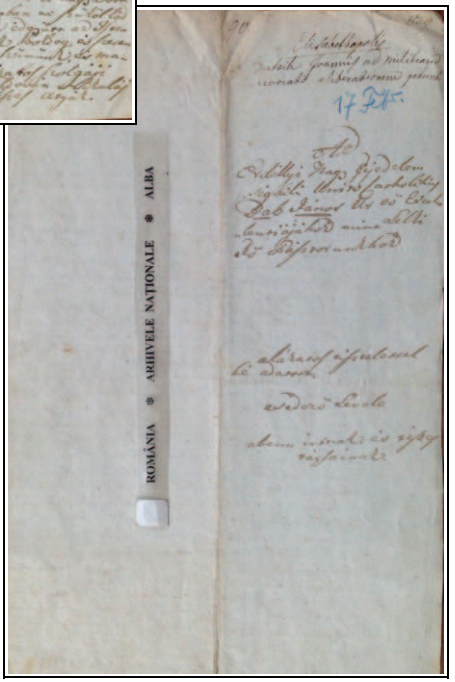

alinare doar în Dumnezeu, dorind ca ai noștrii copii să nu ajungă din nou muți.

Prosternându-ne în fața Excelenței Voastre, vă rugăm să binevoiți a mijloci emiterea scrisorii de eliberare promisă învățătorului nostru, astfel încât copiii noștri vitregiți să nu sufere de lipsa învățătorului. Copiii, împreună cu noi, mulțumim lui Dumnezeu, iar pentru Excelența Voastră ne vom ruga să aveți o viață fericită și norocoasă. Rămânem ai dumneavoastră prea plecați slujitori.

https://biblioteca-digitala.ro

Al dumneavoastră, subsemnatul Moldovan Niculai și mai mulți părinți aflați în aceiași situație.

Excelenței Voastre din Erzsébethváros la 17 feb. 1829."

(pag. 2) *„S-a înaintat această scrisoare, cu respect și considerație : 1. Militarului Băcilă Ioan la Elisabethopolis. 2. Excelenței sale domnului Bob Ioan, Păstor Sufletesc Suprem* (Episcop) *al Principatului Ardeal."*

c. Nr. 90/...(?) februarie 1829.

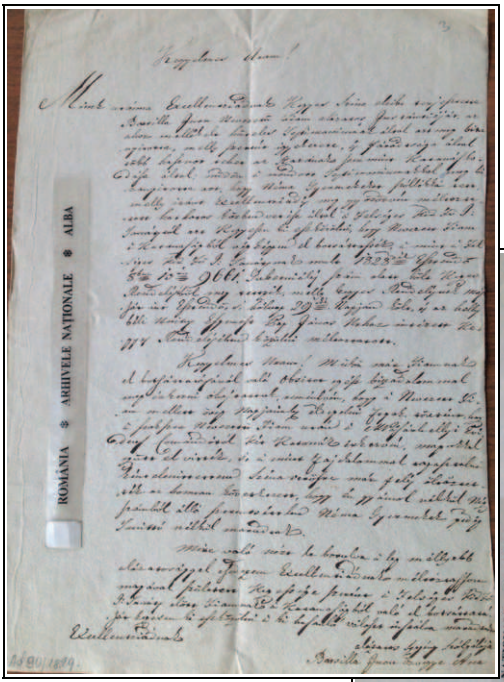
ROMÂNIA ❋ ARHIVELE NAȚIONALE ❋ ALBA

Este o scrisoare scrisă (în limba maghiară) la inițiativa mamei lui Băcilă, către Episcopul Greco-Catolic, Bob Ioan. Nu este menționată data la care a fost scrisă dar, cercetând textul, este anterioară momentului în care au fost scrise scrisorile prezentate la Nr. 90 din 17. 02., respectiv 21. 02. 1829. Se pare că această scrisoare, însoțită de precedenta, scrisă de Moldovan Nicolae, au constituit suportul pe care s-a bazat Episcopul Bob Ioan în intervenția sa din februarie

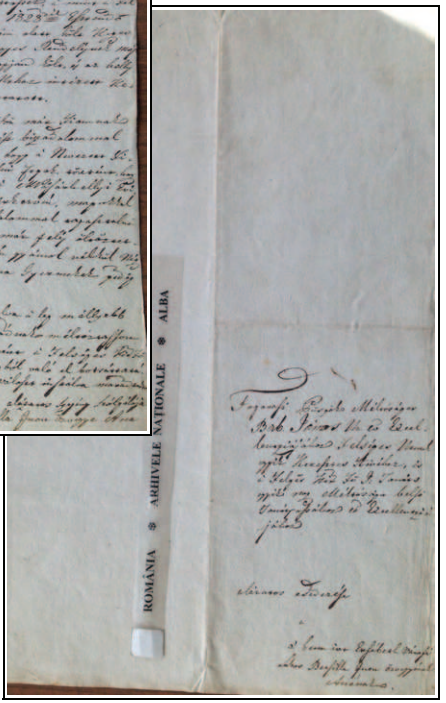
ROMÂNIA ❋ ARHIVELE NAȚIONALE ❋ ALBA

https://biblioteca-digitala.ro

1829. Bănuim că mama lui Băcilă nu a scris ea singură această scrisoare ci s-a folosit de o terță persoană. Textul, tradus în limba română are următorul conținut :

(pag. 1) ***„Milostivule domn !***

După ce s-a înaintat Excelenței Voastre petiția (cererea) prin care Băcilă Juon (!!!), fiul meu (nevezetü fiam)*, a alăturat testimoniu (actul) prin care dovedește, încercând să convingă pe Excelența Voastră că, prin sârguință și efort a obținut capacitatea de a fi mai folositor țării făcând pe copiii muți să vorbească* (hogy néma gyermekeket szóllókká tett) *decât să fie soldat, rugăm pe Excelența Voastră să mijlocească eliberarea lui definitivă din armată și pentru aceasta, fiul meu a depus o cerere înregistrată cu Nr. 9661 din 13 august 1828. O copie a acestei scrisori a ajuns și la preotul unit din Elisabetopolis, Pop Ioan, în data de 29, prin care s-a binevoit a i se comunica această situație.*

Milostivule domn! În tot acest timp am sperat ca scrisoarea de eliberare definitivă din armată a fiului meu va ajunge la noi și că eu îmi voi petrece zilele de bătrânețe alături de el. Între timp au sosit la noi niște soldați dela Evidența Comenduirii din Târgu Mureș și au pretins ca fiul meu să se reîntoarcă în armată. În acest fel eu voi rămâne fără sprijinul lui, iar cei patru copii nenorociți, surzi, fără învățătorul lor.

În genunchi și cu cea mai mare supunere, cad în fața Excelenței Voastre și vă rog, încă odată, să mijlociți pe lângă superiori să-l elibereze definitiv pe fiul meu din armată. Rămân supusa dumneavoastră slugă,

Băcilă Juon [!] *și văduva Ana".*

(pag. 2) – este pagina în care se precizează destinatarul scrisorii : Episcopului Greco-Catolic de Făgăraș, Bob Ioan.

2. Nr. 563/15 iulie (27 iulie) 1829.

Este notarea din registrul de intrări-ieșiri cu Nr. 563/15 iul. (27 iul.-stil vechi) 1829 a adresei trimisă de Episcopia Greco-Catolică din Blaj către preotul paroh din Elisabethopolis, Pop Ioan *(Joannes Papp),* referitoare la Băcilă Ioan fost angajat *(ex operari)* în armată și care este lăudat de guvern *(per Gubernium laudans)* pentru munca sa de educare atentă a surdomuților *(quod ille Surdo Mutos docens peratus)* la Elisabethopolis.

Adresa originală nu s-a păstrat, dar în rezumatul existent în același registru de intrări-ieșiri, preotul paroh greco-catolic Pop Ioan este informat

https://biblioteca-digitala.ro

că militarul Băcilă Ioan a fost eliberat *(Ioannes Batsila e militia eu*

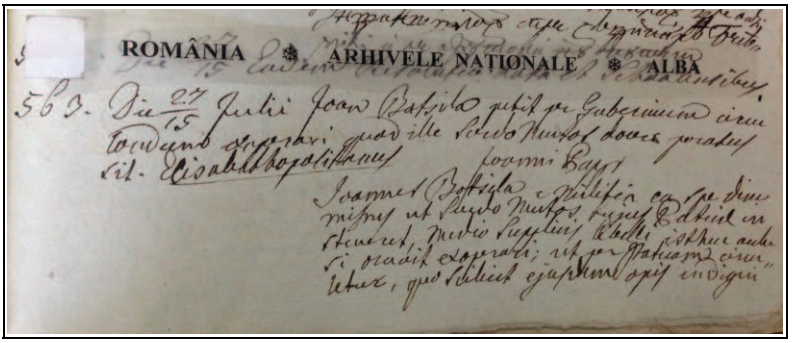

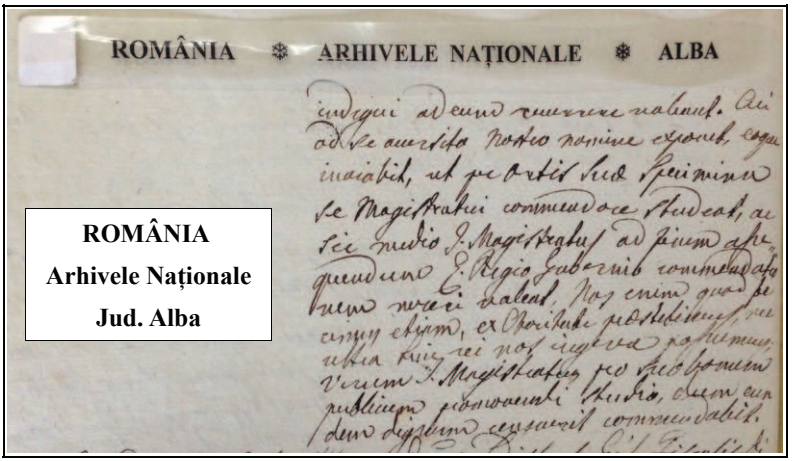

dimissus) pentru a sta la dispoziția surdomuților săi și a-i instrui *(ut Surdo Mutos sujus patio instruo);* că în petiția înaintată, Băcilă a solicitat *(supplicis libelli)* ca locul său de muncă *(ex operari)* să fie în curtea *(aulu)* sa, pentru ca pe cei care au nevoie de ajutor *(scilicet ejus dem opis indigui)* să-i aibă în preajmă *(circuletur)* și să se ocupe de ei cu hotărâre *(valeant).*

Drept urmare, învățătorului i se încredințează a se ocupa *(magistretui commendare studeat)* de aceștia, de surdomuți, de la început *(ut per ortis)* și până la sfârșit *(ad finem)*, iar preotul paroh, Pop Ioan, în numele nostru *(noster nomine exponet)* și cu aprobarea Guvernului Provincial, va trebui să-l supravegheze *(dem dignum censuerit)* și să-l îndrume pe Băcilă, pentru ca munca sa să fie de folos *(nos ingerea prosuemus)* binelui public *(pro suo bonum publicum)*.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

GUVERNUL PROVINCIEI TRANSILVANIA CU SEDIUL LA CLUJ

(Excelsio Regio Gubernnium Transsilvane)

Documente aflate în
ARHIVELE NAȚIONALE MAGHIARE DE LA BUDAPESTA
(Magyar Nemzeti Levéltár Budapest)

Referitoare la
Școala de Surdomuți Dumbrăveni – jud. Sibiu

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

1828

1. Nr. 9661/1828.

a. Nr. 9661/20 septembrie 1828.

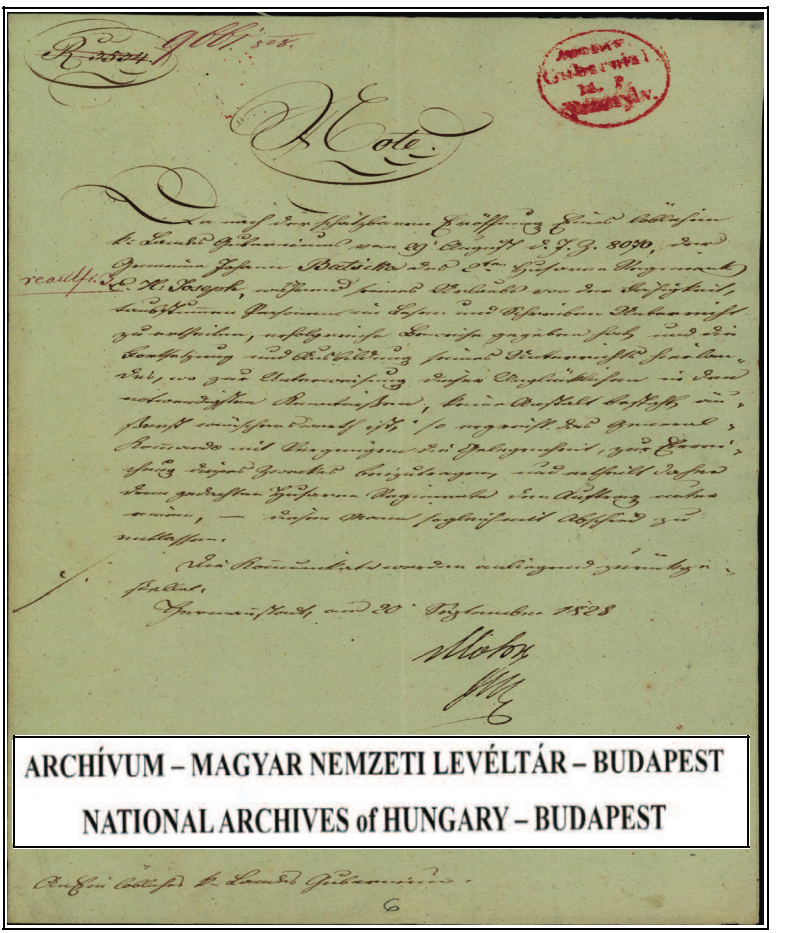

ARCHÍVUM – MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR – BUDAPEST
NATIONAL ARCHIVES of HUNGARY – BUDAPEST

https://biblioteca-digitala.ro

Scrisoarea, întitulată „Note” (notă, însemnare) este scrisă în limba germană, cu caractere gotice. A fost expediată din Sibiu (Hermanstadt) la 20 septembrie 1828 și reprezintă răspunsul dat de Prefectura Supremă a Armatei la memoriul primit în data de 29 august 1828 de la Guvernul Transilvaniei. Din ea aflăm :

„În conformitate cu apreciabila comunicare *(Danach der schätzba-ren Eröffnung)* a Unicului Guvern Regal Provincial *(Einer löblichen k*[öniglich]. *Landes Gubernium)*, transmis cu nr. 8070 din 29 aug. [1828], aflăm că Băcilă Ioan *(Johann Batsika-*!*-)* soldat obișnuit *(gemeine)* în Regimentul 2 de Husari „Arhiducele Josef” *(das 2ten Husaren Regiment E*[rst]. *H*[erzeg]. *Joseph),* în timp ce era în concediu *(Urlaubs),* a oferit unor persoane surdomute lecții de scriere și citire *(dem taubstummen Personnen zum Lesen und Schreiben Unterricht zu ertheilen).* Aceasta a dat un rezultat bun (de succes), creând o valoare (bogăție) și cultivare în cadrul învățământului secundar de aici, din țară *(erfolgreiche Beweis gegeben hat und die Horth tzeung und Ausbildung secund Unterrichts hierlandes),* unde se pot transmite acestor nefericiți cele mai importante cunoștințe *(wo zur Unterweisung diesen Unglücklichen in den notwendigsten Kenntnisee).* Fiind cel mai îndepărtat institut special care s-a durat (înființat) *(kenner Anstalt besteht äußerst),* ni-l dorim ca pe ceva valoros *(wünschens werth ist).* Comanda Generală [a Armatei] este plăcut impresionată *(so ergreift das General Komando mit Vergnügen den Gelegenheit)* și pentru această înființare *(zur Erreichung dieser)* are intenția de a da (a contribui) anual *(Zweckes beizutragen und ertheilt Jahres).* Se exprimă speranța că Regimentul de Husari sub care slujește *(gedachten Husaren Regimente den Auftrag unter)* să-i aprobe imediat demisia *(sogleich mit Abschied zu entlassen).* Hermanstadt 20 septembrie 1828.*”*

b. <u>Nr. 9661/13 octombrie 1828</u>.

Documentul, scris în limba latină, poartă același număr ca și documentul precedent dar, este datat în 13 octombrie 1828.

<u>Pag. 1.</u> Aflăm că scrisoarea trimisă de Prefectura Supremă a Armatei *(Suprema Armorum Prefectura)* la 20 sept. 1828 (punctul a) a ajuns la sediul Guvernului din Cluj la 4 oct. 1828 și în 13 oct. 1828 s-a întocmit actuala scrisoare, de informare, către Episcopia Greco-Catolică de Făgăraș (din Blaj), către Moldovan Nicolae (negăsită) și, ca răspuns, conducerii armatei (documentul următor - punctul c). Tema este eliberarea din armată a lui Băcilă Ioan, soldat ușor înarmat *(velitem).*

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 1)

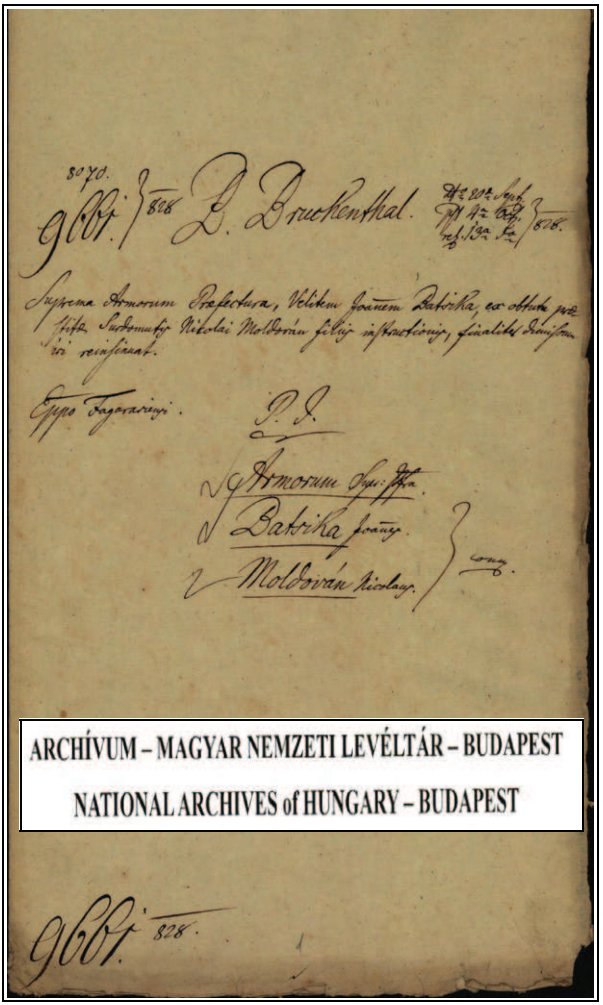

Pag. 2. Scrisoare adresată către Episcopul Greco - Catolic Bob Ioan, prin care este informat asupra răspunsului primit dela Prefectura Supremă a Armatei din Sibiu :

Textul :

„Referitor la cererea Excelenței Voastre *(Ergo Requisitionem Excellntie Vestra)* din 12 august a.c. (1828) cu nr. 8070, vă răspunde *(remittuntur)* următoarele: Soldatul de rând *(Gregarium Militem)* din Regimentul Ușor Înarmat (cavalerie ușoară = husar) Arhiducele Josef *(Regiminis Velitum Archiducis Josephi),* Băcilă Ioan *(Jhoannem Batsika)* care a pregătit „la vedere" pe fii surdomuți ai lui Moldovan Nicolae *(ex obtutu prostito surdomutis Nicolai Moldovan filiis instrucționis)* pentru a fi eliberat definitiv din armată *(e militia finaliter dimissum)*, Prefectura Supremă a Armatei ne înștiințează că puterea de a

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 2)

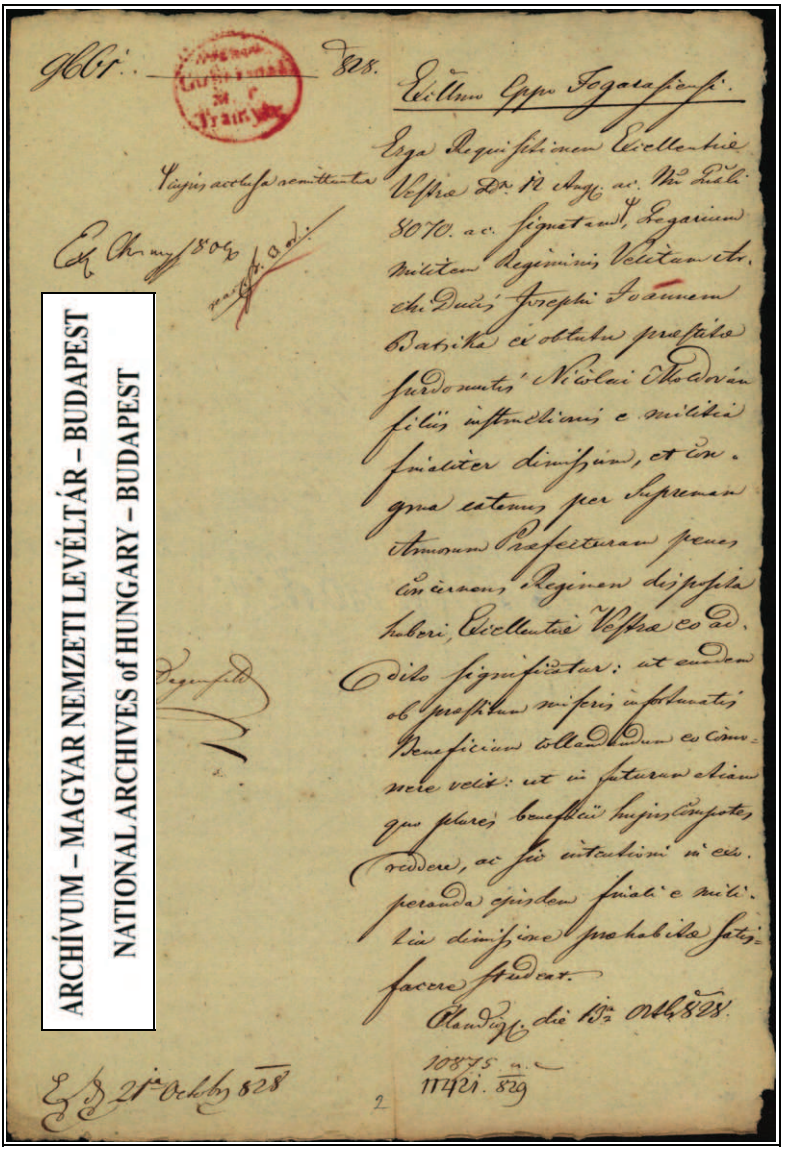

ARCHÍVUM – MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR – BUDAPEST
NATIONAL ARCHIVES of HUNGARY – BUDAPEST

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 3)

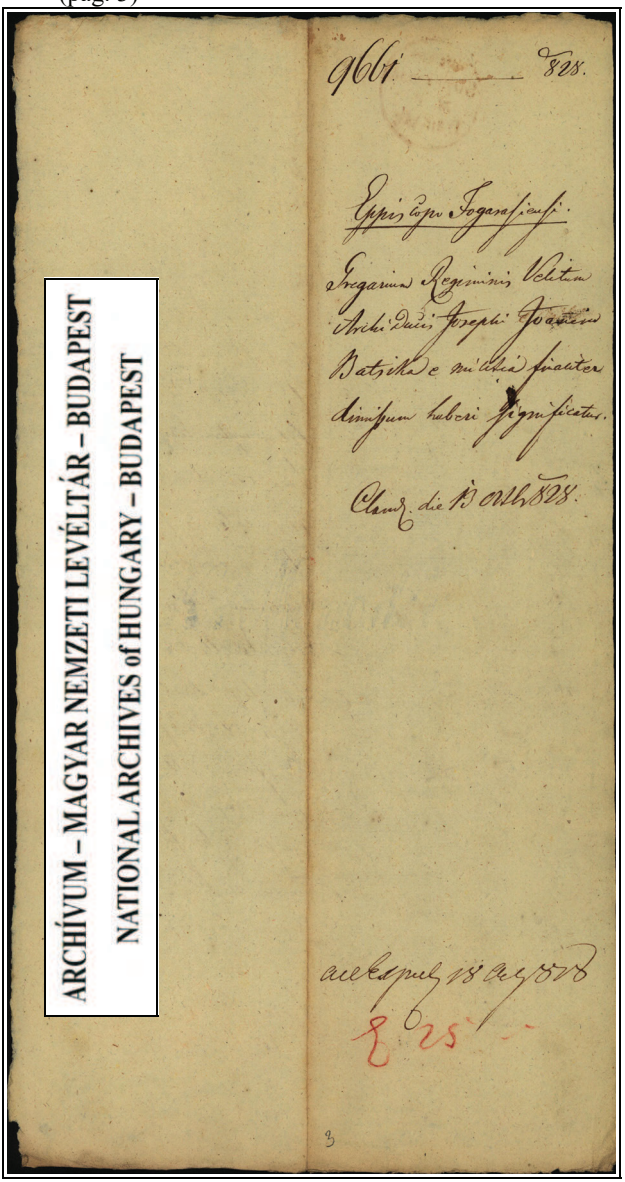

dispune o are Regimentul *(penes Regimen dispozita haberi),* de la care Excelența Voastră poate primi lămuriri mai cuprinzătoare *(Excellentie Vestra eo ad dito significatur)* : cum înainte soarta acestor nefericiți era una nenorocită *(ut evadem ob prostitum miseris infortunatis),* acolo pot beneficia de *(beneficium collandandum eo)* cunoștințele acestui soldat *(velit)*, iar în viitor va putea avea chiar mai mulți beneficiari *(ut in futurum etiam quo plures beneficii hujus).* Pentru aceasta va trebui să se finalizeze eliberarea sa definitivă din ar-

https://biblioteca-digitala.ro

mată *(intenționi in exoperanda episdem finali e militia dimissione prohabita satisfacere studeat)*. Cluj *(Claudiopolis)* în ziua de *(die)* 13 octombrie 1828."

Pag. 3. Precizează, încă odată, faptul că scrisoarea este destinată Episcopului Greco-Catolic de Făgăraș.

c. Nr. 9661/19 octombrie 1828.

Textul scrisorii este aproape identic cu cel din scrisoarea anterioară, dar lipsește indicația prin care se preciza destinatarul scrisorii. Logic, el nu poate fi decât una din cele două persoane interesate direct în eliberarea definitivă din armată a lui Băcilă, persoane care au fost menționate în documentul dela punctul a. : Băcilă Ioan și Moldovan Nicolae.

Analizând textul actualei scrisori, observăm că atunci când se referă la Băcilă se folosește persoana a III-a, deci nu i se adresează lui. Concluzionăm că destinatarul este Moldovan Nicolae, tatăl

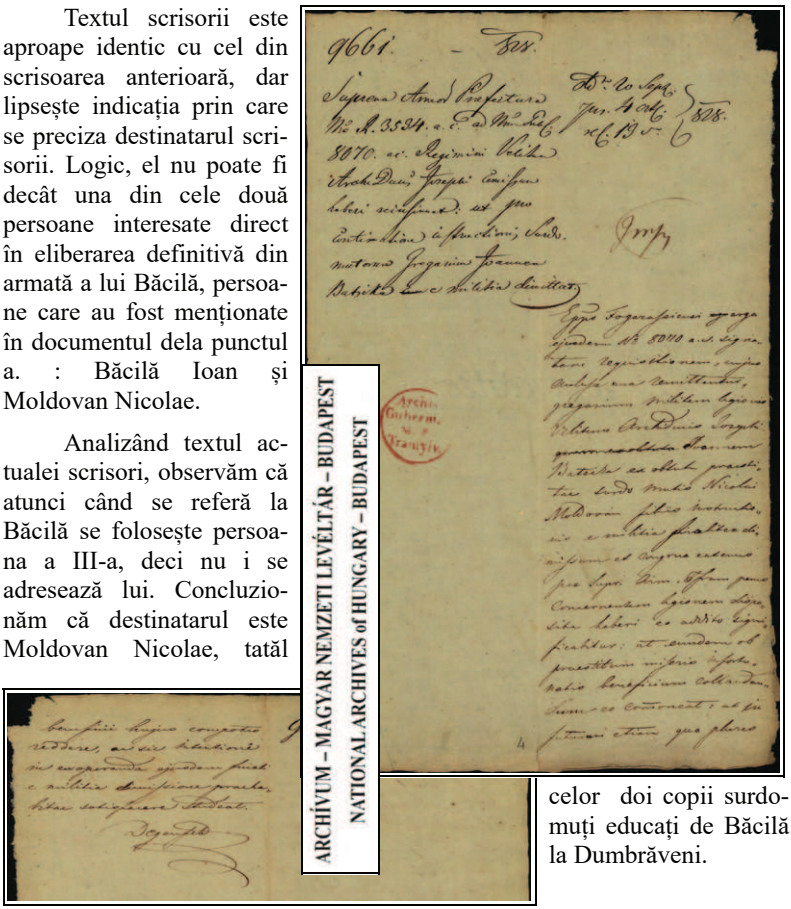

celor doi copii surdo-muți educați de Băcilă la Dumbrăveni.

https://biblioteca-digitala.ro

Aprobarea dată de Arhivele Naționale ale Ungariei pentru utilizarea documentelor trimise în cartea *„Învățământul surdomuților în prima jumătate a secolului XIX, în Ardeal și Banat”*

Moldovan Gheorghe részére
ghe.moldovan@gmail.com
Temesvár (Temes-vár)
str. Romulus nr 17., Ap. 1.,
300203.

Budapest, 2018. május 17.

Tárgy: Közlési engedély kérése
Iktatószám: 09/361-2/2018
Ügyintéző: Török Ádám

archívum
Magyar Nemzeti Levéltár

Tisztelt Moldovan Gheorghe!

2018. április 11-én kelt kérelmének eleget téve hozzájárulok ahhoz, hogy a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Ön által megnevezett dokumentumáról készült felvételeket az *Învățământul surdomuților din prima jumătate a sec. XIX în Ardeal și Banat* c. műben 2019-ben közzétegye.

A közlési díj fejében, kérem, egy példányt a megjelenő műből a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Könyvtára számára szíveskedjen elküldeni.

Felhívom szíves figyelmét arra, hogy a felvételeket más kiadványban, egyéb internetes felületen megjelentetni vagy harmadik félnek átadni csak a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára előzetes engedélyével lehetséges.

Kérem, hogy az irat pontos jelzetére az alábbi módon hivatkozzon:
MNL OL F 46 – 1828 – 9661.

Kérem, őrzési helyként a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára / National Archives of Hungary nevét tüntesse fel.

Eredményes munkát kívánva, tisztelettel:

Dr. Rácz György
főigazgató-helyettes

Budapest, I., Bécsi kapu tér 2–4.
1250 Budapest, Pf. 3.
Telefon: (+36 1) 225-2800
Fax: (+36 1) 225-2817
Web: www.mnl.gov.hu

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ COVASNA A ARHIVELOR NAȚIONALE

Documente referitoare la Școala de Surdomuți Dumbrăveni – jud. Sibiu

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Nr. 11.421/7 decembrie 1829.

(pag. 1)

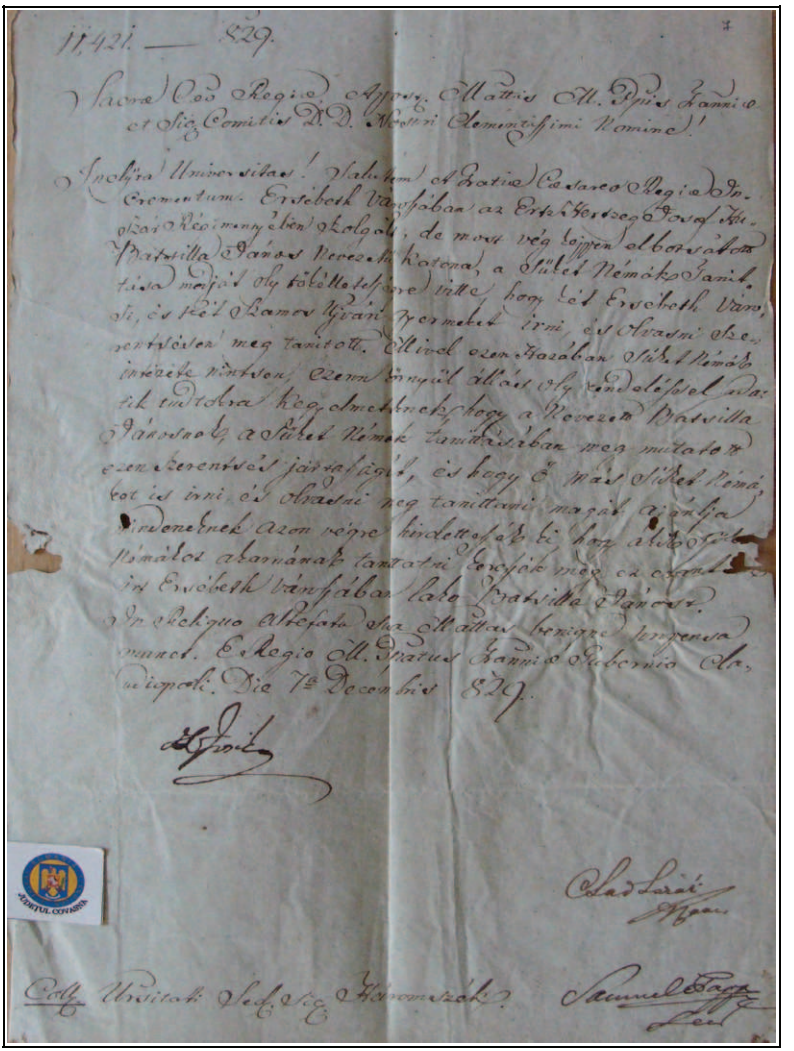

https://biblioteca-digitala.ro

(pag. 2)

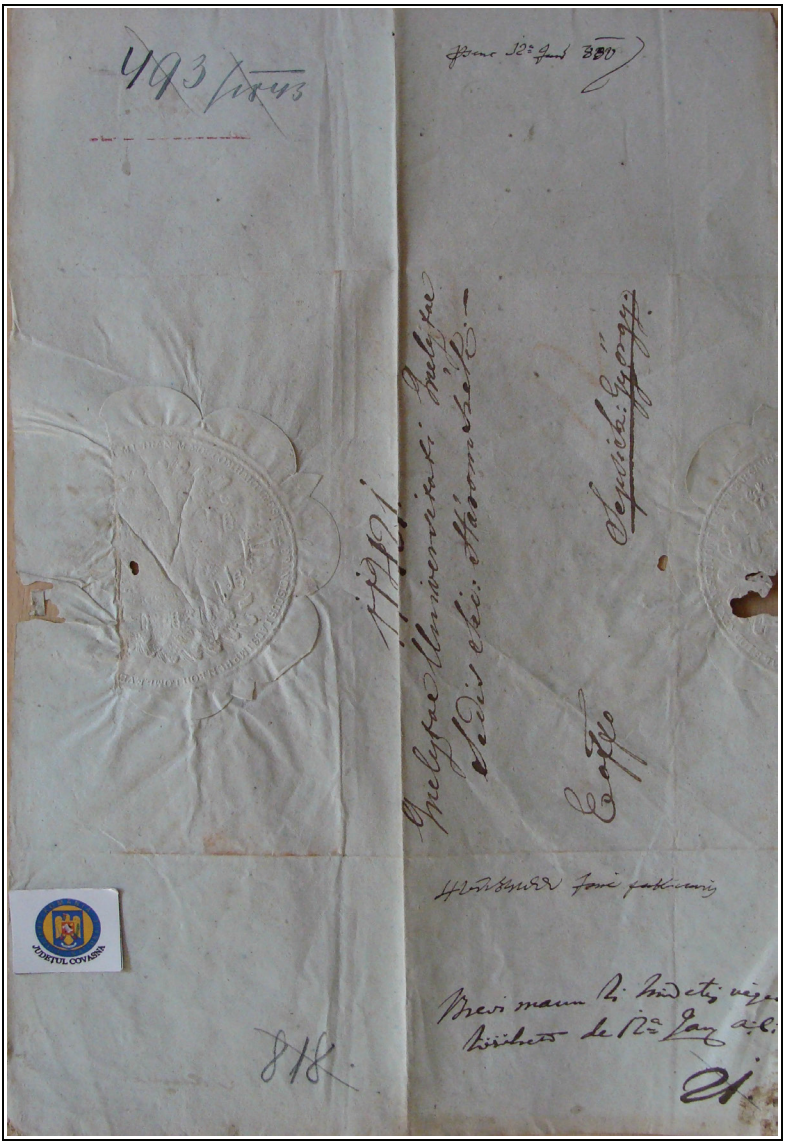

https://biblioteca-digitala.ro

Este adresa Guvernului Transilvaniei nr. 11.421 din 7 dec. 1829 trimisă către oficialitățile județului Trei Scaune și care a ajuns la acestea în data de 12 ian. 1830.

Conținutul adresei, scris în limba maghiară este următorul :

(pag. 1)

„Băcilă Ioan din Elisabethopolis, soldat care și-a îndeplinit sarcinile militare în Regimentul Arhiducelui Joseph, a fost eliberat definitiv pentru că și-a însușit metodele de educare a surzilor și pe doi copii din Elisabethopolis și doi din Gherla i-a învățat să scrie și să citească. Deoarece în această țară (provincie) *nu există institut pentru surdomuți, este necesar să vă înștiințăm că numitul Băcilă Ioan, care și-a dovedit capacitatea de a-i învăța pe cei patru copii, este dispus să învețe pe orice surdomut să scrie și să citească. Ce-i interesați pot să-l caute pe Băcilă Ioan la locuința sa din Elisabethopolis.*

Guvernul Ardealului la 7 decembrie 1829

În pagina a doua este specificată destinația scrisorii, Conducerea Județului, localitatea Sfântu Gheorghe.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

REGIMENTUL DE GRANIȚĂ ROMÂNO-BĂNĂȚEAN Nr. 13 DIN CARANSEBEȘ

(Wallach-Illÿrisch Gränz Regiment Nr. 13)

Documente aflate la
DIRECȚIA JUDEȚEANĂ CARAȘ-SEVERIN A ARHIVELOR NAȚIONALE DIN CARANSEBEȘ

Referitoare la

Școala de Surdomuți din Bozovici – jud. Caraș-Severin

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

NOTĂ

Documentele originale s-au pierdut. Au fost găsite doar înregistrările lor, cu explicații despre conținutul pe care l-au avut. Unele sunt destul de complexe, fiind rezumate ale documentelor originale. Informațiile prezentate în continuare, atât pentru învățământul surzilor și pentru cel al orbilor (vezi capitolul următor) au fost găsite în :

Fondul (Nr. Inv. 53) :

„Regimentul de Graniță nr. 13 româno-bănățean din Caransebeș”.

Informațile oferite în continuare s-au găsit în registrele :

1. *„Index alfabetic al corespondenței”.* Anul 1835 (vol. I – Nr. Crt. 104; vol. II – Nr. Crt. 105); anul 1836 (vol. II – Nr. Crt. 113); anul 1837 (vol. I – Nr. Crt. 119; vol. II – Nr. Crt. 120); anul 1838 (vol. I – Nr. Crt. 126; vol. II – Nr. Crt. 127); anul 1839 (Nr. Crt. 132); anul 1840 (Nr. Crt. 137); anul 1841 (Nr. Crt. 142); anul 1842 (Nr. Crt. 147); anul 1844 (Nr. Crt. 154); anul 1845 (Nr. Crt. 157); anul 1846 (Nr. Crt. 160); anul 1847 (Nr. Crt. 164); anul 1848 (Nr. Crt. 168).

2. *„Registrele de intrare-ieșire a corespondenței”.* Anul 1835 (vol. I – Nr. Crt. 106); anul 1836 (vol. I – Nr. Crt. 114; vol. II – Nr. Crt. 115; vol. III – Nr. Crt. 116; vol. IV – Nr. Crt. 117); anul 1837 (vol. II – Nr. Crt. 122; vol. III – Nr. Crt. 123; vol. V – Nr. Crt. 125); anul 1838 (vol. I – Nr. Crt. 128; vol. II – Nr. Crt. 129; vol. III – Nr. Crt. 130); anul 1839 (vol. II – Nr. Crt. 134; vol. III – Nr. Crt. 135; vol. IV – Nr. Crt. 136); anul 1840 (vol. I – Nr. Crt. 138; vol. II – Nr. Crt. 139; vol. III – Nr. Crt. 140; vol. IV – Nr. Crt. 141); anul 1841 (vol. II – Nr. Crt. 144); anul 1844 (vol. I – Nr. Crt. 155; vol. II – Nr. Crt. 156); anul 1846 (vol. II – Nr. Crt. 162; vol. III – Nr. Crt. 163); anul 1847 (vol. I – Nr. Crt. 165; vol. II – Nr. Crt. 166; vol. III – Nr. Crt. 167); anul 1848 (vol. I – Nr. Crt. 169; vol. II – Nr. Crt. 170; vol. IV – Nr. Crt. 172).

https://biblioteca-digitala.ro

1835

1. Nr. 1331/1835.

a. Nr. 1331/11 februarie 1835.

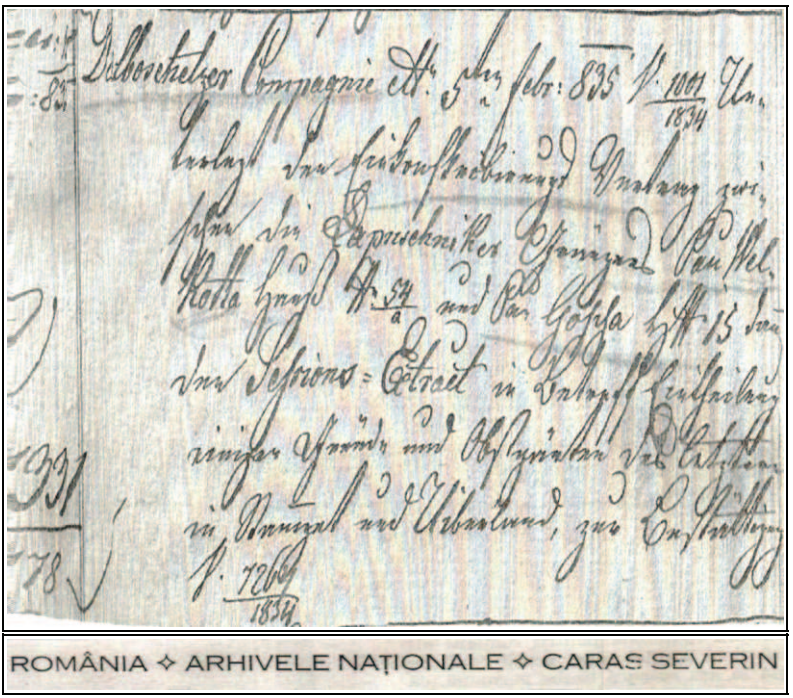

La Nr. 1331/11 februarie 1835 a fost înregistrat Procesul verbal *(den Session = Extract)* expediat de Compania Dalboșeț, prin care anunță existența unui litigiu iscat între grănicerii *(Gränzen)* Pau Welkotta și Pau Goscha pentru împărțirea *(in Betreff Eintheilung)* fructelor din grădina *(Obstgarten)* atribuită *(Unterlegt)*.

Deși nu se referă la învățământul surzilor, documentul este important

https://biblioteca-digitala.ro

pentru că stabilește adresa exactă a tatălui elevului Paul Welkotta : Lăpușnic, nr. 54/a *(Lapuschniker, Hauß nr. 54/a)*. Importanța informației rezidă din faptul că în unele surse bibliografice se susține că familia Welkotta/Velcotă ar fi locuit în localitatea Șopotul Nou.

b. Nr. 1331/21 februarie 1835.

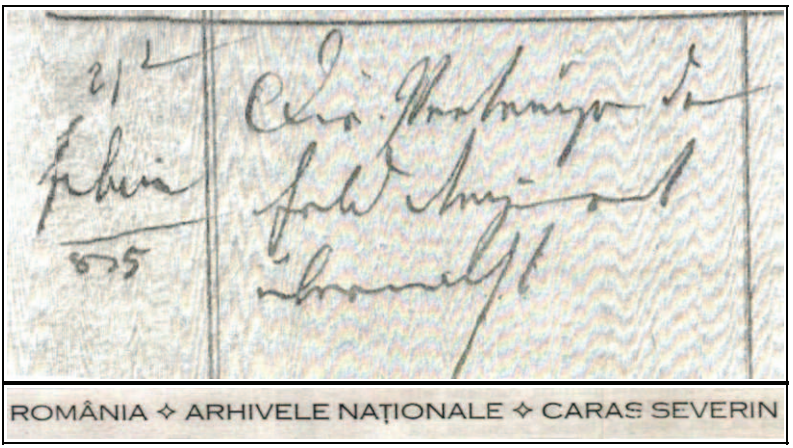

Hotărârea regimentului din 21 feb. 1835. Text nedescifrat.

https://biblioteca-digitala.ro

1836

1. Nr. 1912/1836.

a.

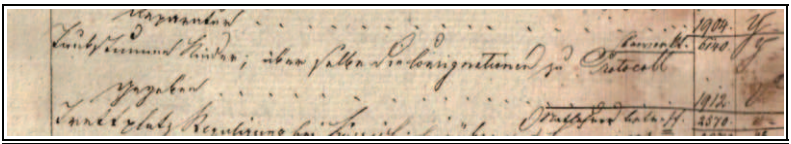

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor pe anul 1836 (literele M ... Z)". Pentru cuvântul „taubstummen" ni se indică documentele dela nr. 1912 și 2570.

Textul : Copii surdomuți *(Taubstummen Kinder)*; Se dă un Protocol de înregistrare *(über stellen die Consignation zu Protocoll gegeben).*

b. Nr. 1912/7 martie 1836.

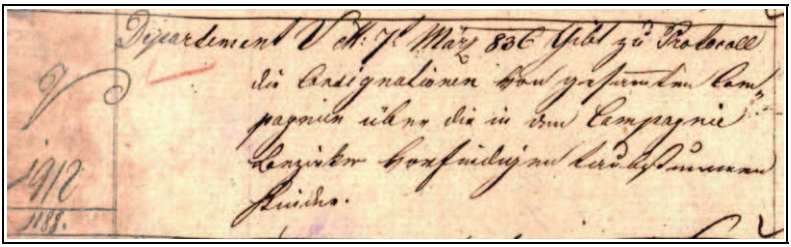

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

La Nr. 1912/7 martie 1836 s-a înregistrat „Protocolul" emis *(Gibt zu Protocoll)* de „Departament" (de învățământ ?) către toate companiile *(gesamten Compagnien),* de înregistrare *(die Consignationen)* a copiilor surdomuți *(taubstummen Kinder)* din raza (zona) Companiei *(über die in den Compagnie Bezirke).*

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr. 1912/20 martie 1836.

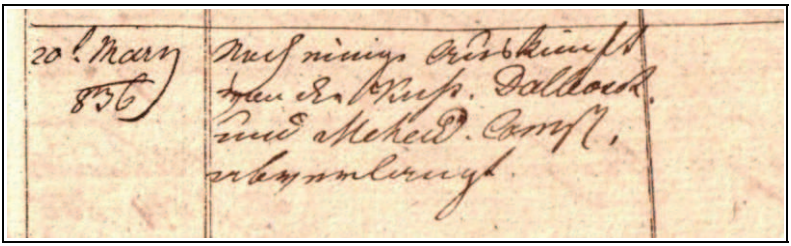

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea din 20 martie 1836 a Conducerii Regimentului de a anunța Companiile Dalboșeț și Mehadia.

2. Nr. 2570/1836.

a. Nr. 2570/26 martie 1836.

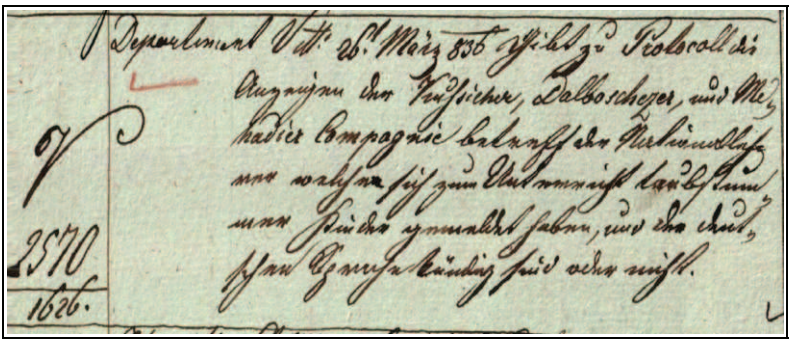

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Înregistrarea cu Nr. 2570/26 martie 1836 a Protocolului de Înștiințare *(Protocoll die Anzeigen)* din 26 martie 1836 al Departamentului (de Învățământ ?) prin care se cere Companiilor Kussich (localitate bănățeană, sediu de companie grănicerească aparținând de Regimentul din Panciova; aflată în apropierea orașului sârbesc Bela Crkva – Biserica Albă), Dalboșeț și Mehadia să informeze cu privire la *(betriff)* educarea copiilor surdomuți *(zum Unterricht taubstummen Kinder)* și dacă au sau nu persoane

https://biblioteca-digitala.ro

competente în predarea limbii germane *(und der deutschen sprache kundig sind oder nicht).*

b. Nr. 2570/29 martie 1836.

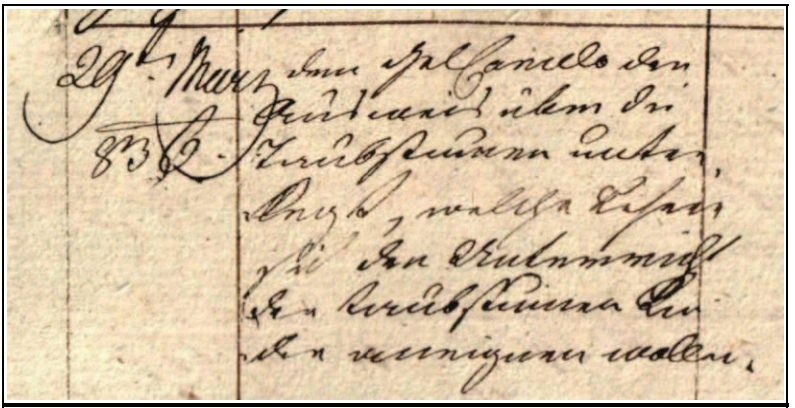

Hotărârea Conducerii Regimentului din 29 martie 1836 de a se înregistra toți copiii surdomuți din zonele fiecărei companii.

3. Nr.2809/1836.

a.

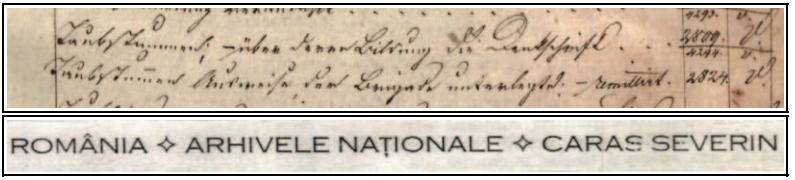

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor pe anul 1836 (literele M ... Z)". Pentru cuvântul „taubstummen" ni se indică două poziții :

1. Memoriu pentru educare *(über derer Bildung die Denkschrift)*- documentele nr. 2809 și 4294.

2. Remiterea dela Brigada Locală a documentului nr. 2824.

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 2809/1 aprilie 1836.

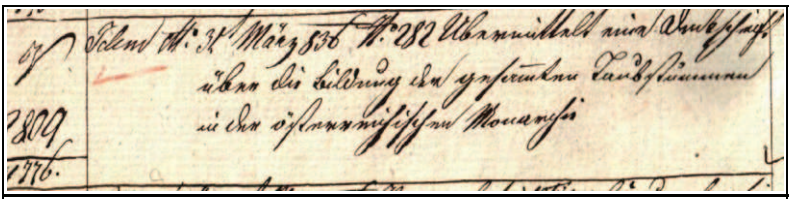

Cu Nr. 2809/1 aprilie 1836 s-a înregistrat adresa Nr. 282/31 martie 1836 a Brigăzii Locale prin care se atenționează ca nu cumva modalitățile de aplicare (*abermittelt)* a înscrierii să pericliteze instruirea tuturor surdomuților din Monarhia Imperiului Austriac *(über die Bildung der gesamten Taubstummen in der österreichischen Monarchie).*

c. Nr. 2809/9 aprilie 1836.

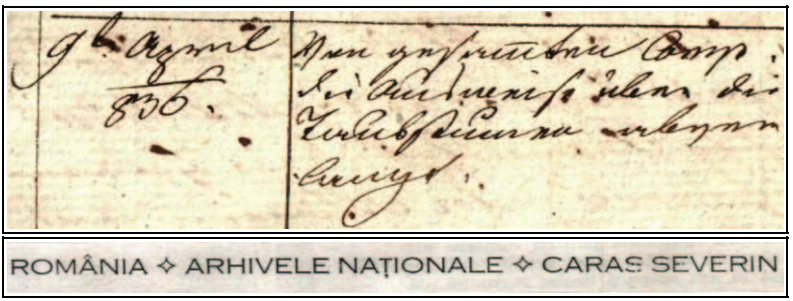

Hotărârea Conducerii Regimentului din 9 aprilie 1836 ca toate companiile să-i înregistreze pe copiii surzi din zonele lor.

4. Nr. 2824/1836.

a. Nr. 2824/1 aprilie 1836.

Cu Nr. 2824/1 aprilie 1836 s-a înregistrat adresa Brigăzii Locale Nr. 266/31 martie 1836 prin care avertizează să nu se lase într-o stare de inferioritate, adică să nu fie ignorată, *(stellt den unterlegten)* hotărârea *(Austrag)* de a trimite înapoi (la Brigada Locală) lista tuturor tinerilor surdomuți din zonele aflate în subordine *(bezirke herhalten taubstummen Jugend zur fernere Erledigung zurük).*

https://biblioteca-digitala.ro

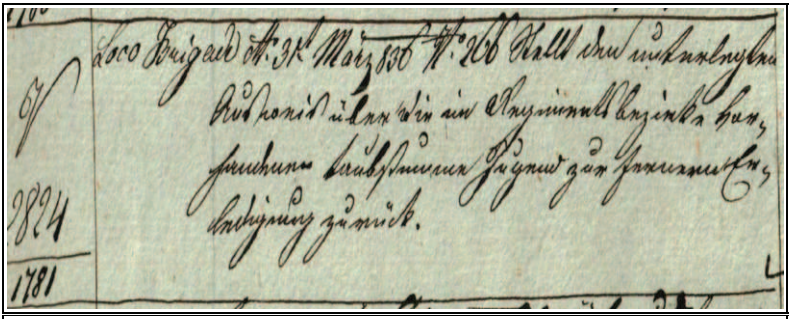

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 2824/...(?) 1836.

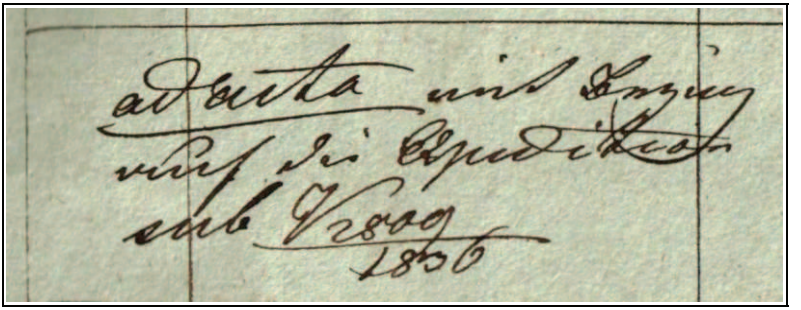

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea Conducerii Regimentului de a expedia înștiințarea spre companii.

5. Nr. 3458/1836.

a.

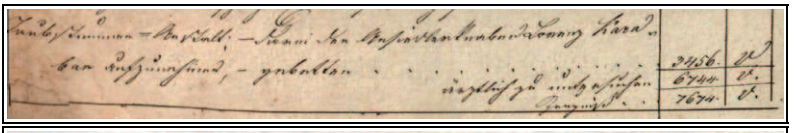

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor pe anul 1836 (literele M ... Z)”. Pentru cuvântul „taubstummen” ni se indică :

1. Institutul de Surdomuți *(Taubstummen Anstalt)* – se solicită *(gebeten)* primirea băiatului Lorenz Karaban *(den Ansiedler Knaben Lorenz Karaban)*..... documentul nr. 3456 (nr. greșit; corect = 3458).

2. Situația medicală *(ärztlich)*.....documentul nr. 6744.

3. (.....).....documentul nr. 7674.

b. Nr. 3458/20 aprilie 1836.

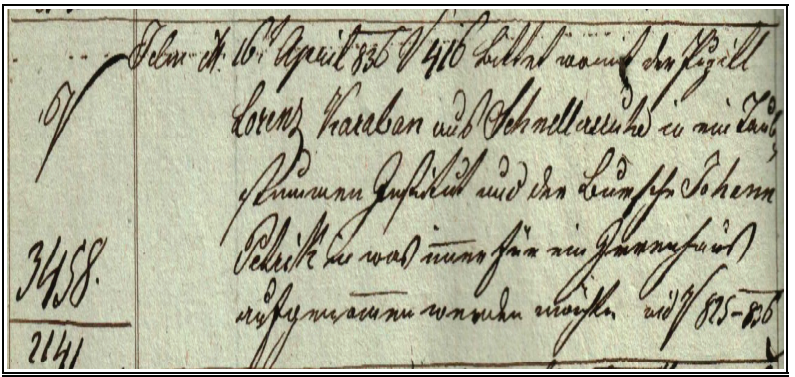

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Cu Nr. 3458/20 aprilie 1836 s-a înregistrar adresa Nr. 416/16 aprilie 1836 a Companiei din Berzasca pentru înscrierea băiatului surdomut orfan Lorenz Karaban din localitatea Schnellersruhe (actualmente satul Bigăr, com. Berzasca, jud. Caraș Severin) *(Bittet womit der Pupill Lorenz Karaban aus Schnellersruhe in ein Taubstummen Institut ... aufgenamen werden).* De asemenea, adresa face precizarea despre un al doilea copil, Bumsche Johann Petrik care trebuia internat pentru totdeauna într-un spital de psihiatrie *(in was imer für ein Jrrenhaus)*

6. Nr. 4294/1836.

a. Nr. 4294/16 mai 1836.

Cu Nr. 4294/16 mai 1836 s-a dat Protocolul *(Gibt zu Protocoll)* Departamentului din 16 mai 1836 prin care se cerea, dela toate companiile

https://biblioteca-digitala.ro

(Verzeichnis von gesamten Compagnie), lista finală cu toți surdomuții aflați în zonele lor *(über alle in den Compagnie Bezirken befindlichen Taubstummen)*, cu specificarea sexului *(Geschechts)* fiecăruia.

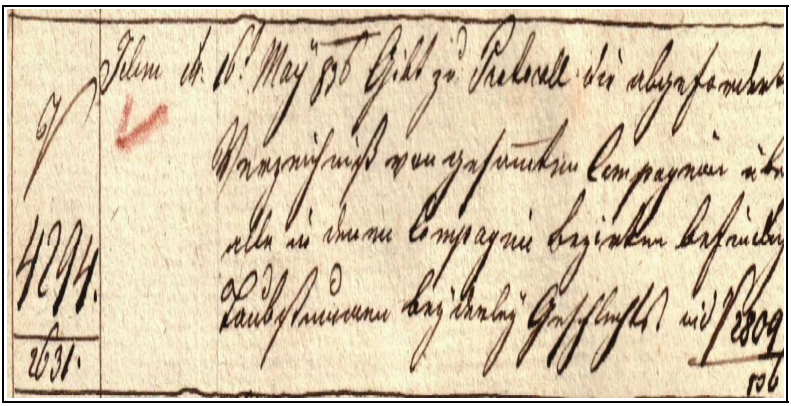

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 4294/28 iunie 1836.

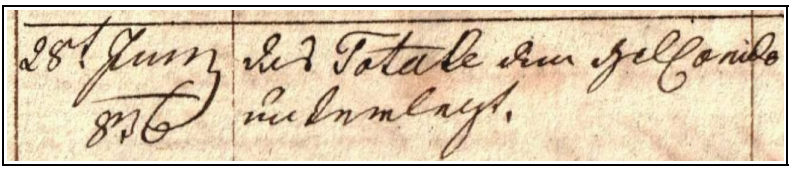

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea Conducerii Regimentului din 28 iunie 1836. Toate companiile trebuie să-i înregistreze pe toți copiii surdomuți din zonele lor.

7. Nr. 6744/1836.

a. Nr. 6744/28 iulie 1836.

Cu Nr. 6744/28 iulie 1836 s-a înregistrat adresa Nr. 1803/19 iulie 1836 a Înaltului Comandament General către Compania Berzasca, prin care solicită o examinare medicală *(ärtzlich untersuchen)* a băiatului surdomut Lorenz Karaban, din care să rezulte starea sa de sănătate *(seine Beschaffenheit)* și capacitatea sa de învățare *(und fähigkeit zum lerene),*

https://biblioteca-digitala.ro

deoarece în acel institut nu se primește niciun idiot surdomut *(kein blödsinnigen Taubstummen).*

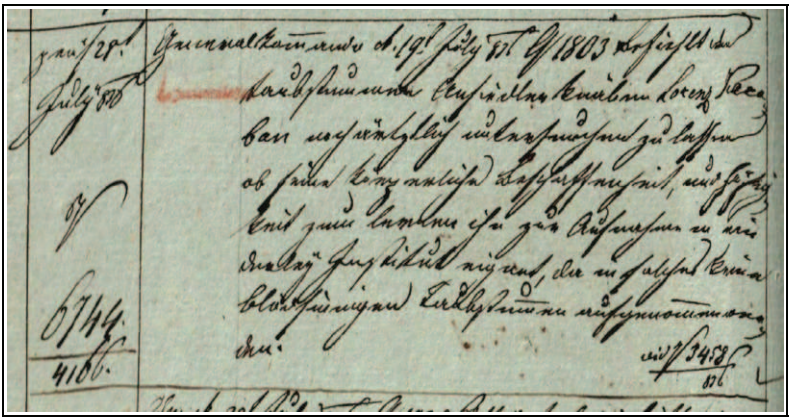

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. <u>Nr. 6744/15 august 1836</u>.

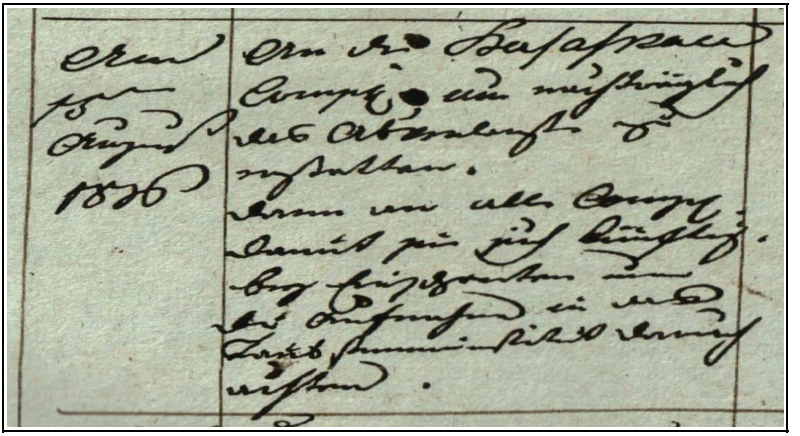

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea Conducerii Regimentului din 15 august 1836. Se va aduce la cunoștință Companiei Berzasca necesitatea efectuării examenului medical pentru copilul surdomut Lorenz Karaban.

https://biblioteca-digitala.ro

8. Nr. 7674/1836.

a. Nr. 7674/27 august 1836.

Cu Nr. 7674/27 august 1836 s-a înregistrat adresa Nr. 1214/24 august 1836 a Companiei Berzasca (din Regimentul de Grăniceri Panciova) care avea anexat certificatul medical *(unterlegend ärztliche Zeugnis)* necesar primirii în Institutul de Surdomuți *(zur Aufnahme in der Taubstummen Institut)* a băiatului Lorenz Karaban din Schnellersruhe (sat Bigăr – jud. Caraș Severin).

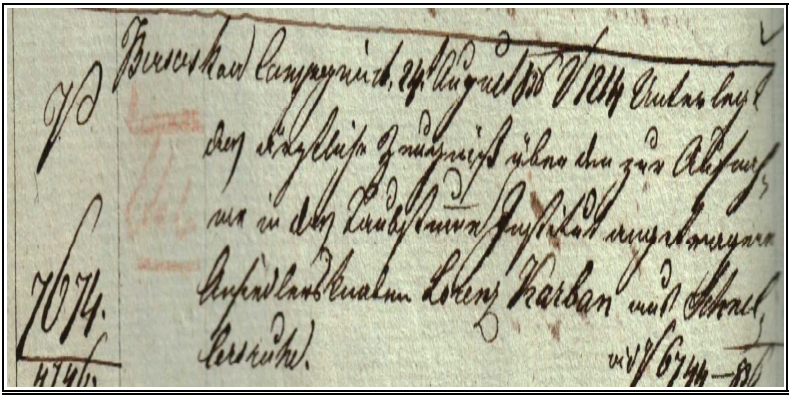

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 7674/2 noiembrie 1836.

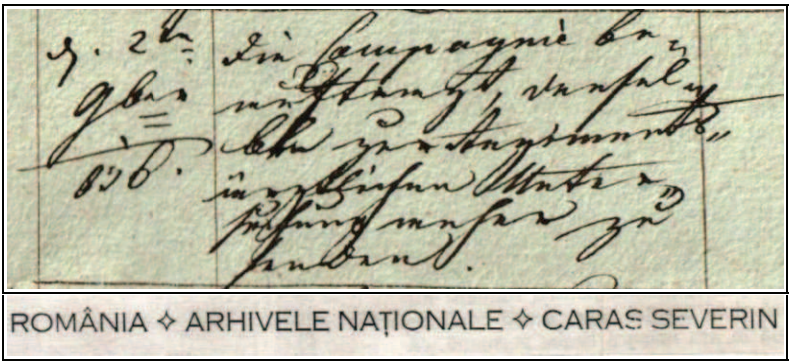

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Hotărârea Conducerii Regimentului din 2 noiembrie 1836. Se certifică primirea Certificatului medical al copilului surdomut Lorenz Karaban.

9. Nr. 8050/1836.

a.

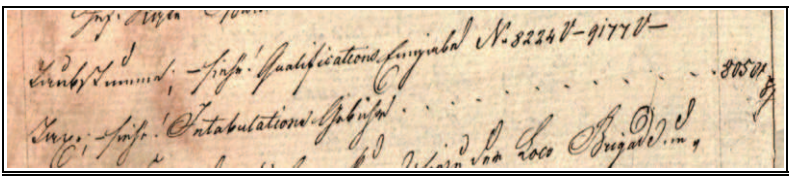

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor pe anul 1836 (literele M ... Z)". Pentru cuvântul „taubstummen" ni se indică :

-Cererile de calificare *(Qualifications Eingabe)*...Nr. 8224 și 9144.

-Ordin de întabulare *(Intabulations Gebiche)*.....Nr. 8050.

b. Nr. 8050/8 septembrie 1836.

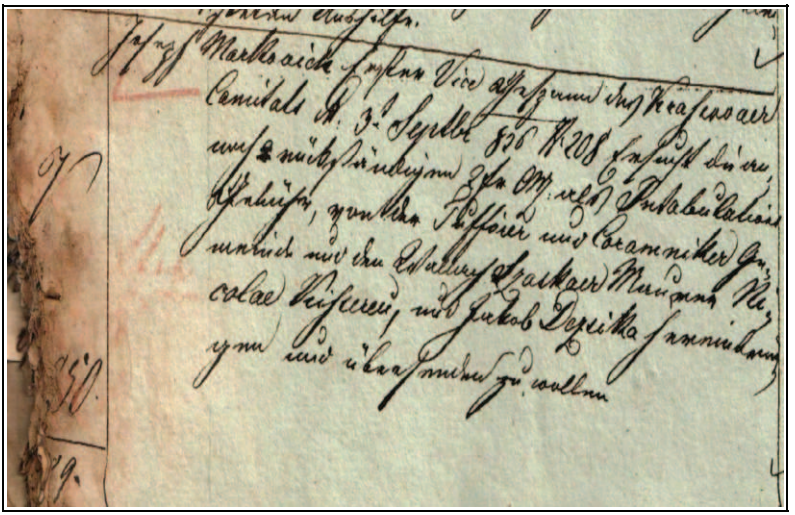

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

La Nr. 8050/8 septembrie 1836 s-a înregistrat scrisoarea trimisă de Joseph Msarkovick, prim vice prefect al Comitatutui Karaș *(Erster Vice Gespane das Krasovoaer Comitats)*, cu Nr. 208/3 sept. 1836, prin care avertizează că există o restanță *(rückständigen)* în înscrierea/întabularea celor ce doresc din comunele Tufari și Coramnic *(als Intabulations Gelüche von der Tuffarer und Coramniker Gemeinde).* Se specifică și taxa de înscriere de 2 forinți în moneda convențională. De asemenea, dacă doresc să beneficieze *(hereinbringen)* să trimită cererile *(übersenden zu wollen)* și Nicolae Veiscereu și Jakob Dezsika din Sasca *(Szasker)*, respectiv Măureni *(Mauren)*.

c. Nr. 8050/13 septembrie 1836.

Hotărârea Conducerii Regimentului din 13 septembrie 1836 prin care laudă inițiativa viceprefectului de a se interesa de înscrierea copiilor surdomuți.

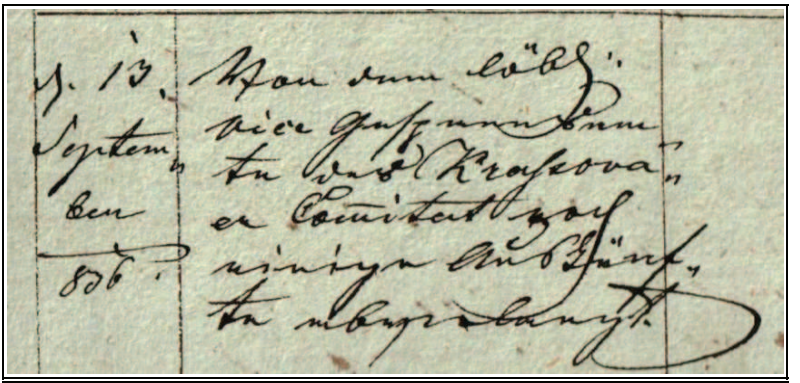

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

10. Nr. 8224/1836.

a. Nr. 8224/14 septembrie 1836.

La Nr. 8224/14 septembrie 1836 s-a înregistrat adresa Nr. 1706/12 septembrie 1836 a Companiei Orșova Veche prin care roagă să se trimită formularele pentru cererile de „calificare” *(bittet um Übersendung das formulares zur Qualifikations Eingabe)* pentru admiterea *(die Aufnahme)* în Institutul de Surdomuți.

https://biblioteca-digitala.ro

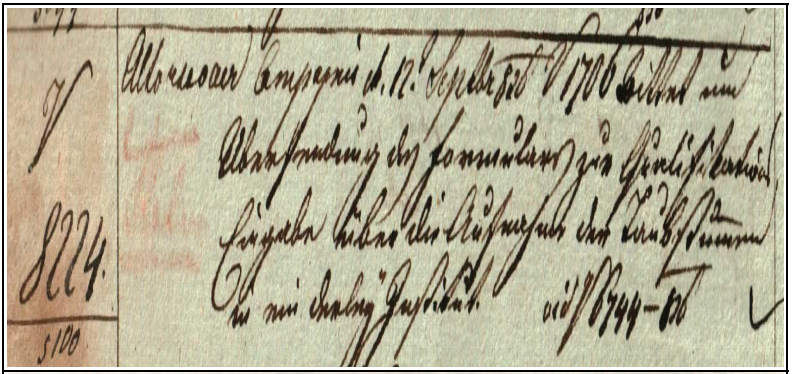

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 8224/15 septembrie 1836.

Hotărârea Conducerii Regimentului din 15 septembre 1836.

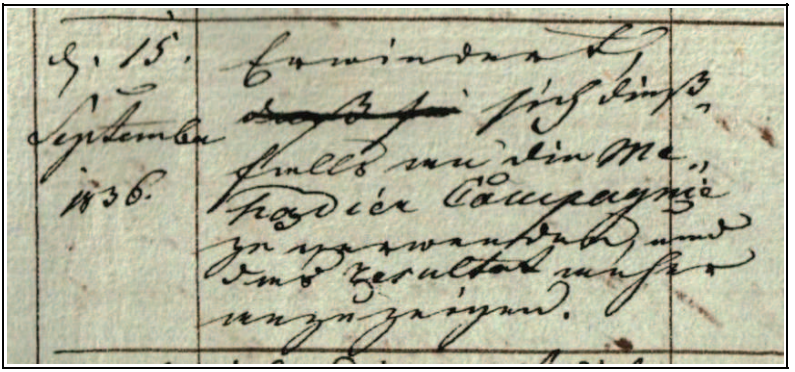

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

11. Nr. 9177/1836.

a. Nr. 9177/14 octombrie 1836.

La Nr. 9177/14 octombrie 1836 s-a înregistrat adresa Nr. 1788/13 octombrie 1836 a Companiei Orșova Veche. Se roagă din nou pentru înmânarea formularelor necesare întocmirii cererilor de „calificare” *(Bittet*

https://biblioteca-digitala.ro

abermale um Überreichung des formulares zum Verfassung der Qualifications Eingabe), necesare pentru admiterea la Institutul de Surdomuți *(zur Aufnahme in ein Taubstummen Institut)* care oferă „devenirea” (educarea) copiilor de grăniceri *(angetragen verdenden Grenzkinder).*

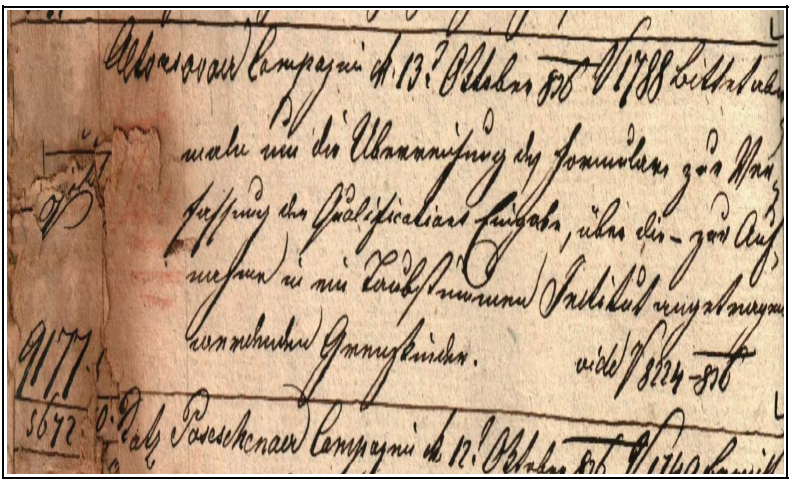

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 9177/15 octombrie 1836.

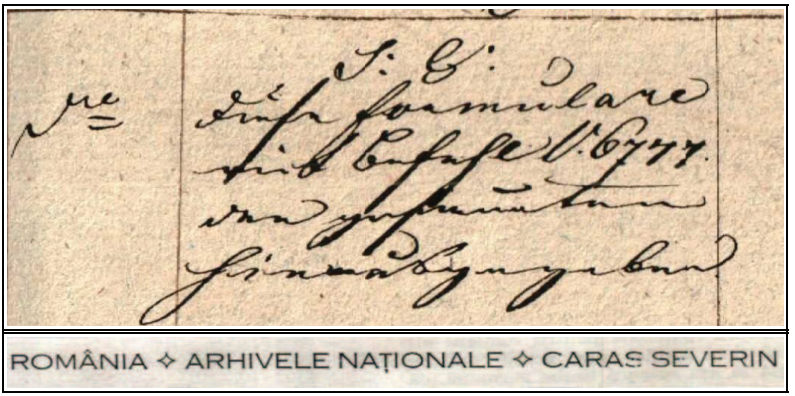

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea Conducerii Regimentului prin care susține că a oferit în adresa Nr. 6744/1836 toate informațiile necesare.

https://biblioteca-digitala.ro

1837

1. Nr. 3907/1837.

a.

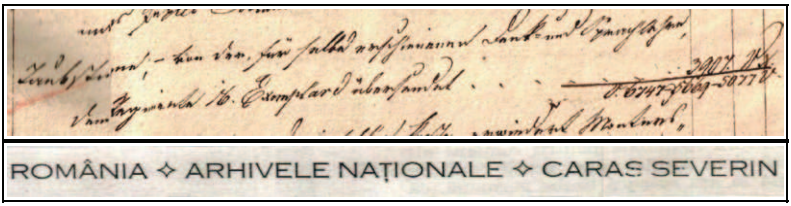

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor pe anul 1837 (literele L ... Z)", pag. 226-dr. Pentru cuvântul „taubstummen" ni se indică documentle dela nr. 3907, 5077, 5669 și 6747. Textul este telegrafic indicând faptul că Regimentul [Grăniceresc] transmite 16 exemplare (în realitate 16 fascicole) ale lucrării „Lecții de gândire și de limbă" *(„Denk und sprachlehre")* pentru surdomuților.

b. Nr. 3907/29 aprilie 1837.

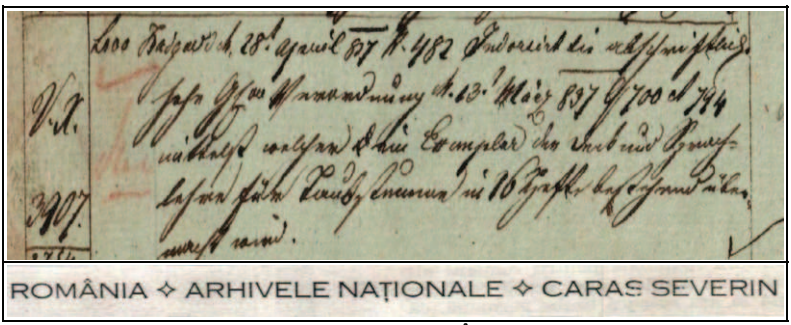

Documentul a fost scris inițial de Înaltul Comandament General *(hohn General Commando)* unde i se dăduse Nr. 700/13 martie 1837. Ajuns la Brigada Locală *(Loco Brigade)* a primit Nr. 482/28 aprilie 1837 și a fost expediat mai departe către Regimentul Grăniceresc Nr. 13, unde a fost

https://biblioteca-digitala.ro

înregistrat cu Nr. 3907/29 apr. 1837. Înaltul Comandament General care mijlocea *(mittelst welcher),* trimitea în copie *(abschrift)* a unui exemplar *(ein Exemplar)* din lucrarea „Lecții de gândire și de limbă pentru surdomuți” *(der „Denk- und Sprachlehre für Taubstummen”)* compusă din 16 caiete *(in 16 Hefte besteheud),* cu scopul de a fi folosită *(übermacht sein).*

c. Nr. 3907/5 mai 1837.

Pe pagina din dreapta a registrului este consemnată hotărârea conducerii regimentului, notată în data de 5 mai 1837, care precizează :

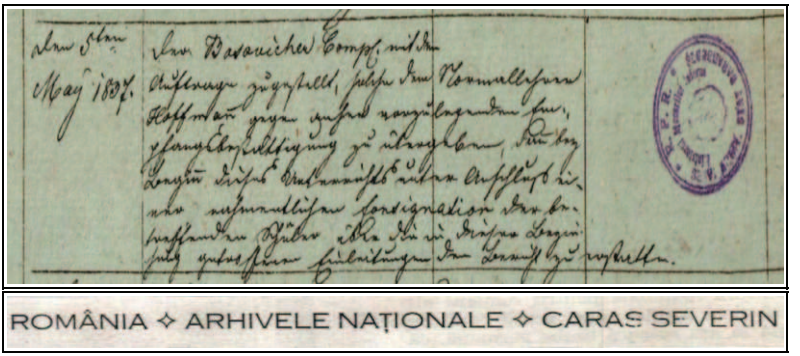
ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Compania din Bozovici *(Bosovicher Companie)* să însărcineze (traducerea directă : acordă misiunea/însărcinarea) *(der Auftrage zugestellt)* pe învățătorul pentru copiii normali Hoffmann *(dem Normallehrer Hoffmann gegen) să* pună în aplicare metodica trimisă. Se înmânează *(„zu übergeben”)* lucrarea (cartea) pentru ca ea să-l ajute la începutul și pregătirea *(Einleitungen)* acestui învățământ *(Begin dieses Unterrichts)* destinat elevilor care sunt vizați [surzilor] *(betreffenden Schüler).* Această activitate/ocupație *(den Berücht)* va fi recompensată *(zu erstatten).*

2. Nr. 5077/1837.

a. Nr. 5077/2 iunie 1837.

Brigada Locală a revenit la 1 iunie 1837 cu adresa Nr. 620 (înregistrată la comanda regimentului cu Nr. 5077/2 iunie 1837) prin care se insistă pentru utilizarea metodicii „Lecții de limbă pentru surdomuți” compusă din cele 16 caiete *(Exemplare von der Sprachlehre für Taubstume in 16 Heften bestehend)* și cere confirmarea pentru primirea lucrării *(die Einzfang bestättigung).*

https://biblioteca-digitala.ro

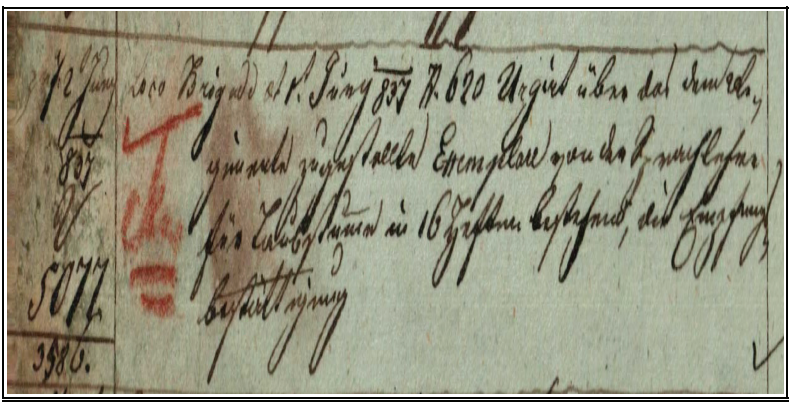

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 5077/2 iunie 1837.

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

În aceiași zi, 2 iunie 1837, conducerea regimentului confirmă primirea pachetului cu lucrarea în cauză.

3. Nr. 5669/1837.

a. Nr. 5669/17 iunie 1837.

Compania din Bozovici a trimis adresa de informare Nr. 730/12 iunie 1837, înregistrată la regiment cu Nr. 5669/17 iunie 1837. În ea se autentifică faptul că a atribuit învățătorului pentru [copiii] normali Hoffmann *(Unterlegt die Bestättigung der Normallehrer Hoffmann)* cele 16 caiete pentru surdomuți *(zugestellten 16 Hefte der Taubstummen)* ale cărții „Lecții

https://biblioteca-digitala.ro

de gândire și de limbă" *(„Denk- und Sprachlehre")*. Surdomuții vor frecventa școala în clădirea școlii [pentru copiii] normali *(die Normalschule besuche Taubstummen)*.

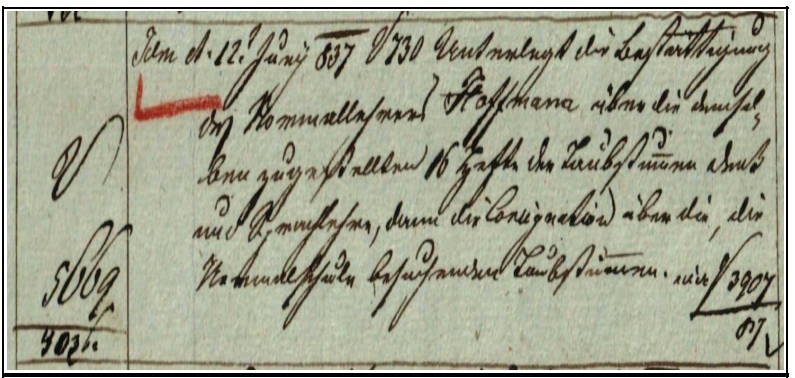

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 5669/15 iulie 1837.

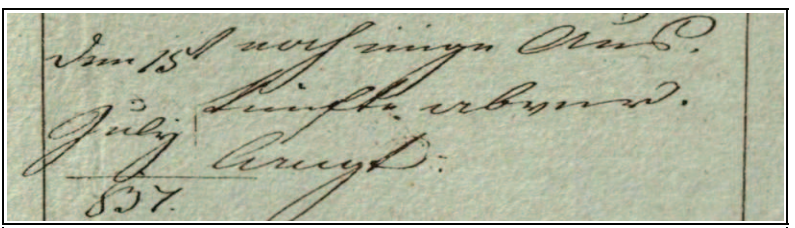

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

În legătură cu aceasta, conducerea regimentului notează la 15 iulie 1837 că lucrarea a ajuns la destinație.

4. Nr. 6747/1837.

a. Nr. 6747/18 iulie 1837.

Documentul inițial a fost întocmit de Înaltul Comandament General *(hohn General Commando)* unde i se dăduse Nr. 2072/11 iulie 1837. Ajuns la Brigada Locală *(Loco Brigade)* a primit Nr. 802/17 iulie 1837 și a fost expediat mai departe către Regimentul Grăniceresc Nr. 13, unde a fost

https://biblioteca-digitala.ro

înregistrat cu Nr. 6747/18 iulie 1837. Cu acest document se transmiteau 2 exemplare (în realitate 2 caiete), nr. 19 și nr. 20 *(2 Exemplare der 19 und 20 Lieferung)* ale lucrării scrise de Herrmann Czech pentru educarea surdomuților „Lecții de gândire și de limbă pentru surdomuți" *(Herrmann Czech zum Taubstumme Unterricht verfassen „Denk- und Sprachlehre", übermacht)*. [Erau continuarea primelor 16 caiete trimise în martie 1837].

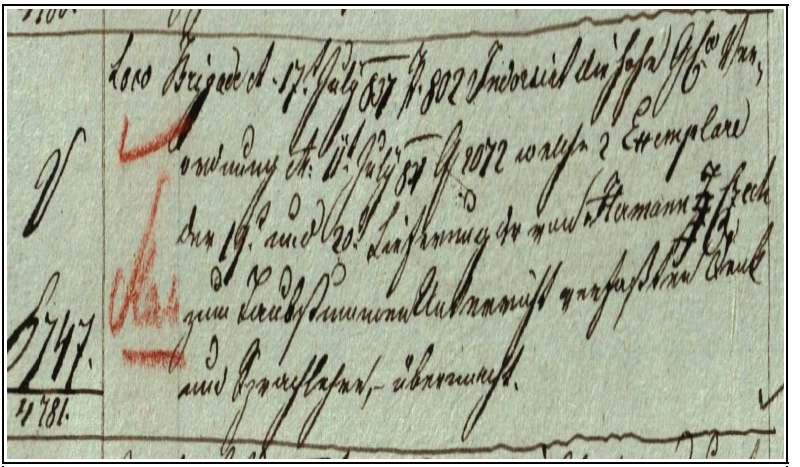

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. <u>Nr. 6747/25 iulie 1837</u>.

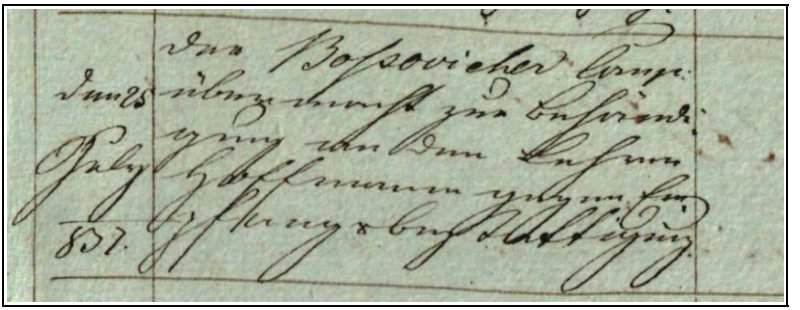

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

La data de 25 iulie 1837 conducerea regimentului înscrie hotărârea sa, referitor la scrisoarea primită : Compania din Bozovici *(Der Bossovicher*

https://biblioteca-digitala.ro

Comp.) îl va însărcina pe învățătorul Hoffman *(der Lehrer Hoffmann)* să îndeplinească *(bestettigung)* această sarcină didactică.

5. Nr. 7066/1837.

a.

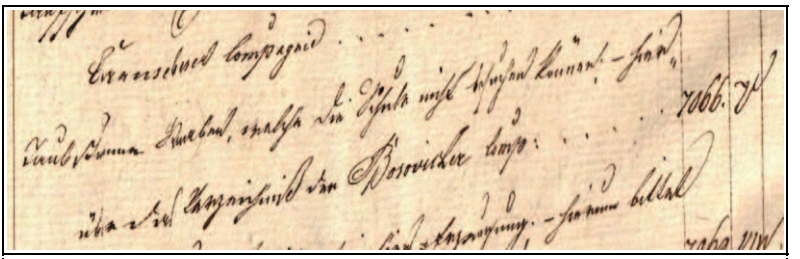

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1837 (literele A ... K)”, pag. 229-dr. Pentru cuvântul „taubstummen” ni se indică documentle dela nr. 7066. Textul se referă la băieții surdomuți *(Taubstummen knaben)* cărora școala Companiei Bozovici trebuie să le verifice frecvența *(Die Schule eichen besuchen Können)*.

b. Nr. 7066/26 iulie 1837.

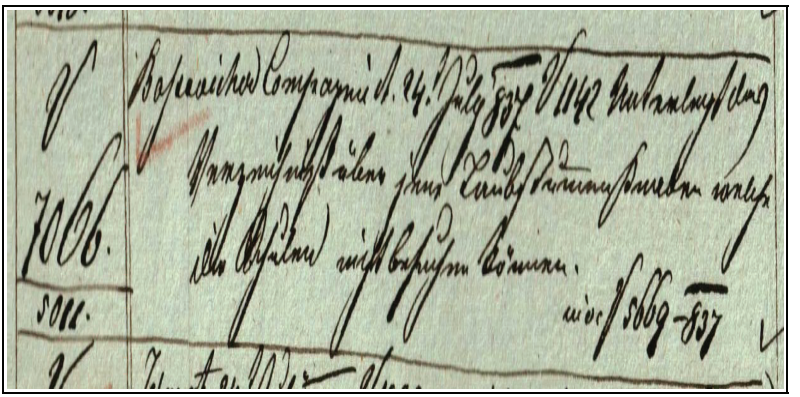

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Documentul Nr. 7066/26 iulie 1837 reprezintă scrisoarea Companiei Bozovici Nr. 1142/24 iulie 1837 care explică faptul că a oferit lista/catalogul băieților surdomuți *(Unterlegt das Verzeichnisß über jener Taubstummen Knaben)* pentru a se putea verifica cei care nu frecventează școala *(welche die Schulen nicht besuhen Können)*.

c. Nr. 7066/19 iunie 1838.

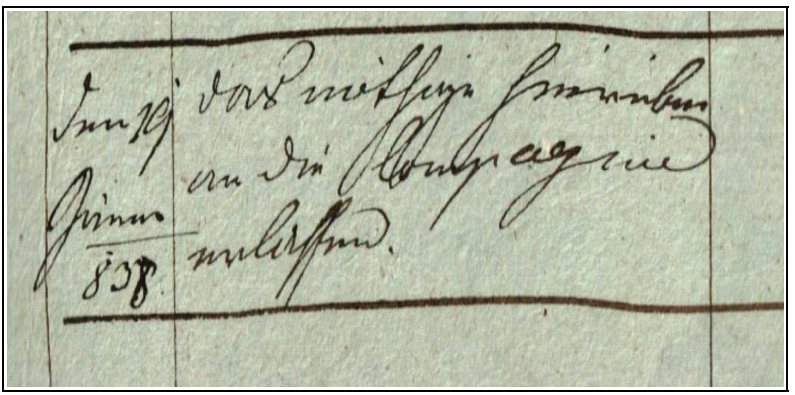

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Un an mai târziu, la 19 iunie 1838, conducerea regimentului cere precizări suplimentare.

6. Nr. 10.725/1837.

a.

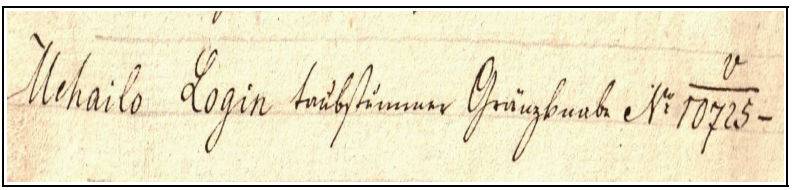

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1837 (literele A ... K)”, pag. 229-dr. Pentru cuvântul „Mehailo Login – băiat surdomut” ni se indică documentul dela nr. 10.725.

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 10.725/18 noiembrie 1837.

Documentul Nr. 10.725/18 noiembrie 1837 este scrisoarea Nr.1315/ 15 nov. 1837 a Companiei Dalbosețț care prezintă rugămintea a doi grăniceri localnici Wellkota și Mehaillo din Lăpușnic *(unterlegt die Bitte der baiden Grenz hausen Wellkota und Mehaillo aus Lapuschnik).* Copiii surdomuți ai acestora, Pau Wellkota și Login Mehaillo, doresc să învețe la Școala de surdomuți *(aus der Taubstummen Schule zu Bossovits entlassen werden möglen).*

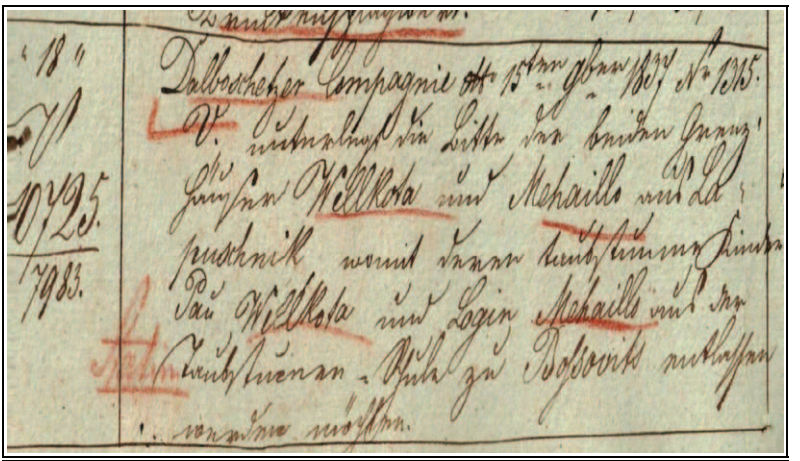

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

c. Nr. 10.725/30 noiembrie 1837.

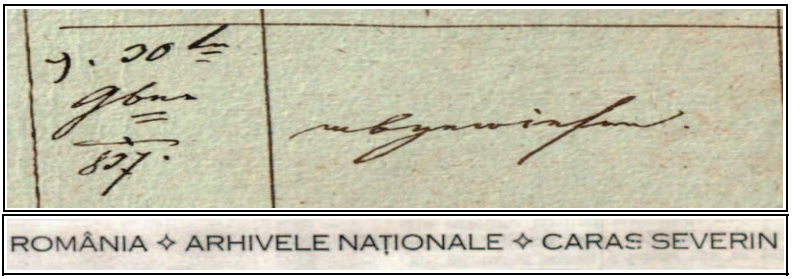

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

La 30 nov. 1837 conducerea regimentului aprobă cererea.

https://biblioteca-digitala.ro

1838

1. Nr. 1163/1838.

a.

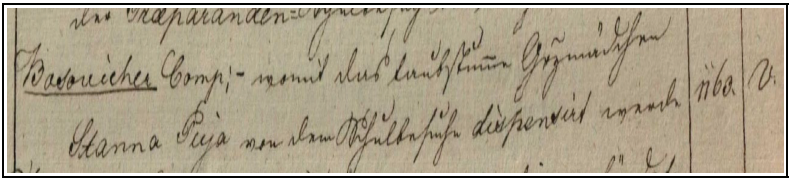

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1838 (literele A ... K)”, pag. 24-dr. Pentru cuvântul „Bozovici” ni s-a indicat documentul Nr. 1163. Textul informației precizează că s-a cerut aprobarea pentru ca Stanna Puja, fata surdomută a unui grănicer să poată frecventa școala *(womit das taubstummen Grenzmädchen Stanna Puja von dem Schulbesuhe dispensirt)*.

b. Nr. 1163/7 februarie 1838.

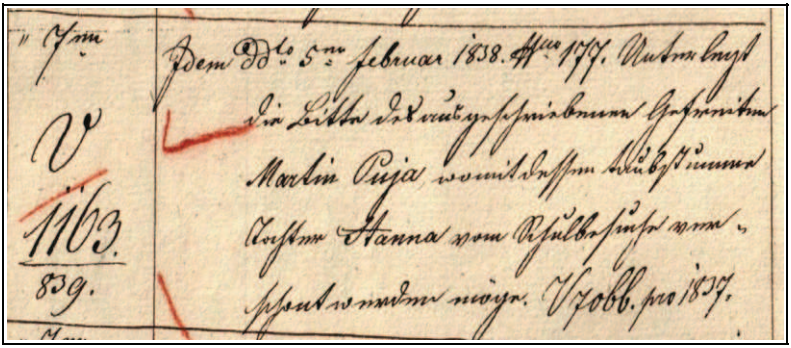

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Compania Bozovici a trimis adresa Nr. 177/5 feb. 1838 (Reg. Grăn. Nr. 1163/7 feb. 1838) prin care prezintă rugămintea scrisă *(Unterlegt die Bitte das aus geschriebenen),* în favoarea caporalului Martin Puja *(Gefreiten Martin Puja)* a cărui fată Stanna este surdomută *(womit dessen taubstummen tochter Stanna)* și care dorește să frecventeze școala *(vom Schulbesuche verschont werden mögn).*

c. Nr. 1163/....(?) 1838.

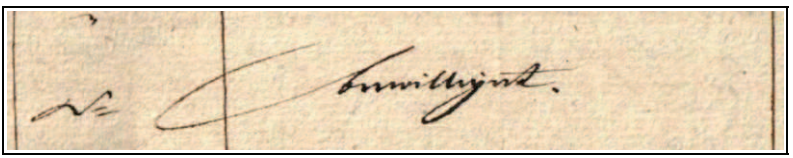

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Conducerea regimentului a aprobat *(bewilligent).*

2. Nr. 2290/1838.

a.

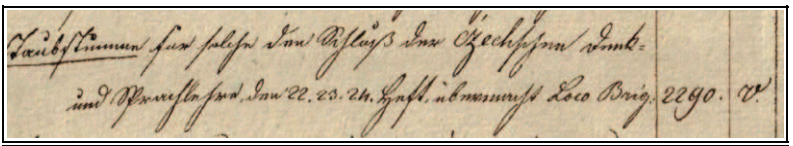

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1838 (literele L ... Z)", pag. 158-st. Pentru cuvântul „Taubstummen" ni s-a indicat documentul Nr. 2290. Textul : Pentru surdomuți *(Taubstummen für)* un astfel de final referitor la opera lui Czech „Lecții de gândire și limbă" *(solche den Schluß der Czechschen „Denk- und sprachlehre")*, caietele 22, 23 și 24 cusute *(den 22, 23 und 24 Heft)*. Brigada locală.....Nr. 2290.

b. Nr. 2290/17 martie 1838.

Brigada locală a trimis adresa Nr. 190/17 martie 1838 (Reg.Grăn. Nr.2290/17 martie 1838). Textul : Finalul operei lui Czech „Lecții de gândire și limbă pentru surdomuți" *(der Schluß der Czechschen „Denk- und*

https://biblioteca-digitala.ro

sprachlehre"), alcătuit din caietele 22, 23 și 24 *(bestehend aus den 22, 23 und 24 Hefte)* se adevereşte că au fost cuprinse împreună *(gegen zu unterlegende Einfang bestättigung).*

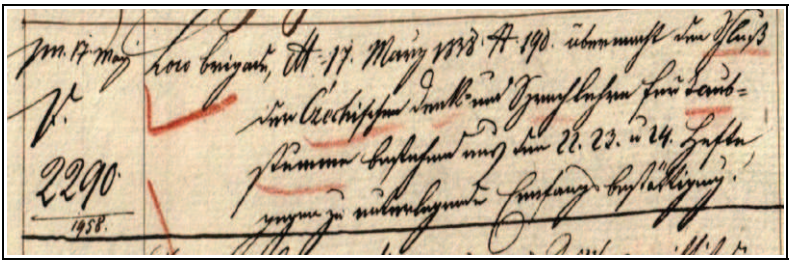

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

c. Nr. 2290/21 martie 1838.

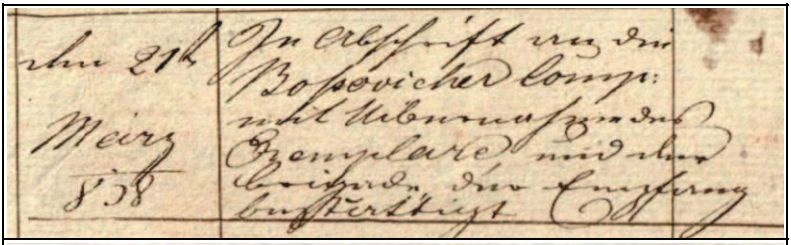

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea conducerii regimentului a fost dată la 21 martie 1838 și precizează că aceste ultime trei caiete să fie timise Companiei Bozovici și să se alăture primelor trimise *(des Exemplare und der beigade den Einzfang bestättigt).*

3. Nr. 3268/1838.

a.

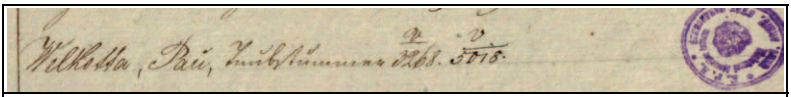

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1838 (literele L ... Z)”, pag. 201-dr. Pentru cuvântul „Welkotta Pau, Surdomut *(Taubstummen)*” ni s-au indicat pozițiile nr. 3268 și 5018.

b. Nr. 3268/14 aprilie 1838.

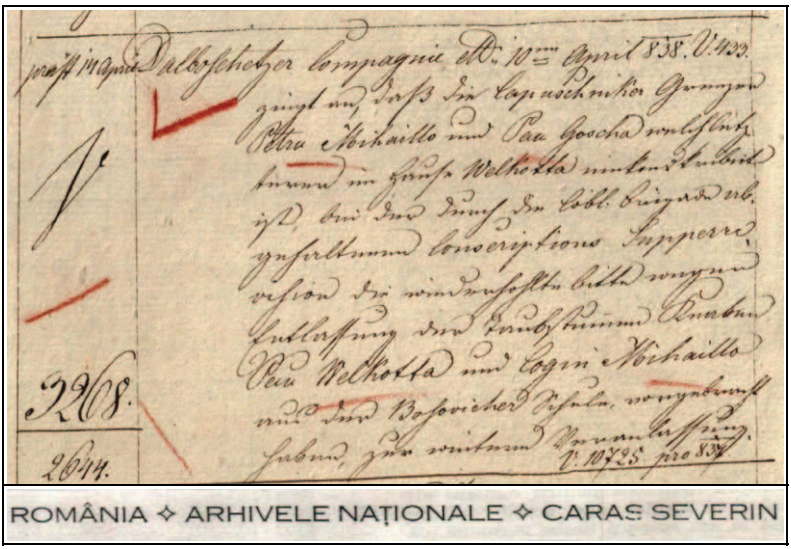

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Compania Dalboșeț *(Dalboschetzer Compagnie)* a trimis adresa Nr. 433/10 aprilie 1838 (Reg. Grăn. Nr. 3268/14 aprilie 1838) prin care prezintă *(zeigt an)* solicitarea grănicerilor Petru Mihaillo și Pau Goscha din Lăpușnic *(das die Lapuschniker grenzer Petru Mihaillo und Pau Goscha)* , ultimul fiind din casa/familia Welkotta *(welche letzterer im Hause Welkotta).* Aceștia, în urma verificării organelor superioare, au anumite reținere *(abgehaltenne Conscriptions Suppervision des wiederholte).* Datorită acestui fapt roagă de a avea libertatea/aprobarea ca băieții surdomuți Pau Welkotta și Login Mihaillo să poată fi aduși la școala din Bozovici *(bitte wegen Entlassung der Taubstummen Knaben Pau Welkotta und Login Mihaillo aus der Bosovicher Schule, vorgebracht haben, zur weitere Veranlassung).*

c. Nr. 3268/30 aprilie 1838.

Înaltul Comandament General *(Dem hohen General Commando),* la 30 aprilie 1838, atribuie/aprobă *(unterlegt)* solicitarea și urmează să înștiințeze (*verständige)* Compania Dalboșeț.

https://biblioteca-digitala.ro

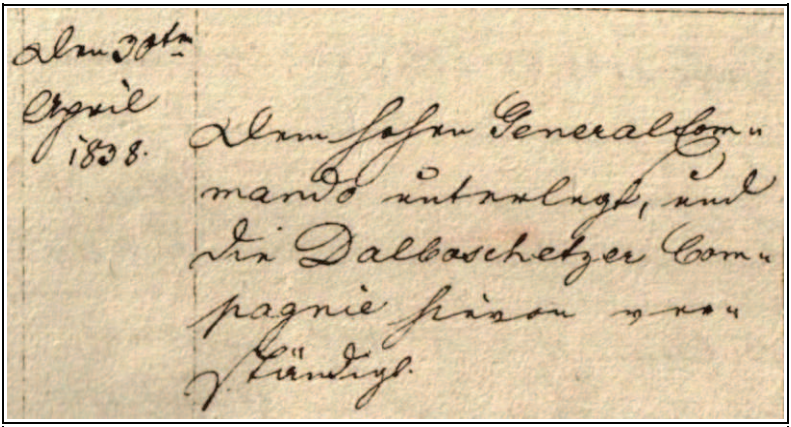

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

4. Nr. 5018/1838.

a. Nr. 5018/11 iunie 1838.

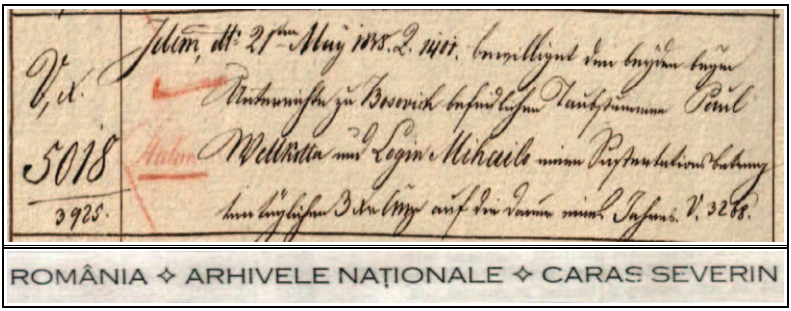

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Adresa Comandamentului General *(General Commando)* Nr.1401/ 21 mai 1838 (Reg. Grăn. Nr. 5018/11 iunie 1838) cu privire la educarea la Bosovici a ambilor *(den beiden bezug Unterrichte zu Bosovich)* copii surdomuți, Paul Welkotta și Login Mihaillo, dar precizează că susținerea financiară zilnică a unuia, pe durata unui an întreg, se ridică la suma de 3 kreițari în monedă convențională *(einem Sustentations betragten täglichen 3 kr. cm. auf die Dauer eines Jahres)*.

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 5018/13 iunie 1838.

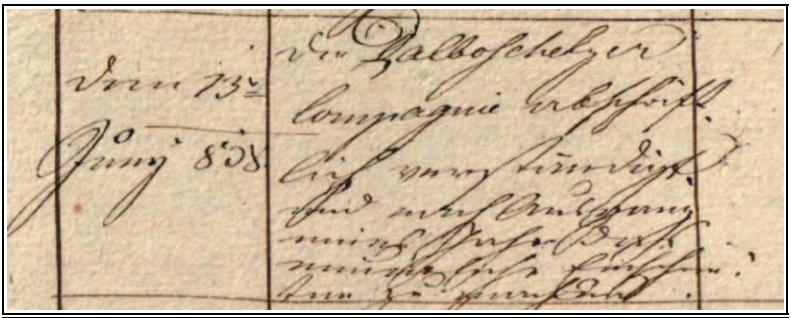

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Comanda regimentului a hotărât la 13 iunie 1838 să comunice Companiei Dalboșeț condițiile că pentru cei doi copii va trebui plătită o contribuție pe tot anul.

5. Nr. 7136/1838.

a.

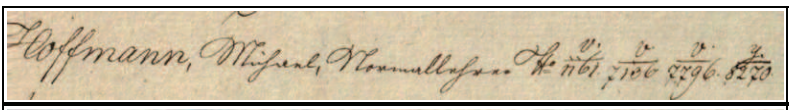

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1838 (literele A ... K)”, pag. 147-st. Pentru cuvântul „Hoffmann Michael” am obținut : nr. 1161, 7136, 7796 și 8270.

b. Nr. 7136/17 august 1838.

Adresa Comandamentului General *(General Commando)* Nr. 2122/ 2 august 1838 (Reg. Grăn. Nr. 7136/17 august 1838) prin care transmite hotărârea Consiliului Suprem de Război al Armatei Chezaro-Crăiești *(der K.K. Hofkriegsrath)* de a-l sărbători pe sub(?)-învățătorul *(den Unterlehrer)* Michael Hoffmann pentru râvna depusă și eficacitatea dobândită în anul școlar 1837 *(für fein eifrige und erfolgreiche Werwendung im abgewichenne Schuljahre 1837)*.

https://biblioteca-digitala.ro

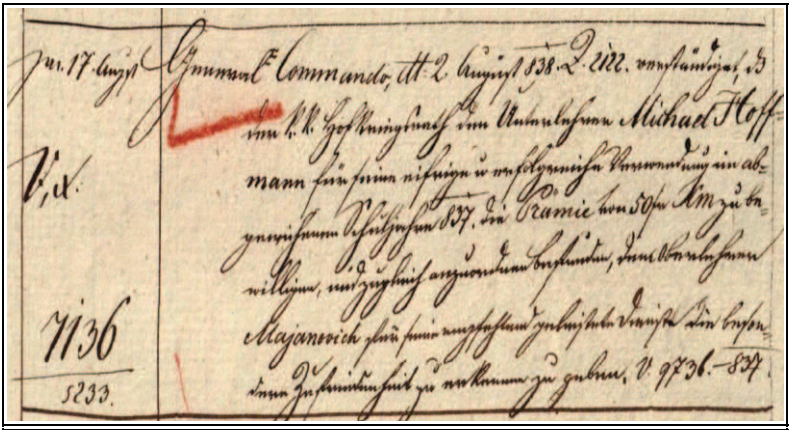

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Premiul *(Die Prämie)* aprobat *(bewilligen)* este de 50 fr. (forinți) în monedă convențională *(50 fr. cm.)* și totodată *(und zugleich)* de înmânare s-a ocupat *(besteuden)* locotenentul major *(dem Oberlehner)* Majanovich, care a organizat *(geleistete)* o manifestare de recunoaștere deosebită din oferirea premiului *(die besondere Zustandenheit zu erkennen zu geben)*.

c. Nr. 7136/24 august 1838.

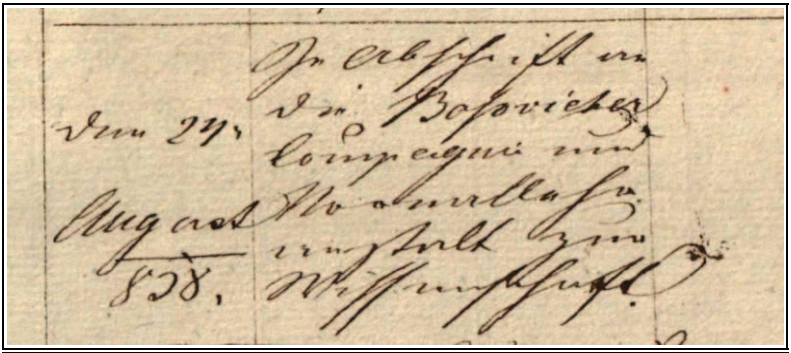

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea Conducerii Regimentului din 24 august 1838 de a se trimite în copie *(in abschrift)* Companiei Bozovici, pentru știință *(zur Wissenschaft)* și să ia măsuri.

https://biblioteca-digitala.ro

6. Nr. 7796/1838.

a. Nr. 7796/8 septembrie 1838.

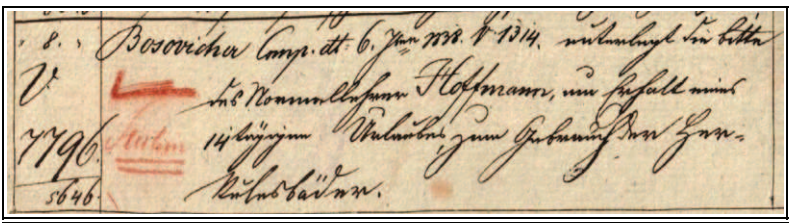

Compania Bozovici a trimis scrisoarea Nr. 1314/6 septembrie 1838 (Reg. Grăn. Nr. 7796/8 septembrie 1838) prin care roagă să aprobe trimiterea învățătorului Hoffmann într-un concediu de 14 zile la Băile Herculane.

b. Nr. 7796/8 septembrie 1838.

La data de 8 september 1838 conducerea regimentului a aprobat (bewilligent) cererea companiei.

7. Nr. 8071/1838.

a.

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1838 (literele L ... Z)”, pag. 162-st. Pentru cuvântul „Taubstummen” ni s-a indicat documentul Nr. 8071. Textul : „Surdomuți *(Taubstummen)* = În viitor *(künftig)* se va ține seama *(berucksichtiben)* ca educarea *(Unterricht)* să fie

https://biblioteca-digitala.ro

protejată *(Beförderungen)* de profesori personali *(das Lehrpersonals)* care să fie persoane competente *(kündige Individuer sind)*".

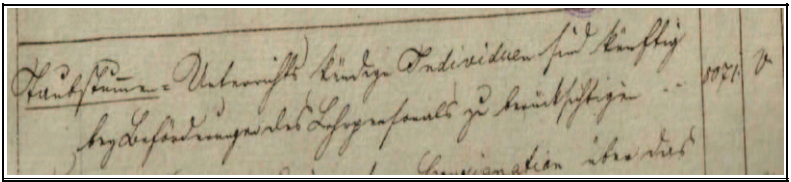

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 8071/15 septembrie 1838.

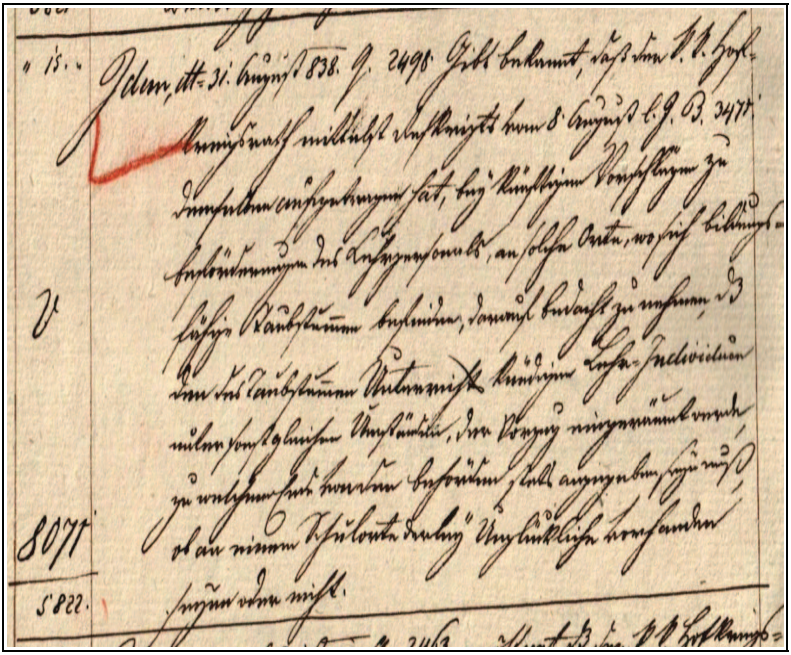

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Dispoziția inițială a fost emisă de Înalta Curte Chezaro-Crăiască a Consiliului de Război *(der K.K. Hofkriegsrath)* din Viena cu Nr. 3475/8 august 1838 pe care a trimis-o la Comandamentul General *(General Commando)* din Pancevo, unde a primit Nr. 2498/31 august 1838. La

https://biblioteca-digitala.ro

regimentul din Caransebeș a fost înregistrată cu Nr. 8071/15 septembrie 1838. Scopul ei era organizarea învățământului pentru surdomuți *(des Taubstummen Unterricht)* și recomanda ca, pentru aceasta, înainte să se angajeze învățători personali *(Vorschlägen zu bestärdennugen des Lehrpersonals),* în situații similare *(sonstgleichen Umständen),* în localitățile unde sunt educați surdomuții înzestrați *(an solche Orte, wo sich bildungs fähige taubstummen besteiden)*, aceasta se va face atent *(darum bedacht zu nehmen)* luându-se (angajând) învățători individuali competenți *(kündigen Lehr-Individuen).* Aceasta este de preferat *(der Vorzug)* oricăror regrete care ar apare la sfârșit *(eingeräunt zu welchene Ende).* În fiecare școală sătească unde există astfel de nefericiți *(einem Schulorte derlei Unglückliche vorhanden)* să se trimită *(beförden stet)* învățători care să le acorde *(angegeben)* binecuvântarea *(segen).*

c. Nr. 8071/21 septembrie 1838.

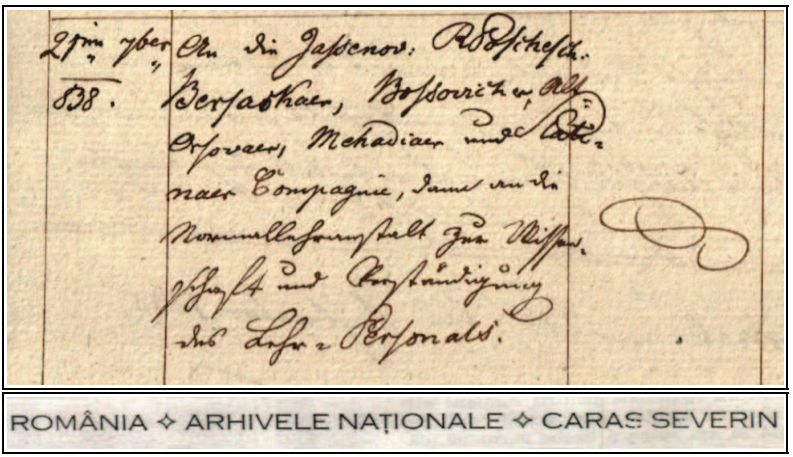
ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Hotărârea luată în data de 21 septembrie 1838 prin care se dă dispoziție la Jassenov *(An die Jassenov)* (localitate bănățeană situată la aproximativ 7 km. Vest de Biserica Albă – Bela Crkva; sediu de companie grănicerească aparținând de regimentul din Pancevo și sediu a unei școli triviale grănicerești). Institutul de pregătire al învățătorilor *(die Normallehranstlt)* se va ocupa ca pentru Companiile din Pojejena Sârbească, Berzasca, Bozovici, Orșova Veche, Mehadia și Slatina *(R*[acz] *Poschesch*[enaer]*, Bersaskaer, Bossovicher, Alt Orsovaer, Mehadiaer und Slatinaer Compagnie)* va trebui să pregătească, științific și moral, învățători personali *(zur Wissenschaft und Anständigung das Lehr-Personals).*

https://biblioteca-digitala.ro

1839

1. Nr. 4654/1839.

a. Nr. 4654/19 iunie 1839.

Adresa Companiei Dalboșeț Nr. 753/16 iunie 1839 (Reg. Grăn. Nr. 4654/19 iunie 1839) prin care adresează o rugăminte *(bittet)* la conducerea regimentului referitoare la băieții surdomuți *(für die Taubstummen Knaben)* Paul Welkota și Login Mehaillo din Lăpușnic, educați *(dem Unterrichte)* la Bozovici unde primesc „lecții de gândire și de limbă pentru surdomuți" *(den Denk und Sprechlehrer für Taubctummen).* Rugămintea are ca scop dorința ca aceștia să obțină *(erwirken werden wolle)* o recompensă prin subvenționarea celor 3 kreițari/zi, în monedă convențională *(bei lohnen bemessenn sustentation von Täglichen 3 kreutzen cm.)*, ce trebuie plătită pe întreaga durată a educației lor *(auf die Deuer ihres Unterrichtes)*.

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 4654/6 iulie 1839.

Comenduirea regimentului hotărăște la 6 iulie 1839 ca aceste costuri de întreținere să fie achitate din fondurile Companiei din Bozovici.

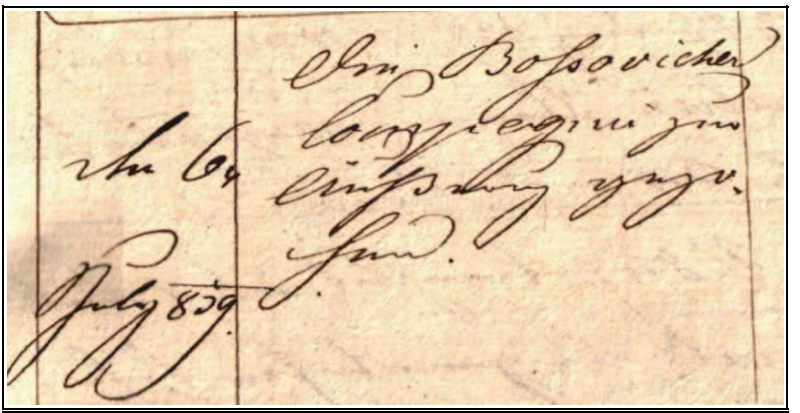

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

2. Nr. 6274/1839.

a.

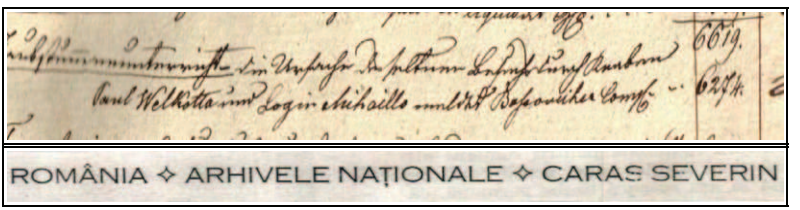

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Referitor la educația surdomuților *(Taubstummenunterricht)* Compania Bozovici trimite adresa nr. 6274 pe motivul că *(die Ursache)* băieții *(knaben)* Paul Welkotta și Login Mihaillo frecventează rar *(des selten Besuhen)* școala.

b. Nr. 6274/14 august 1839.

Compania Bozovici a expediat adresa Nr. 1011/12 august 1839 (Reg. Grăn. Nr. 6274/14 august 1839). Motivul adresei *(die Ursache)* este de a

https://biblioteca-digitala.ro

arata că *(zeiget an)* băieții surdomuți *(der Taubstummen knaben)* Paul Wellkotta și Login Mihailo din Lăpușnic frecventează rar școala *(des seltenne Schulbesuches)*.

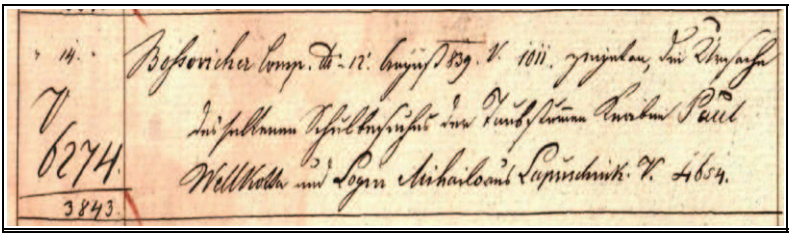

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

c. Nr. 6274/22 august 1839.

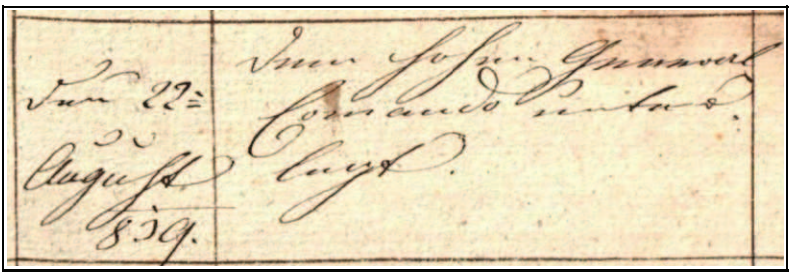

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Conducerea regimentului a notat la 22 august 1839 că, în această privință, hotărârea se atribuie Comenduirii Generale *(Dem hohen General Commando unterlegt)*.

3. Nr. 6472/1839.

a.

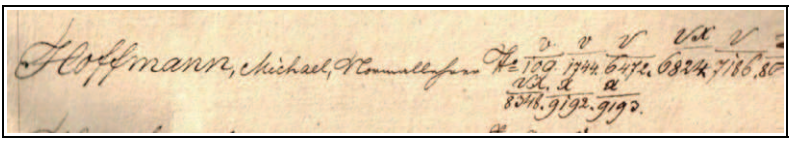

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Informație din „Indexul alfabetic al corespondenței” pe anul 1839, literele A-Z, pag.124.

b. Nr. 6472/21 august 1839.

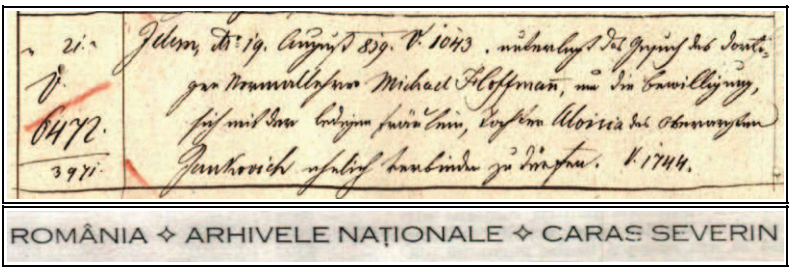

Adresa Companiei Bossovici Nr. 1043/19 aug. 1839, care însoțește cererea *(das Gesuch)* trimisă de Michael Hoffmann, învățător absolvent al Școlii Normale *(Normallehrer)*, prin care cere aprobarea de a se căsători cu domnișoara Aloisia, fiica medicului șef (locotenent) Jankovich *(um die bewilligung, sich mit der ledigen fräulein, Tochter Aloisia das Oberarzten Jankovich ehelich verbinden zu Dürfen)*.

c. Nr. 6472/30 august 1839.

Rezoluția conducerii regimentului a fost dată la 30 august 1839 și preciza că cererea se va trimite Înaltului Comandament General *(Das Gesuch dem hohen General Commando)* și Direcțiunii Școlilor din Panciova *(die Pancsovaer Schuler Direction)* pentru aprobare.

4. Nr. 6824/1839.

a. Nr. 6824/3 septembrie 1839.

Înalta Curte a Consiliului de Război Chezaro-Crăiesc *(hohen K. K. Hofkriegsrath)* din Viena : Nr. 3360/30 iulie 1839.

https://biblioteca-digitala.ro

-Comenduirea Generală din Panciova : Nr. 2596/23 august 1839.

-Regimentul de Graniță nr. 13 Caransebeș : Nr. 6824/3 sept. 1839.

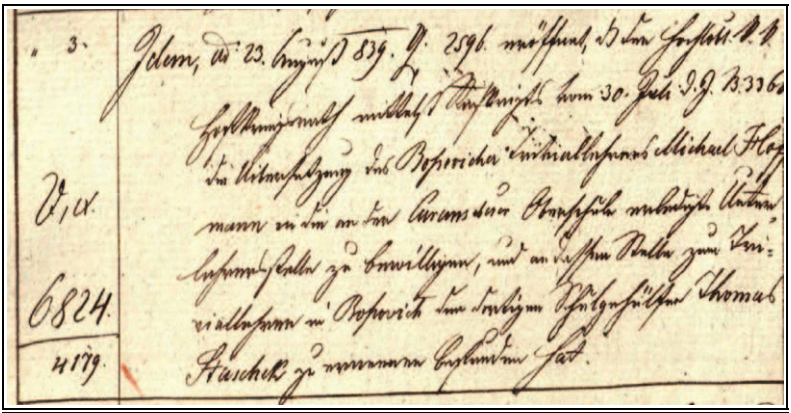

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Lui Michael Hoffmann i se aprobă transferul dela Școala Trivială *(Trivialschule)* din Bozovici, la Școala Superioară *(Oberschule)* din Caransebeș. În locul său, la Bozovici, este numit învățătorul Thomas Staschek.

b. Nr. 6824/6 septembrie 1839.

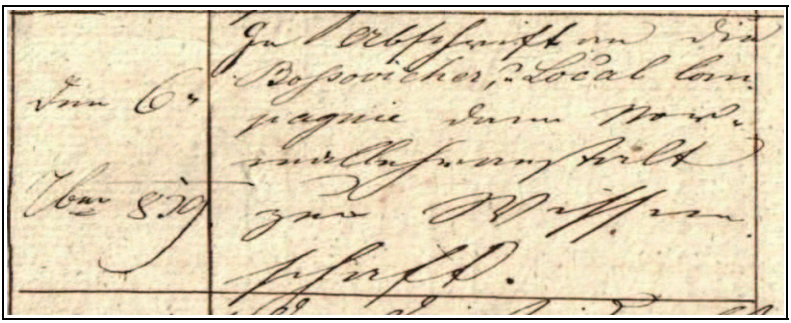

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

La 6 septembrie 1839, Conducerea Regimentului hotărăște că o copie *(In Abschriften)* a acestei hotărâri va fi trimisă, spre știință *(zur Wissenschaft)*, Companiei locale din Bozovici.

https://biblioteca-digitala.ro

5. Nr. 7071/1839.

a.

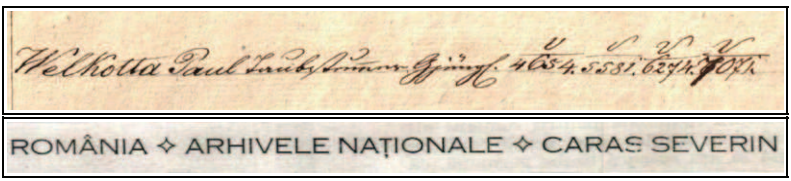

Informație din „Indexul alfabetic al corespondenței” pe anul 1839, literele A-Z, pag. 328 dr.

b. Nr. 7071/13 septembrie 1839.

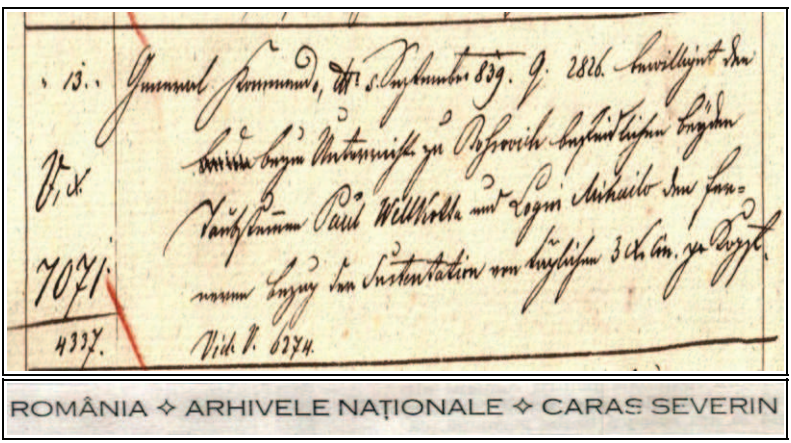

Adresa Comenduirii Generale *(General Kommando)* Nr. 2826/5 septembrie 1839 (Reg. Grăn. Nr. 7071/13 sept. 1839) prin care anunță că a aprobat începerea educării *(bewilliget den begin Unterricht)* la Bozovici, a surdomuților Paul Wellkotta și Login Mihailo și finanțarea în viitor *(den ferneren bezug der Sustentation)* a celor 3 kreițari/elev/zi în monedă convențională.

c. Nr. 7071/16 septembrie 1839.

Rezoluția ca aprobarea să fie trimisă, în copie, spre știință, Companiei Dalbosețț.

https://biblioteca-digitala.ro

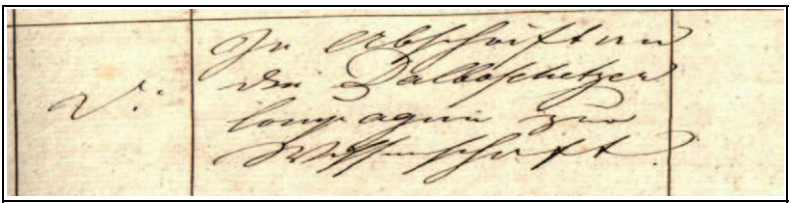

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

6. Nr. 7186/1839.

a. Nr. 7186/18 septembrie 1839.

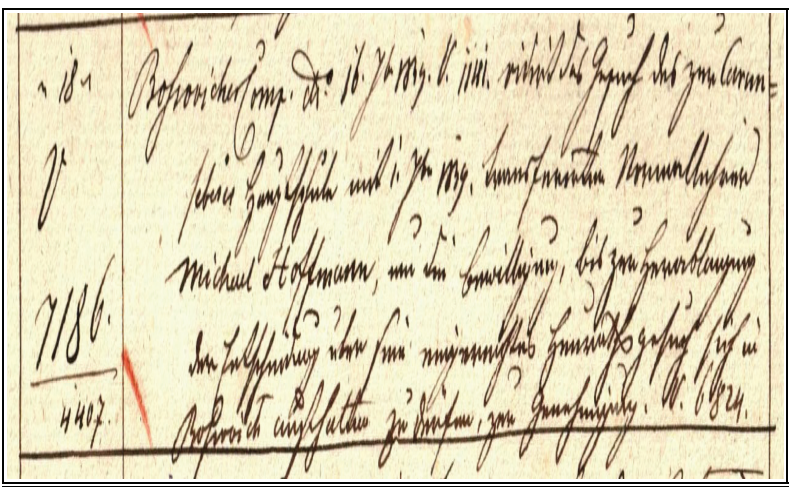

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Adresa Companiei Bozovici Nr. 1141/16 sept. 1839 (Reg.Grăn. Nr. 7186/18 sept. 1839) din care aflăm că s-a aprobat *(bewilligung)* transferul învățătorului Michael Hoffmann, absolvent al Școlii Normale *(der Normallehrer)*, la Școala Superioară *(Hauptschule)* din Caransebeș. Hotărârea plină de bunăvoință *(bis zur Herblassung der Entscheidung)* a ținut seama de înclinațiile sale *(über sein neigereichtes)* cât a fost angajat *(Heuerüth)* la Bozovici și a încuviințat să aibă voie să schimbe *(unstehetten zu dürfen zur Genehmigung)*.

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 7186/20 septembrie 1839.

La 20 sept. 1839 conducerea regimentului aprobă *(bewilligung)*.

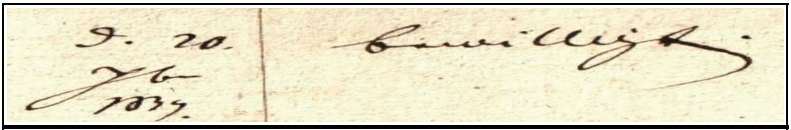

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

7. Nr. 8036/1839.

a. Nr. 8036/19 octombrie 1839.

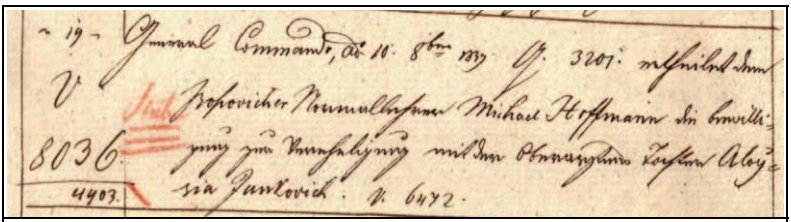

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Adresa Comenduirii Generale *(General Commando)* Nr. 3201/10 octombrie 1839 (Reg.Grăn. Nr. 8036/19 octombrie 1839) prin care se referă tot la căsătoria *(zur Vereheligung)* învățătorului Michael Hoffmann cu Aloysia Jancovich, fiica medicului șef.

b. Nr. 8036/19 octombrie 1839.

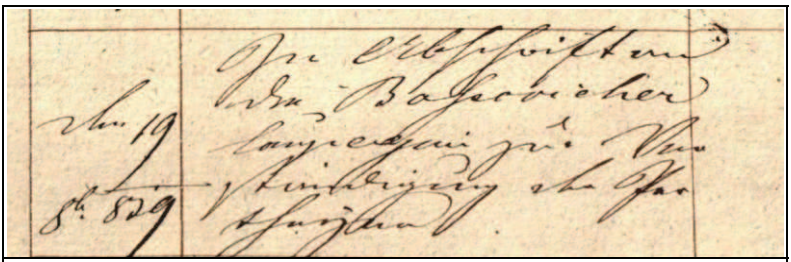

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

La 19 oct. 1839 conducerea regimentului hotărăște trimiterea unei copii a adresei la Compania Bozovici pentru înștiințare *(zur Verstegen)*.

8. Nr. 8348/1839.

a. Nr. 8348/30 octombrie 1839.

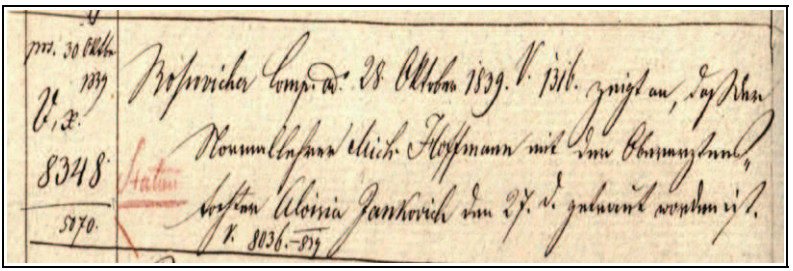
ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Adresa Companiei Bozovici Nr. 1316/28 oct. 1839 (Reg.Grăn. Nr. 8348/30 oct. 1839) prin care precizează că *(zeigt an)* data căsătoriei învățătorului Michael Hoffman cu Aloisia Jankovich, fiica medicului șef, s-a stabilit în 27 decembrie (*getraut* – au îndrăznit !!!).

b. Nr. 8348/6 noiembrie 1839.

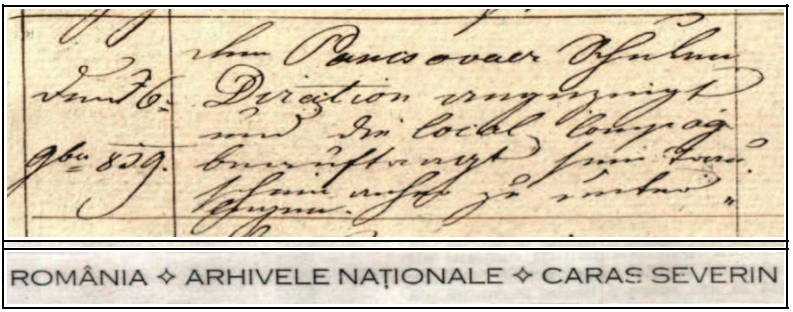
ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Hotărârea conducerii regimentului din 6 nov. 1839 prin care recomandă *(angezeigt)* Direcțiunii Școlilor din Panciova *(Den Pancsovaer Schulen Direction)* și companiei locale (Bozovici) să trimită delegați *(beauftragt)* la momentul solicitării Actului de Căsătorie *(sein Trauschein zu unterangen)*.

https://biblioteca-digitala.ro

1840

1. Nr. 1722/1840.

a.

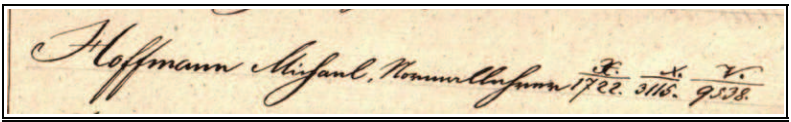

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Informație din „Indexul alfabetic al corespondenței” pe anul 1840, literele A-Z.

b. Nr. 1722/27 februarie 1840.

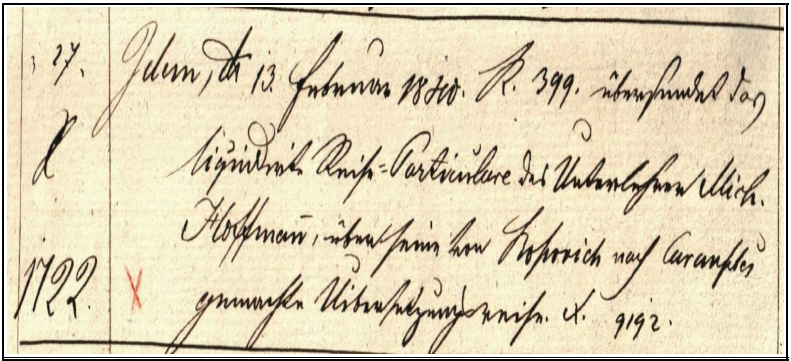

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Comenduirea Generală din Pancevo a expediat *(übersendet)* adresa Nr. 399/13 feb 1840 (Reg.Grăn. Nr. 1722/27 februarie 1840) prin care, considerând că învățătorul Michael Hoffmann a lichidat călătoria sa particulară *(das liquidierte Reise-Particulare)* va trebui „să treacă peste asta” *(Übersetzung)* și să facă mutarea sa *(gemachte reise)* dela Bozovici la Caransebeș.

https://biblioteca-digitala.ro

c. Nr. 1722/.....(?) 1840.

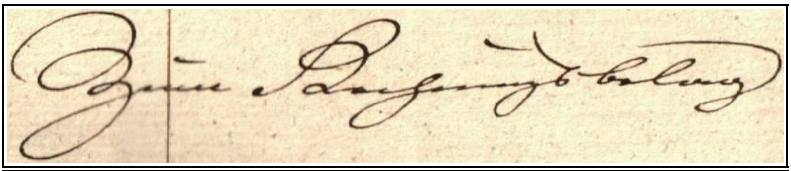

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Conducerea regientului completează că se va urmări „socoteala” *(Zum Rechnungs belang)*, adică calcularea diverselor drepturi.

2. Nr. 3115/1840.

a. Nr. 3115/16 aprilie 1840.

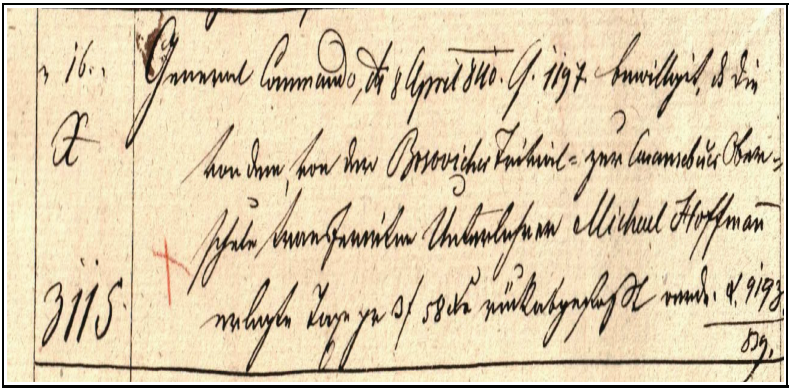

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Comenduirea Generală a trimis adresa Nr. 1197/8 aprilie 1840 (Reg.Grăn. Nr. 3115/16 aprilie 1840) prin care anunță hotărârea *(bewilliget)* că învățătorul Michael Hoffman în urma transferului dela Școala Trivială din Bozovici la Școala Superioară din Caransebeș are de returnat o taxă (o sumă) *(erlegte Taxe)* de 3 f. *(florini? forinți?)* și 58 kr. *(kreițari)*.

b. Nr. 3115/.....(?) 1840.

(text nedescifrat)

https://biblioteca-digitala.ro

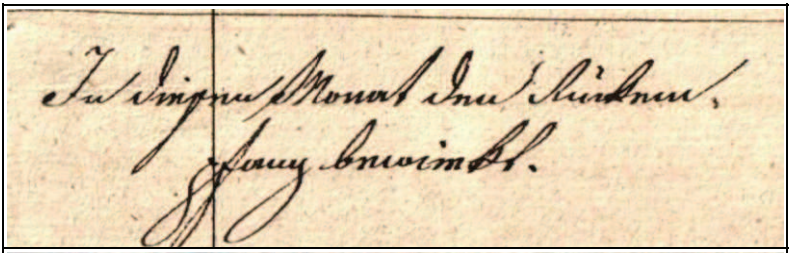

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

3. Nr.4532/1840.

a.

Informație din „Indexul alfabetic al corespondenței” pe anul 1840, literele A-Z, accesând numele Lihailo Login și Welkotta Paul.

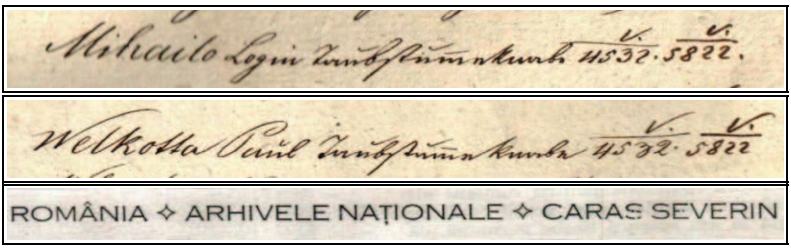

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 4532/6 iunie 1840.

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Compania Dalboșeț a trmis aresa Nr. 668/3 iunie 1840 (Reg.Grăn. Nr. 4532/6 iunie 1840) prin care roagă *(bittet)* să se hotărască susținerea financiară de 3 kreițari/zi *(bewilligte Sustentation von täglichen 3 kr. cm)* care va dura cât vor fi educați *(auf die dauern ihres Unterrichtes)* băieții surdomuți *(Taubstummen knaben)* Paul Wellkota și Login Mihailo care frecventează Școala Divizionară din Bozovici *(welche die Bossovicher Divisions Schule besuchen)*.

c. Nr. 4532/19 iunie 1840.

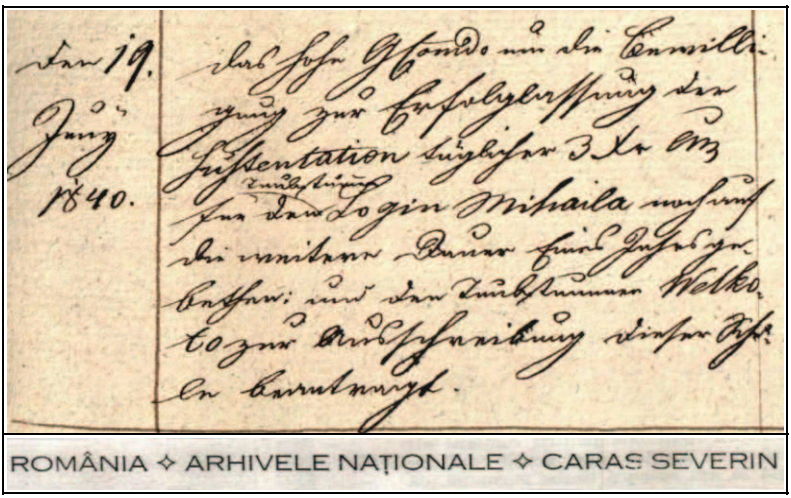
den 19. Juny 1840.

das hohe Gemdo um die Bewilligung zur Erfolglassung der Sustentation täglicher 3 Kr Cm für den Taubstummen Login Mihaila noch auf die weitere Dauer eines Jahres gebethen; und den Taubstummen Welkoto zur Ausschreibung dieser Schule beantragt.

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Răspunsul conducerii regimentului la 19 iunie 1840 face rugămintea *(gebeten)* ca Înaltul Comandament General *(Das Hohe General Commando)* să dea o dispoziție favorabilă *(Erfolglassung)* pentru susținerea zilnică de 3 kr. cm. *(der Sustentation täglicher)* în favoarea surdomutului *(für den Taubstummen)* Login Mihailo, pe durata unui an *(Dauer Eines Jahrs)*. Referitor la surdomutul Welkotta va fi anunțată școala sa pentru a face propunerea *(zur Ausschreibung dieser Schule beantragt)*.

4. Nr. 5822/1840

a. Nr. 5822/21 iulie 1840.

Comandamentul General Bănățean a trimis adresa Nr. 2215/8 iulie 1840 (Reg.Grăn. Nr. 5822/21 iulie 1840). Este răspunsul dat de

https://biblioteca-digitala.ro

Comandamentul General Bănățean *(Banater General Commando)* la adresa Nr. 4532/6 iunie 1840 a Regimentului de Graniță din Caransebeș referitoare la susținerea financiară zilnică *(die angesichts Sustentation täglichen)* de 3 kreițari, pentru surdomuții Login Mihailo și Paul Welkotta care sunt educați la Bozovici.

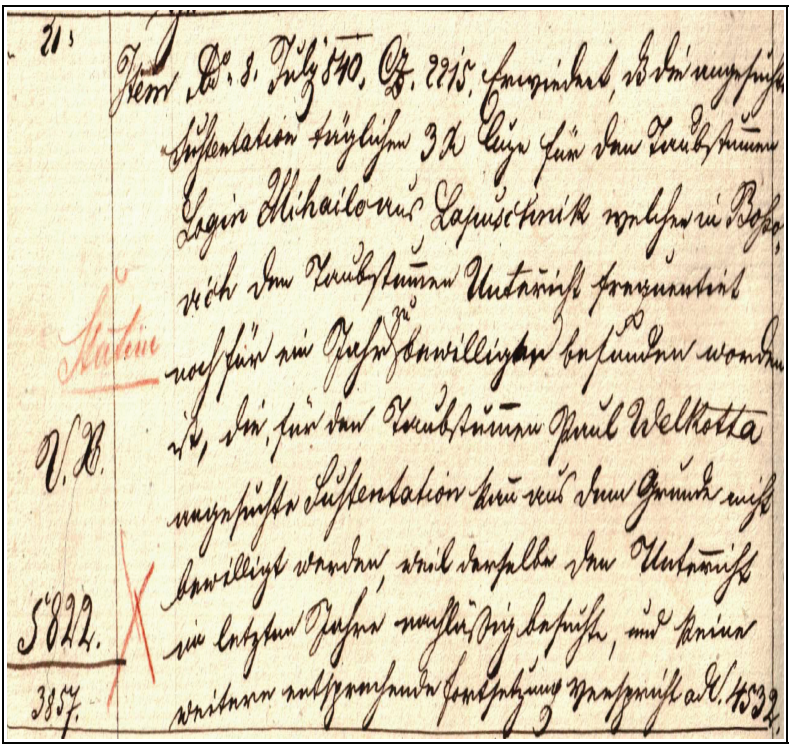

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Analizând situația celor doi băieți s-au oferit două hotărâri distincte. Surdomutului Login Mihailo, datorită frecvenței anterioare *(besuchen vordere ist),* i s-a aprobat finanțarea pentru încă un an *(noch ein Hahr zu bewilligen),* dar surdomutului Paul Welkotta nu i s-a aprobat *(nicht bewilligt werden)* deoarece în ultimul an a fost nepăsător și a avut o frecvență slabă *(weil der selbe den Unterricht ein letzten Jahre nachllässig besuchte)*. În viitor, nu poate continua fără promisiunea de a se îndrepta *(keine weitere entsprechende fortsetzung versprecht).*

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 5822/21 iulie 1840.

Hotărârea conducerii regimentului este de a trimite câte o copie *(Abschriftlich)*, spre știință *(zur Wissenschaft)*, companiilor Dalboșeț și Bozovici, iar originalul va fi înmânat Departamentului pentru a face schimbarea *(Veränderung)*.

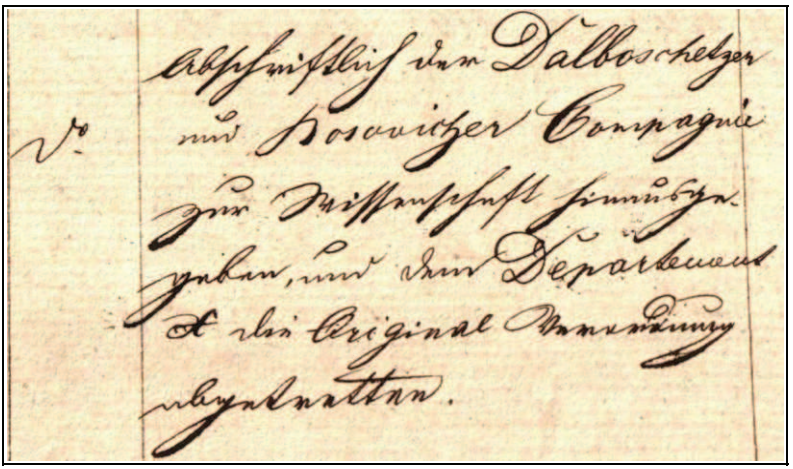

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

5. Nr. 9400/1840.

a.

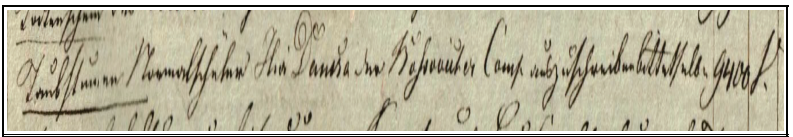

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1840 (literele A ... Z)". Pentru cuvântul „Taubstummen" ni s-a indicat documentul Nr. 9400. Textul : „Surdomuți *(Taubstummen)* – Elevul dela Școala Normală *(Normalschüler)* Ilia Dancsa și-a exprimat rugămintea (a solicitat) *(zuschreiben bittet selb)* către Compania Bozovici"

https://biblioteca-digitala.ro

b. Nr. 9400/2 decembrie 1840.

Adresa Companiei Bozovici Nr. 1171/29 noiembrie 1840 (Reg. Grăn. Nr. 9400/2 decembrie 1840), prin care anunță *(auschriebung)* că Illia Dancsa, elev la Școala Normală *(aus der Normalschule)* s-a oferit să lucreze cu elevii surdomuți.

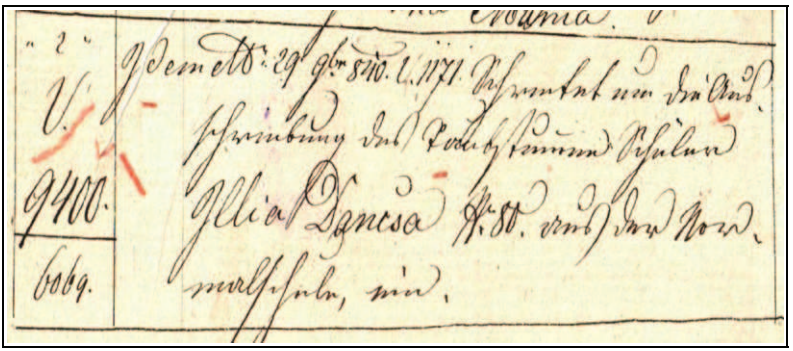

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

c. Nr. 9400/16 decembrie 1840.

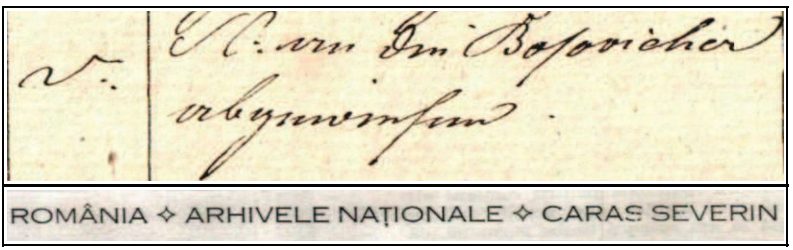

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Compania Bozovici a respins *(abgewiesen)* cererea.

https://biblioteca-digitala.ro

1841

1. Nr. 2576/1841.

a.

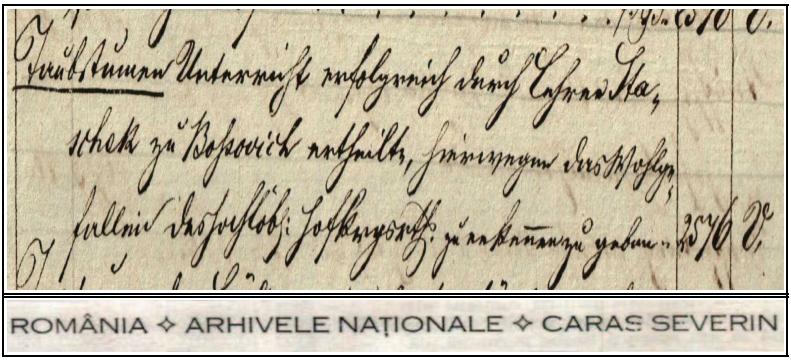

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1841 (literele A ... Z)". Pentru cuvântul „Taubstummen" ni s-a indicat documentul Nr. 2576. Textul : Educația surdomuților *(Taustummen Unterricht)*, în Bozovici, a fost salvată *(ertheilte)* cu succes *(erfolgreich)* prin învățătorul Saschek, ceea ce a produs multă mulțumire *(das Wohlgefallei)*. Înalta Curte de Război *(hochkriegen)* i-a dat recunoașterea *(zu erkennen)*.

b. Nr. 2576/14 aprilie 1841.

Comenduirea Generală a Școlilor Grănicerești Bănățene cu sediul la Pancevo a expediat adresa Nr. 213/10 martie 1841 (Reg. Grăn. Nr. 2576/14 aprilie 1841) care reprezintă o analiză a activităților școlare desfășurate pe raza Regimentului de Graniță Nr. 13 din Caransebeș, în anul 1840 *(im Jahre 1840)*. Concluzia generală este că și-au făcut datoria *(das Schüldenforderung)* și învățământul se găsește într-o situație satisfăcătoare *(befriedigen den Zustand)*. Observațiile *(dem bemerken)* au fost făcute atât asupra modului în care se însușesc materiile științifice *(zum Wissenschaft)*, cât și cele religios-spirituale *(Gaistlicht)*, în special prin învățarea stăruitoare

https://biblioteca-digitala.ro

a Catehismului *(welche sich den Katichetischen Unterrichts besonders angelegen)*. Aportul însemnat *(die bezeichenten ausgezeichneten)* a fost atât al învățătorilor absolvenți de Școală Normală *(Normallehrer)*, dar mai cu seamă a protopopului *(Erzpriester)* care poate fi luat ca model *(nacheifern)*.

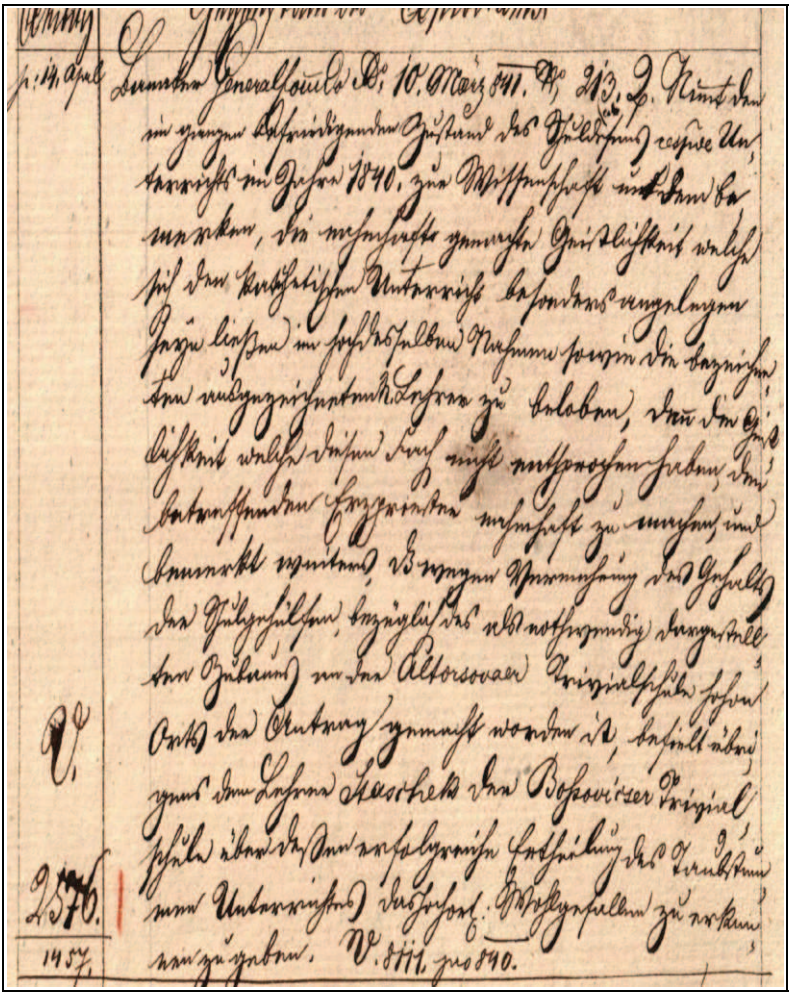

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Este lăudată activitatea Școlii Triviale din Orșova Veche *(an den Altorsovaer Trivialschule)* care oferă o „artă înaltă” ușor de asimilat *(hohen Arts den Antrag gemacht worden ist)*.

Referitor la educația surdomuților, documentul ne oferă câteva informații în ultima parte (vezi facsimilul de mai jos) :

„aflăm că învățătorul Staschek dela Școala Trivială din Bozovici a găsit modalitatea de educare eficientă a surdomuților *(befinlt übrigens dem Leren Staschek der Bossovicher Trivialschule über dasten erfolgreiche Entheilung das Taubstummen Unterrichtes).* Aceasta trebuie să se recunoască cu satisfacție *(Wohlgefallen zu erkennen zu geben)”*.

(facsimil din documentul prezentat la punctul b și care se referă la educarea surdomuților)

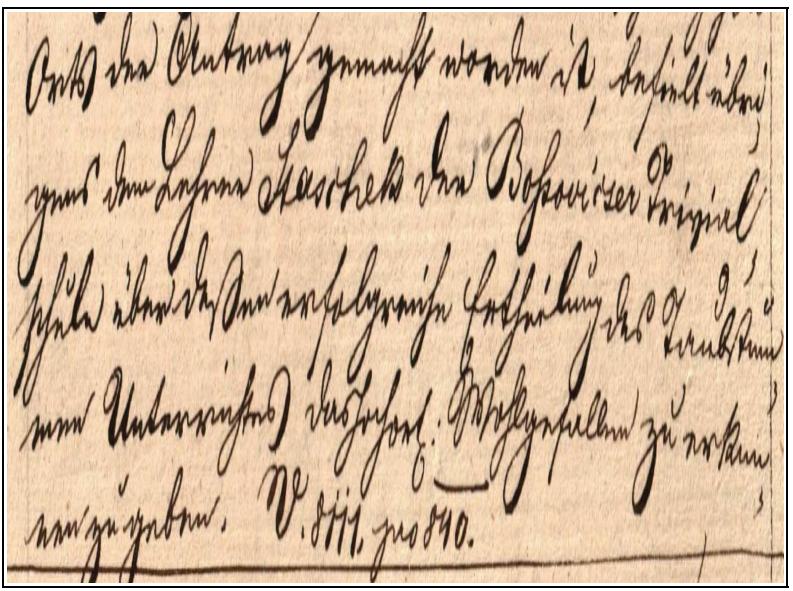

c. Nr. 2576/21 aprilie 1841.

Camanda regimentului din Caransebeș a notat la 21 aprilie 1841 următoarea rezoluție : Se va trimite „în copie” la toate companiile *(In Abschrift an gesamte Compagnien)* pentru a le lăuda *(zur alsogleichen*

https://biblioteca-digitala.ro

belobung), apoi către Institului de Învățători *(dann die Normallehranstalt),* Comenduirii Generale, Statului, preoților locali *(Pfarer Boden)*, pentru înțelegere *(Verständigt).*

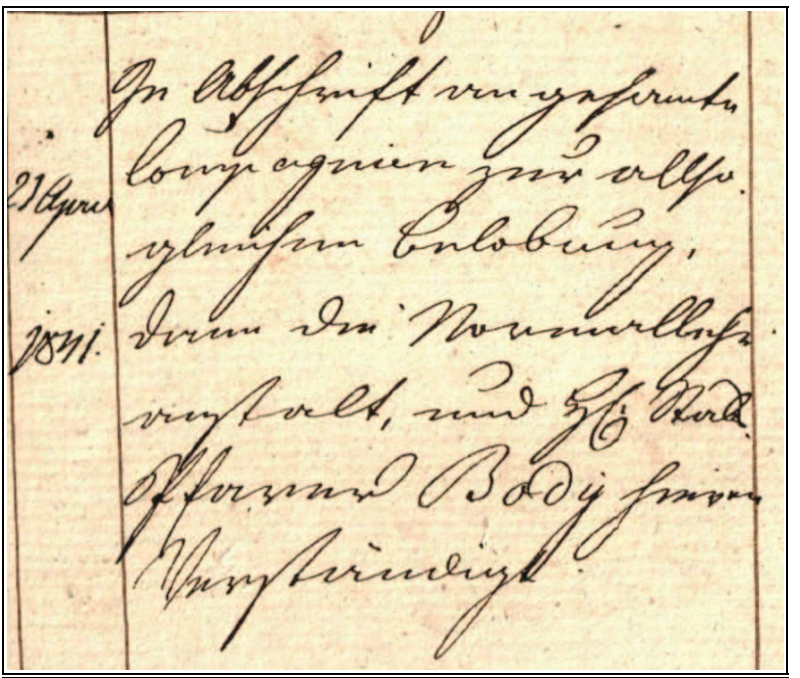

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

2. <u>Nr. 2690/1841</u>.

a.

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1841 (literele A ... Z)". Pentru cuvântul „Taubstummen" ni s-a indicat documentul Nr. 2690. Textul : <u>Educația surdomuților *(Taustummen Unterricht)*</u> la Școala Trivială din Bozovici *(an den Bossovicser Trivial schule)* s-a acordat recunoștință *(zu erkennen)* și mulțumiri *(Züfriedenheit)* învățătorului Hoffmann *(durch Lehren Hoffmann)*, primul care i-a vindecat/educat *(erstheilte)*.

https://biblioteca-digitala.ro

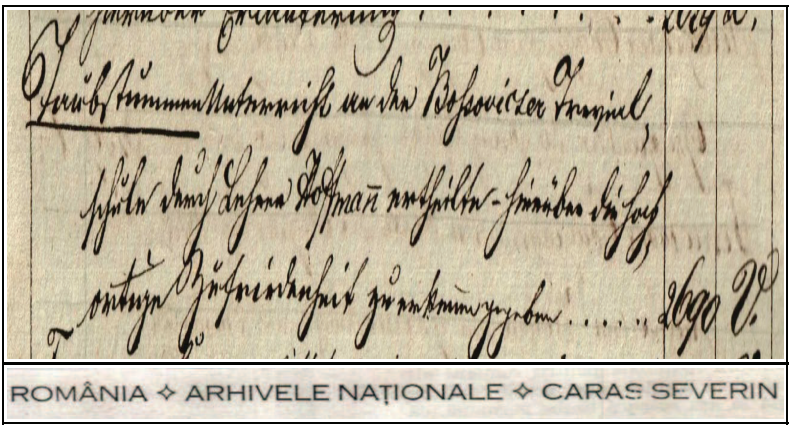
ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

b. Nr. 2690/19 aprilie 1841.

Inițial, Înalta Curte Chezaro-Crăiască a Consiliului de Război din Viena *(der K.K. Hofkriegsrath)* a expediat documentul cu Nr. 1021/13 martie 1841. La Comenduirea Generală a Școlilor Grănicerești din Banat, cu sediul la Pancevo, i s-a dat Nr. 1070/9 aprilie 1841, iar când a ajuns la sediul Regimentului de Graniță Nr. 13 din Caransebeș a primit Nr. 2690/19 aprilie 1841.

Din această adresă aflăm :

Înalt lăudata Curte a Consiliului de Război *(das hochlöbe Hofkriegsrath)* a prezentat *(unterbreitete)* Majestății Sale Prea Înalte *(S*[eine] *Majestät Allerhöchst)* starea de consens școlar *(den Zustand des Schulconsens)* în care s-a aflat Granița Militară Chezaro-Crăiască în anul 1839 *(in den K. K. Militärgränze im Jahrer 1839)*.

În urma dezvăluirilor făcute la 29 ianuarie a.c. (1841) *(Eutschliestung von 29 Jäner l*[ebend] *J*[ahr]*)*, la cel mai înalt grad *(mit allerhächst)*, Înalta Conducere *(H.C.)* a găsit de cuviință să-l informeze pe Învățătorul Șef *(den Oberlehren)* Gunzy asupra mulțumirii față de rezultatele bune obținute *(wegen des guten Erfolges ihres)* de învățătorul Hoffmann, în anul 1839 *(im Schuljahr 1839)*, cu elevii surdomuți *(an Taubstummen)*, fiind primul care i-a „vindecat” prin educație *(erstheilten Untrrichts)*. Drept urmare, Înalta Curte a Consiliului de Război l-a asigurat de recunoașterea meritelor sale *(Anerkennung ihres Verdienstes zu versichern)*.

https://biblioteca-digitala.ro

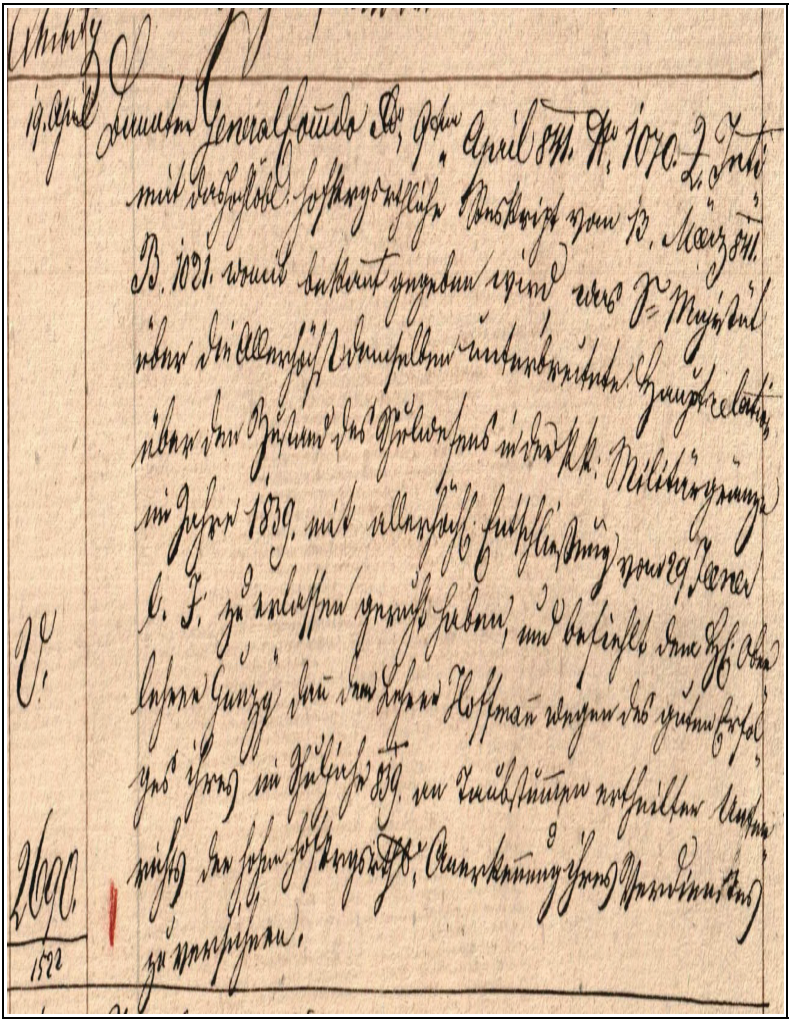

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

c. Nr. 2690/29 aprilie 1841.

Rezoluția conducerii regimentului din Caransebeș din 29 aprilie 1841 amintește de un atestat *(Bezeung)* dat la 29 iunie 1828 (!?) cu Nr. 3858. De

https://biblioteca-digitala.ro

asemenea, va mulțumi pentru laudele primite și va trimite câte o copie *(eine Abschrift)* la Școala Normală de Învățători *(der Normallehreranstalt)* și la Direcțiunea Școlilor Grănicerești din Banat *(Banat Grenz Schulen Direction)*.

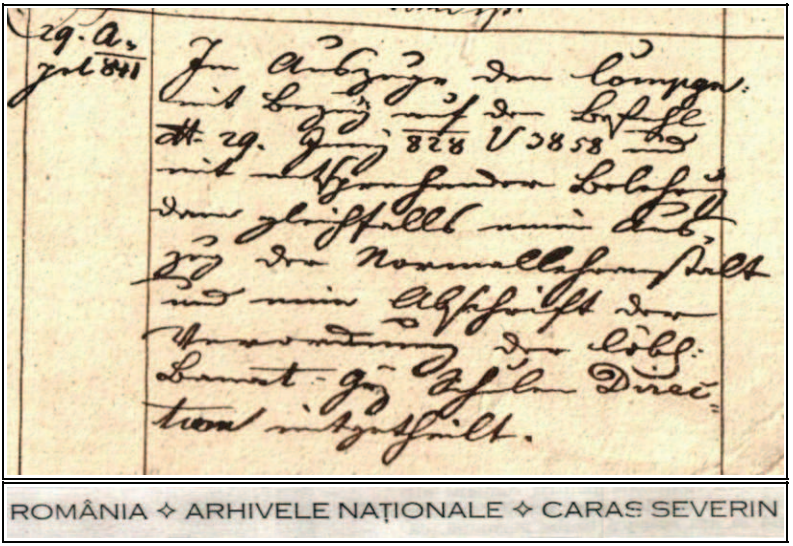
ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

1844

1. Nr. 2483/1844.

a.

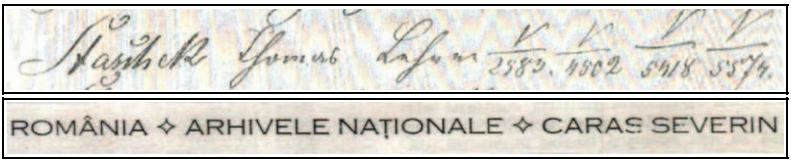

Informație din „Indexul alfabetic al corespondenței” pe anul 1844. Accesând numele învățătorului *(Lehrer)* Thomas Staschek ni s-au indicat patru documente înregistrate la numerele 2583, 4502, 5418 și 5574.

Așacum vom vedea, aceste documente nu fac referire la învățământul surzilor ci la viața personală a învățătorului. De asemenea, vom observa că Thomas Staschek nu mai preda la Școala Trivială din Bozovici, ci la cea din Mehadia.

b. Nr. 2483/6 aprilie 1844.

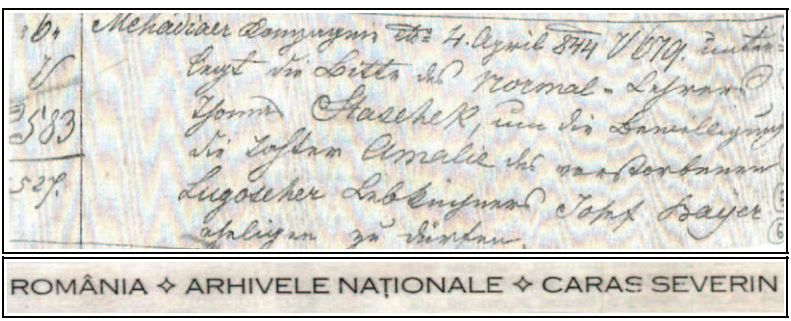

La Nr. 2483/6 aprilie 1844, din Registrul de intrare-ieșire a corespondenței Regimentului de Graniță din Caransebeș, a fost înscrisă adresa Nr. 679/4 aprilie 1844 trimisă de Compania din Mehadia *(Mehadiaer Kompagnie)* prin care se înaintează rugămintea învățătorului Thomas Staschek *(die Bitte das Normal-Lehrer Thomas Staschek)* de a i se da

https://biblioteca-digitala.ro

aprobarea de căsătorie cu domnișoara Amalia din Lugoj, fiica patiserului Josef Bayer, decedat de curând *(um Bewilligung die Tochter Amalie das verstorbenen Lugoscher Josef Bayer eheligen zu dürfen)*.

c. Nr. 2483/12 aprilie 1844.

La data de 12 aprilie 1844, conducerea Regimentului a notat două hotărâri. În prima (partea din dreapta a imaginii de mai jos), se specifică faptul că această măsură este de competența Înaltei Comenduiri Generale a Direcțiunii Școlilor Grănicerești din Banat *(Dieses Einschreitend hohen General Comando der die Banater Grenz Schul Direction unterleegt)*.

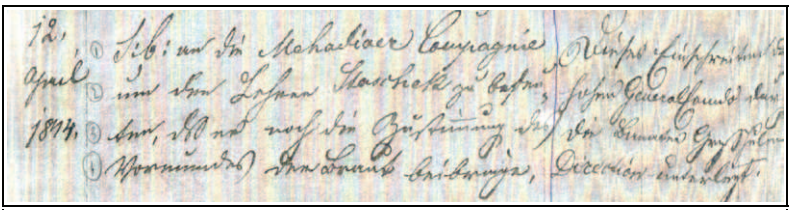

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

În a doua notare, Compania din Mehadia este înștiințată că cererea învățătorului Staschek a fost trimisă autorităților competente *(des en noch die Zustenung)* pentru analizare *(zu befinden)* și li s-a făcut o prezentare a logodnicei *(der Braut beibringe)*.

2. Nr. 4502/1844.

a. Nr. 4502/11 iunie 1844.

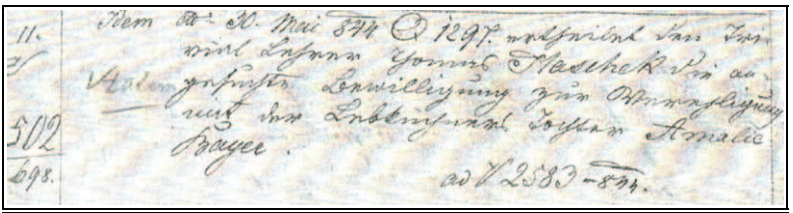

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

La Nr. 4502/11 iunie 1844 a fost înregistrată adresa primită dela Comand Generală a Școlilor Grănicerești din Banat care avea Nr. 1297/30

https://biblioteca-digitala.ro

mai 1844. În adresă se menționează că s-a primit solicitarea învățătorului Thomas Staschek, dela Școala Trivială, de a i se da aprobarea de căsătorie *(die angesuchte Bewilligung zur Verehlichung)* cu domnișoara Amalia Bayer, fiică de patiser *(mit der Lebküchener Tochter)*.

b. Nr. 4502/14 iunie 1844.

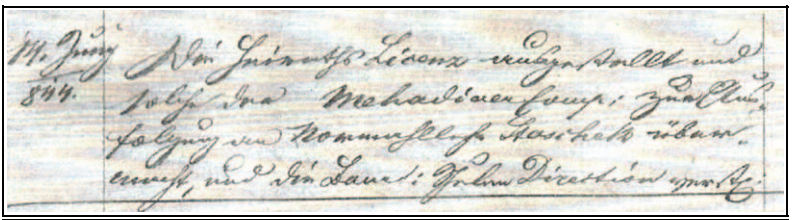

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Hotărârea Conducerii Regimentului a fost înscrisă la data de 14 iunie 1844 și specifica că : referitor la propunerea de căsătorie *(den Heiratss)*, învățătorul Staschek va trebui să aștepte până la înmânarea *(zur Ausfolgung)* „licenței" *(Licenz)* de către Direcțiunea Școlilor Bănățene care are această autoritate *(die Banater Schulen Direction)*.

3. Nr. 5418/1844.

a. Nr. 5418/10 iulie 1844.

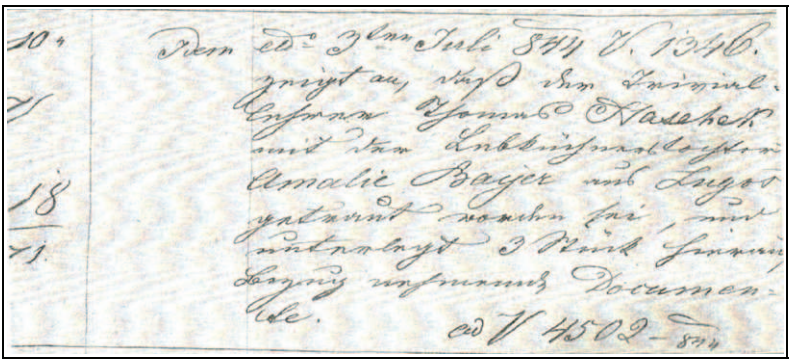

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

La Nr. 5418/10 iulie 1844, registratura Regimentului din Caransebeș a înscris adresa Companiei Mehadia, trimisă cu Nr. 1346/3 iulie 1844, prin care arată că, în vederea căsătoriei învățătorului Thomas Staschek cu domnișoara Amalia Bayer din Lugoj, aceștia au început să-și procure cele 3 documente necesare *(3 Stück hierauf Bezug nehmen Documente)*.

b. Nr. 5418/23 septembrie 1844.

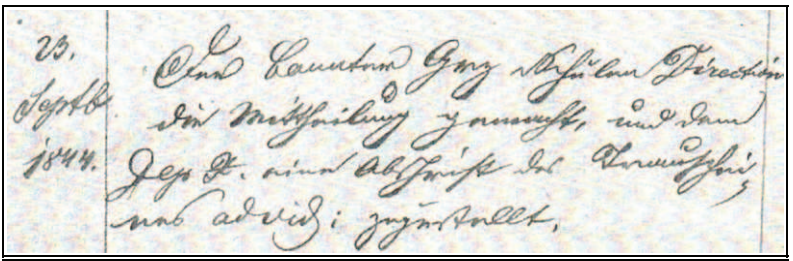

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

Comanda Regimentului notează la 23 septembrie 1844 că Direcția Școlilor Grănicerești din Banat *(Den Banater Grz. Schulen Direction die Mittheilung)* au făcut comunicarea că îngăduie *(zugestellt)* căsătoria, drept care se poate încheia Actul de căsătorie *(eine Abschrift des Transcheien)*.

4. Nr. 5574/1844.

a. Nr. 5574/17 iulie 1844.

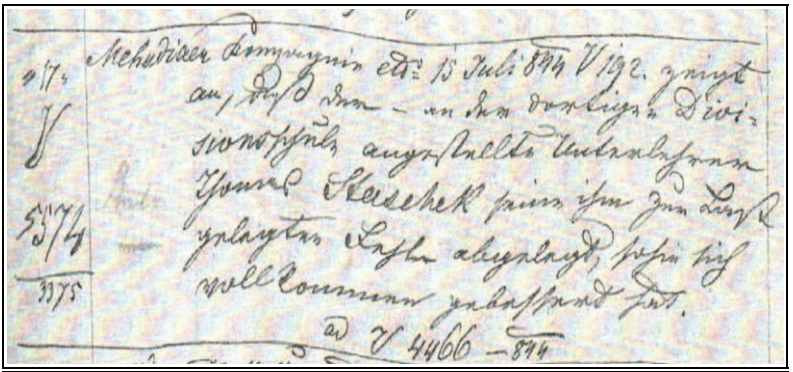

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

La Nr. 5574/17 iulie 1844 s-a înregistrat adresa Companiei Mehadia Nr. 192/17 iulie 1844 prin care propune ca Școala Divizionară *(Divisionsschule)* să fie pusă sub conducerea lui Thomas Staschek *(angestellte Unterlehrer Thomas Staschek)* care își îndeplinește sarcinile cu succes *(seine ihre zum Last gelegten)*.

b. Nr. 5574/18 iulie 1844.

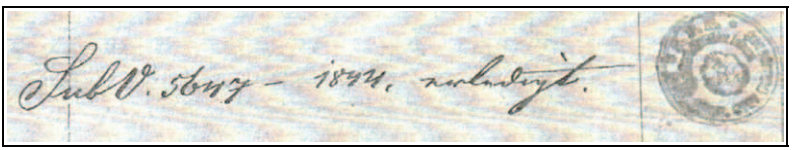

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Rezoluția conducerii Regimentului din 18 iulie 1844 : a aranja, a rezolva *(erledigt)*.

5. Nr. 7138/1844.

a.

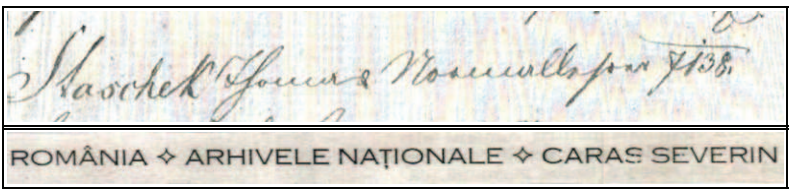

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Informație din „Indexul alfabetic al corespondenței” pe anul 1844. Accesând numele învățătorului *(Normallehrer)* Thomas Staschek ni s-a indicat documentul cu Nr. 7138.

b. Nr. 7138/11 august 1844.

La Nr. 7138/11 august 1844 s-a înregistrat adresa Companiei Mehadia, ce avea Nr. 2183/9 septembrie 1844, prin care adresează o rugăminte conducerii Regimentului. Menționează că învățătorul Thomas Staschek *(der Normallehrer Thomas Staschek)* a cerut un concediu (vacanță) *(Schul ferien seine)* pentru a-și vizita rudele din Bozovici *(zu Bosovich zu besuchen beabsichtet)*. Compania Mehadia roagă ca, în cazul în care, cu această ocazie Staschek ar cuteza să se reîntoarcă la școala din Bozovici,

https://biblioteca-digitala.ro

Regimentul să nu aprobe un astfel de transfer *(wagen den bestehenden nach Bosovics).*

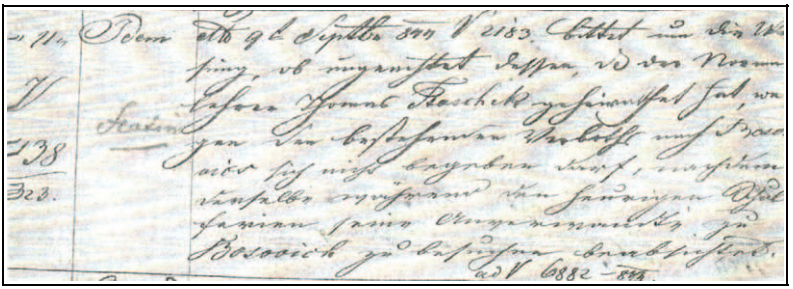

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

c. <u>Nr. 7138/14 septembrie 1844</u>.

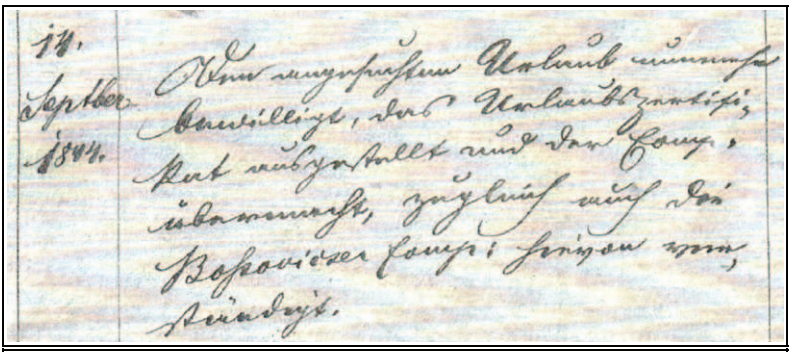

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Hotărârea Regimentului a fost înscrisă la 14 septembrie 1844. Concediul solicitat se aprobă *(Den angesuchten Urlaub nunmehr bewilligt)*, se trimite Certificatul de Concediu *(das Urlaubszertifikat)* și totodată a fost înștiințată Compania Bozovici *(zugleich auch den Bosovicser Comp. Verständigt).*

https://biblioteca-digitala.ro

1847

1. Nr. 1320/1847.

a.

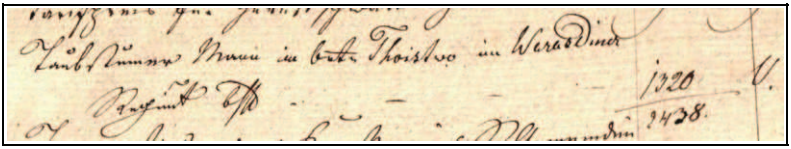

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1847 (literele L ... Z)”. Pentru cuvântul „Taubstummen” ni s-a indicat documentul Nr. 1320. Textul : Un bărbat surdomut *(Taubstumer Mann)* Thoisrwo (numele ?) din Regimentul Warasdin *(im Warasdiner Regiment)* adresează o rugăminte *(im bete).*

b. Nr. 1320/8 februar 1847.

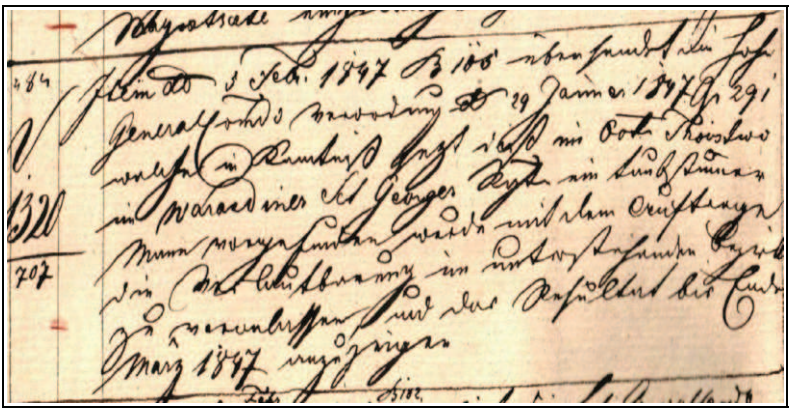

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Scrisoarea inițială a fost scrisă de Înaltul Comandament General *(Die hohe General Comando)* și a avut Nr. 291/29 ianuarie 1847. La Brigada Locală *(Loco Brigade)* i s-a dat Nr. 105/3 februarie 1847, iar la Conducerea Regimentului Nr. 1320/8 februarie 1847. Se înștiințează *(welche in Kenntnist)* că la Regimentul Sf. George din Warasdin se află un bărbat surdomut *(ein taubstumer Mann)* Got Thoistwo (?), care a fost găsit *(wargefunden)*. Se dă însărcinarea *(wurde mit dem Auftrage)* ca până la sfârșitul lunii martie 1847 *(bis Ende März 1847)* să se dea un răspuns *(das Resultat)* privind posibilitatea educării lui.

c. Nr. 1320/17 februarie 1847.

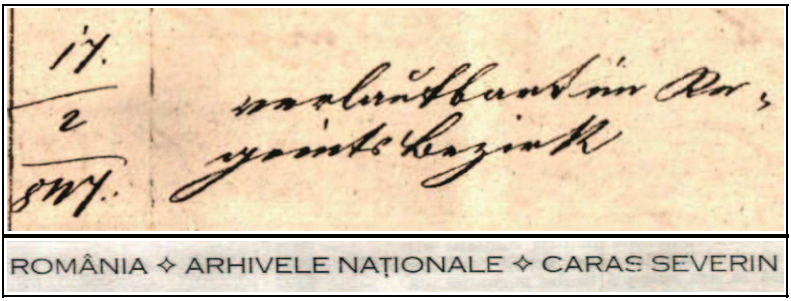

Hotărârea dată la 17 februarie 1847 este de a fi educat în zona regimentului său.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

REGIMENTUL DE GRANIȚĂ ROMÂNO-BĂNĂȚEAN Nr. 13 DIN CARANSEBEȘ

(Wallach-Illÿrisch Gränz Regiment Nr. 13)

Documente aflate la
DIRECȚIA JUDEȚEANĂ CARAȘ-SEVERIN A ARHIVELOR NAȚIONALE DIN CARANSEBEȘ

Referitoare la

Educarea orbilor în jud. Caraș-Severin

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

1844

1. Nr. 2322/1844.

a.

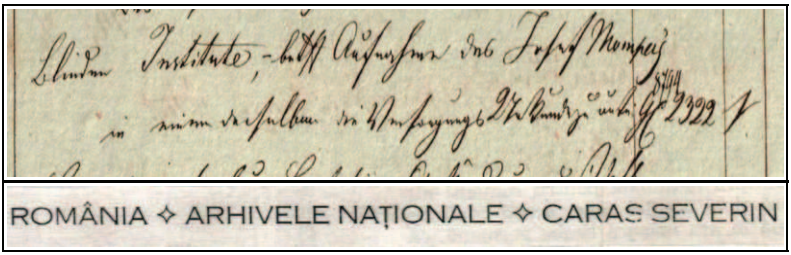

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1844 (literele A ... Z)”. Pentru cuvântul „Blinden” ni s-au indicat documentele Nr. 2322 și 8794.

Textul : „Institut pentru orbi *(Blinden Institute)* – referitor la primirea lui Jusef Monpey într-unul *(betreffend Aufnahme des Josef Monpey in einem den selben)* se va anunța Comanda Generală asupra refuzului *(die Versagung Ankünden)”.*

b. Nr. 2322/28 martie 1844.

Documentul înregistrat la Regimentul de Granuță din Caransebeș cu Nr. 2322/28 martie 1844 a sosit dela Comanda Generală a Școlilor Grănicerești din Pancevo, unde a avut Nr. 729/23 martie 1844. Acolo a fost trimis de Înalta Curte a Consiliului de Război *(hogen hofkriegsrath)* din Viena (Nr. 902/6 martie 1844).

Scopul adresei este orfanul *(Waisen)* Josef Monpay, complet orb *(seiner gänzlichen Erblindung)* pentru care se solicită primirea într-un institut pentru orbi *(angesuchten Aufnahme in ein Blinden Institut)* sau, în caz contrar, să i se mărească ajutorul financiar/indemnizația *(oder Erhöhung seiner Gnadengabe)*. Se așteaptă să se ia o hotărâre ca în funcție de instrucțiunile primite *(unter Vorlage eine vorschrifts)* să se amelioreze starea copilului *(mäßigen Versumpfung)*.

https://biblioteca-digitala.ro

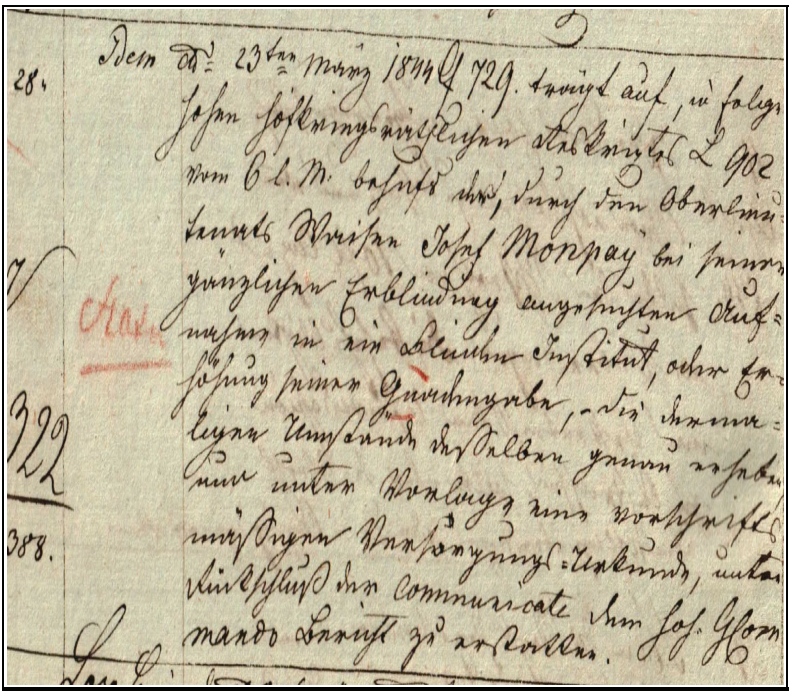

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

c. <u>Nr. 2322/2 aprilie 1844</u>.

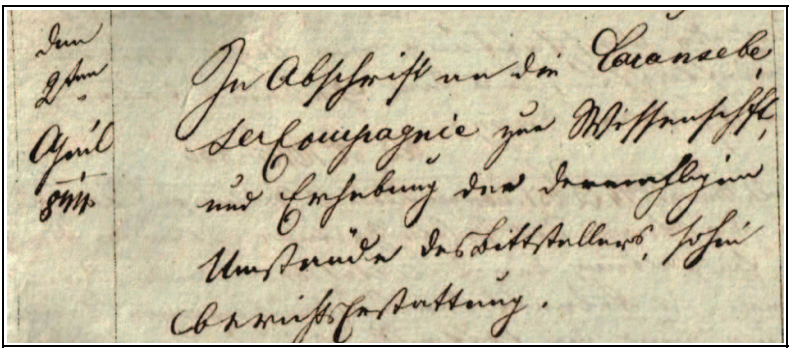

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAS SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

În data de 2 aprilie 1844 conducerea regimentului a notat în registru hotărârea ce a luat-o : „Se va trimite Companiei Caransebeș, în copie *(in Abschrift)*, spre știință *(zur Wissenschaft)*, solicitarea primită.

2. Nr. 8794/1844.

a. Nr. 8794/11 noiembrie 1844.

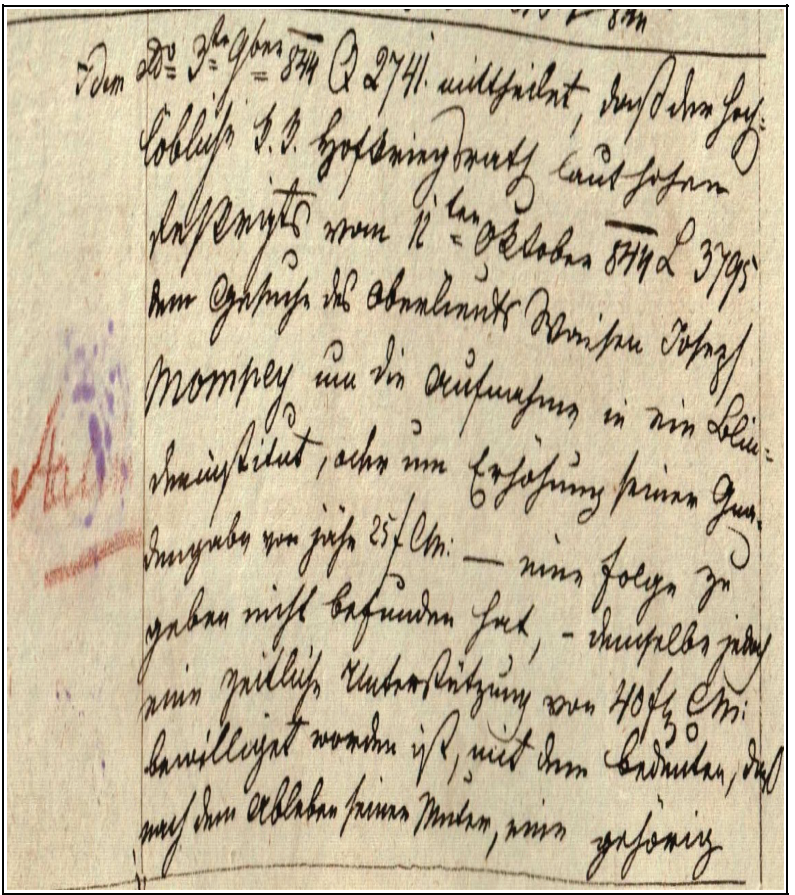

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Documentul care a primit acest număr de înregistrare a fost trimis inițial de către Înalt Lăudata Curte a Consiliului de Război K.u.K *(der hochlöbliche K.u.K. Hofkriegsrath)* din Viena unde a fost înregistrat cu Nr. 3795/12 octombrie 1844. A trecut pe la Comanda Generală din Pancevo a fost înregistrat la Nr. 2741/3 noiembrie 1844.

Documentul se referă tot la problema orbului orfan Josef Monpay care nu poate fi înscris într-un Institut pentru Orbi. Din această cauză s-a luat hotărârea de a i se mări imediat ajutorul financiar *(oder um Erhöhung seinem Gnadengabe von jähe)* de la 25 florini anual, la 40 florini anual. Acordarea noii subvenții nu este provizorie *(nein zeitliche Unterstützung)* ci definitivă.

b. Nr. 8794/12 noiembrie 1844.

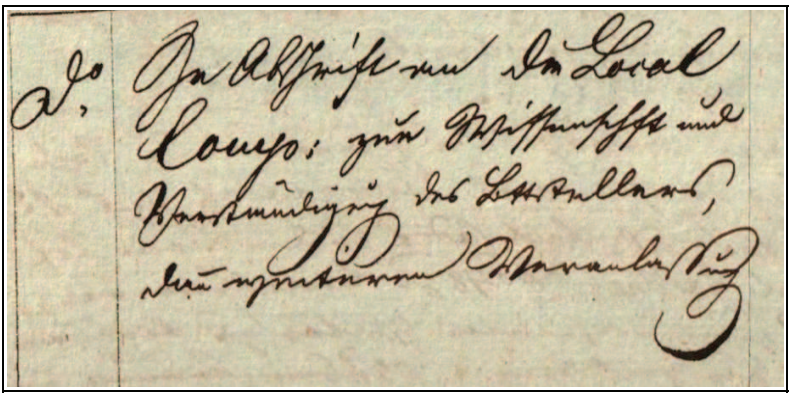

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

În data de 12 noiembrie 1844 conducerea regimentului a dispus să cumunice Companiei locale (Caransebeș) hotărârea luată de forurile superioare.

https://biblioteca-digitala.ro

1846

1. Nr. 7582/1846.

a.

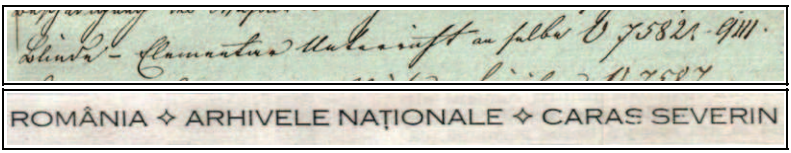

Facsimil din registrul „Index alfabetic al corespondențelor din anul 1846 (literele A ... Z)”. Pentru cuvântul „Blinden” ni s-au indicat documentele Nr. 7582 și 9111. Textul : „Orbi – referitor la educarea elementară *(Blinde – Elementar Unterricht an selbe)*”.

b. Nr. 7582/13 august 1846.

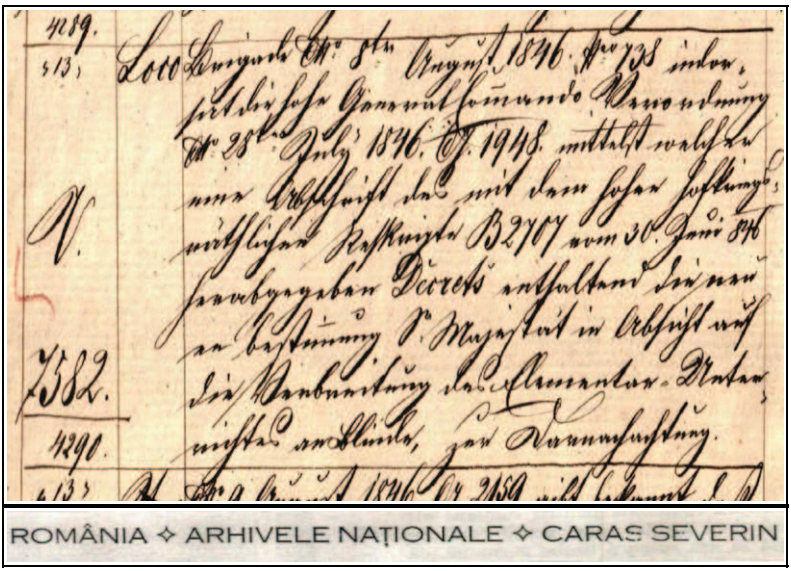

https://biblioteca-digitala.ro

Dispoziția inițială a plecat dela Înalta Curte a Consiliului de Război din Viena și a avut Nr. 2707/30 iunie 1846; la Comanda Generală a Învățământului Grăniceresc din Pancevo i s-a dat Nr. 1948/28 iulie 1846; la Brigada Locală din Caransebeș Nr. 738/8 august 1846; și la Regimentul de Graniță din Caransebeș Nr. 7582/13 august 1846.

Cu această ocazie se trimite conducerii regimentului hotărârea *(Reskripta)* Curții de la Viena, luată **ca urmare a noii decizii a Majestății Sale** *(die neuen Bestimmung S*[eine] *Majestät)* **a cărui intenție este de a răspândi educația elementară a orbilor și a o urmării cu atenție în continuare** *(in Absicht auf die Verbreitung das Elementar = Unterrichtes an Blinde, zur Darnachachtung)*.

c. Nr. 7582/19 august 1846.

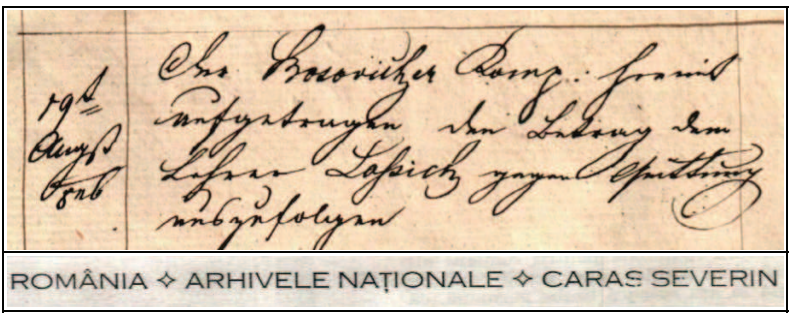

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

La data de 19 august 1846 conducerea regimentului a luat hotărârea de a însărcina Compania Bozovici *(Bosovicher Komp.)* cu aplicarea totală a acestei instruiri *(aufgetragen den Betrag dem Lehren)*.

2. Nr. 9111/1846.

a. Nr. 9111/1 octombrie 1846.

Ca urmare a Hotărârii *(Reskripta)* Curții dela Viena, prezentată în documentul anterior, la data de 1 octombrie 1846, Departamentul pentru Învățământ din subordinea Regimentului Caransebeș a emis un protocol *(Protokoll)* înregistrat cu nr. 9111. Prin acesta se înștiințează toate companiile regimentului *(gibt zu Protokoll die Anzeigen der gesamten Kompagnien)* ca în teritoriile aflate în raza lor *(daß in ihren Bezirken)* să afle pe toți copiii orbi ce sunt capabili să fie școlarizați *(unter richts fähige blinde Kinder den sind)*.

https://biblioteca-digitala.ro

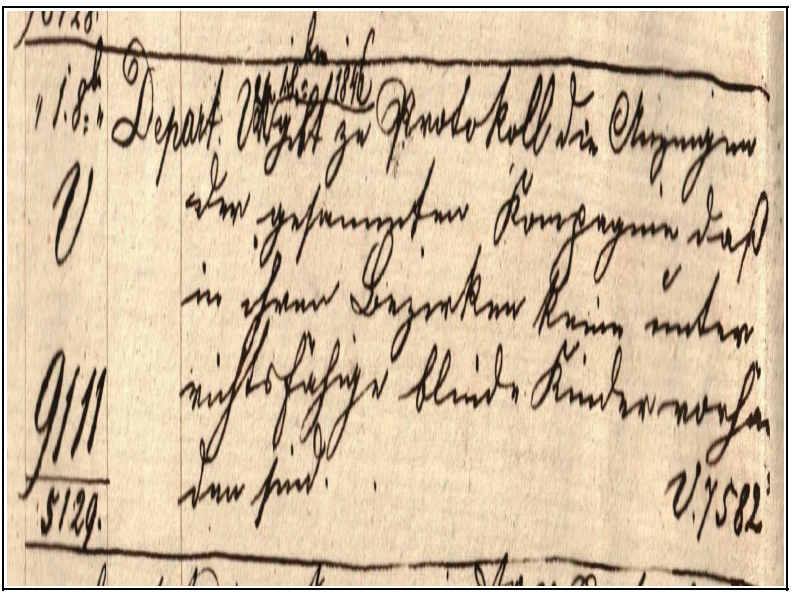

b. Nr. 9111/2 octombrie 1846.

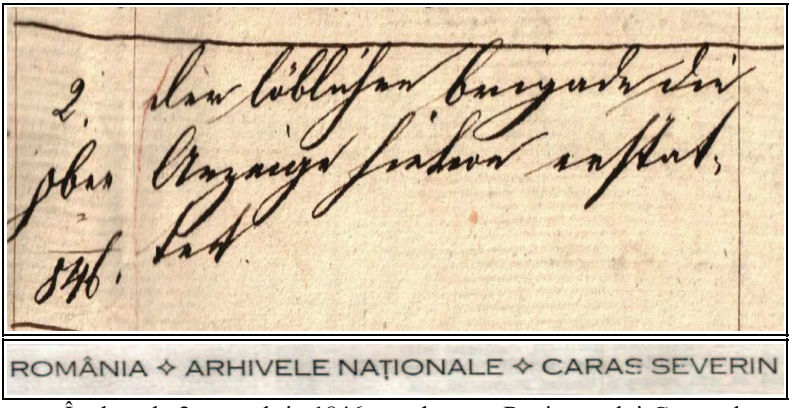

În data de 2 octombrie 1846, conducerea Regimentului Caransebeș a hotărât ca să aducă la cunoștința Brigăzii Locale conținutul Protocolului emis de Departamentul pentru Învățământ.

https://biblioteca-digitala.ro

3. Nr. 9541/1846.

a. Nr. 9541/12 octombrie 1846.

La Nr. 9541/12 oct. 1846 din registrul de intrare-ieșire a corespondenței a fost înregistrată adresa trimisă de Brigada Locală *(Loco Brigada),* ce avea la expediere Nr. 970/8 oct. 1846.

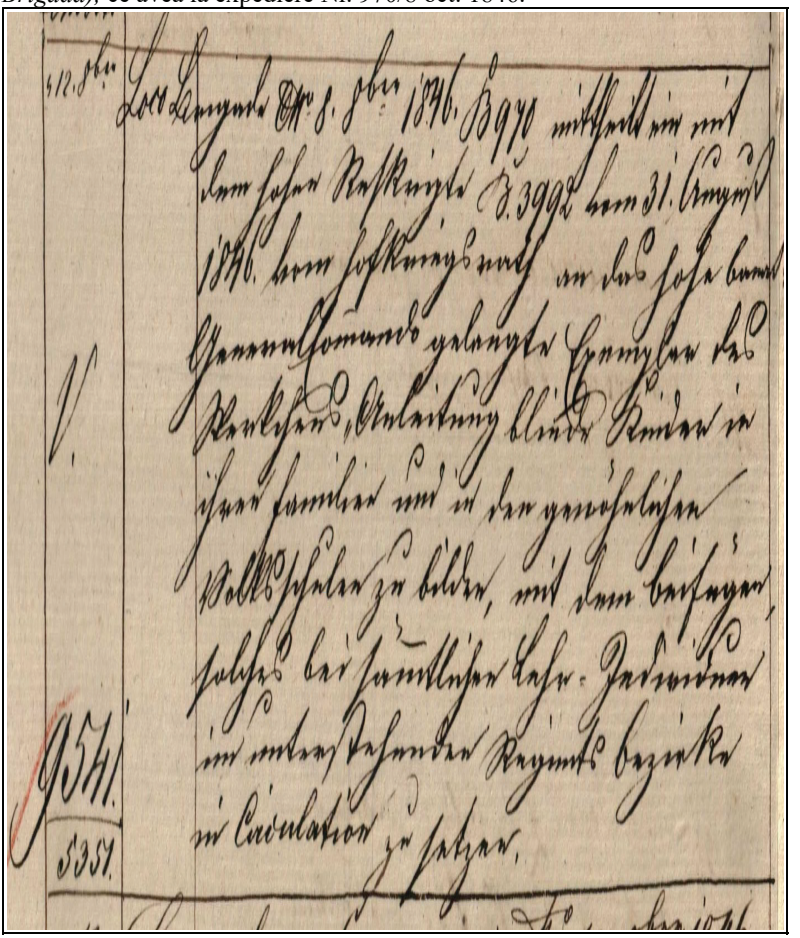

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

Prin ea comanda Regimentului Grăniceresc *(General Comando)* comunica *(mitteilt)* completarea *(mit den hohen Reskripta)* Circularei Nr. 3992/31 aug. 1846 (negăsită), primită dela organale superioare, care se referea la învățământul orbilor.

În textul găsit, înregistratorul ne informează că respectiva adresă anunța primirea unui exemplar al operei *(Werk)* (cărții) **„Îndrumător pentru educarea copiilor orbi în familiile lor și în școlile populare” *(Anleitung blinde Kinder in ihren familien und in den gewöhnlichen Volksschulen zu bilden)*.**

De asemenea, în zonele aflate în subordinea conducerii [regimentului] *(in unterstehenden Regierung bezirke)* circulara se va pune în aplicație *(in Circulation zu satzen)* și se vor aduce „de departe” (din alte părți) profesori individuali *(feruliegen Lehr=Individuen).*

b. Nr. 9541/16 octombrie 1846.

Pe pagina a doua a documentului este înscrisă hotărârea luată de comanda Regimentului Grăniceresc nr. 13, la 16 oct. 1846, de a se pune în aplicație dispozițiile primite.

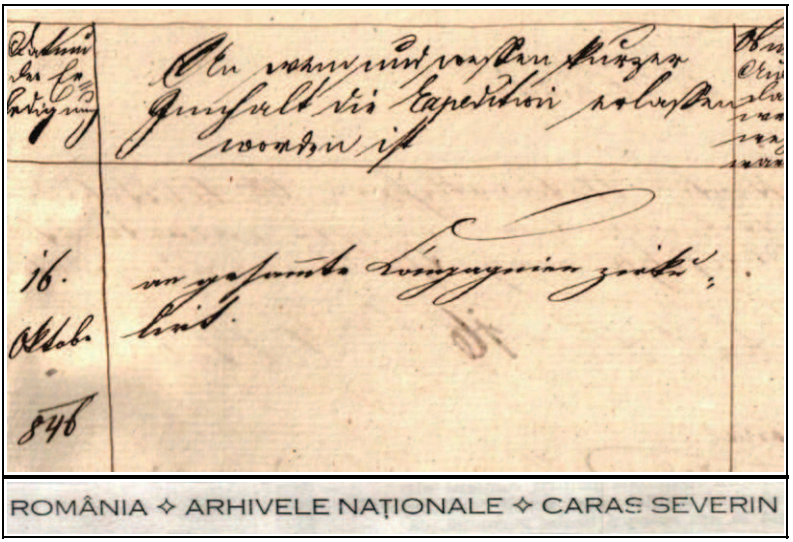

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

https://biblioteca-digitala.ro

1847

1. Nr. 1538/1847.

a. Nr. 1538/13 februarie 1847.

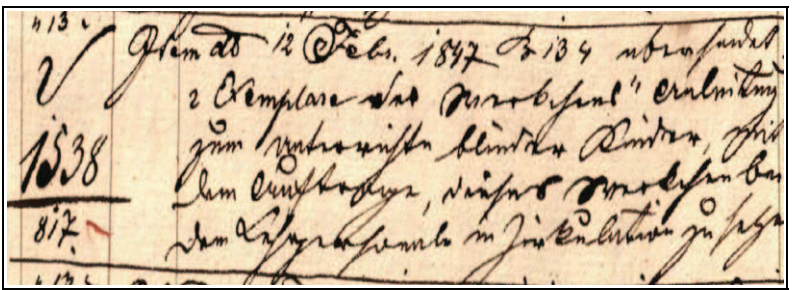

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Înscrierea din registrul de intrare-ieșire a corespondenței, cu Nr. 1538/13 feb. 1847, la doar patru luni dela documentul anterior (Nr. 9541/12 oct. 1846), a unei noi adrese prin care se anunța că la comanda Regimentului Grăniceresc s-au primit 2 (două) exemplare a operei *(Werk)* ***„Anleitung zum Unterrichte blinden Kinder”*** (Indrumător pentru educarea copiilor orbi). Scopul trimiterii era extinderea *(überhandat)* acestui învățământ și autoritățile locale aveau însărcinarea *(mit dem Auftrage)* de a le pune în circulație *(in zirkulation zu sagen)*.

b. Nr. 1538/.....(?) 1847.

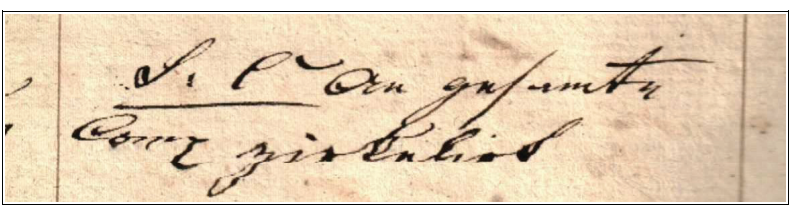

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Hotărârea (text nedescifrat)

https://biblioteca-digitala.ro

1848

1. Nr. 9945/1848.

a. Nr. 9945/22 decembrie 1848.

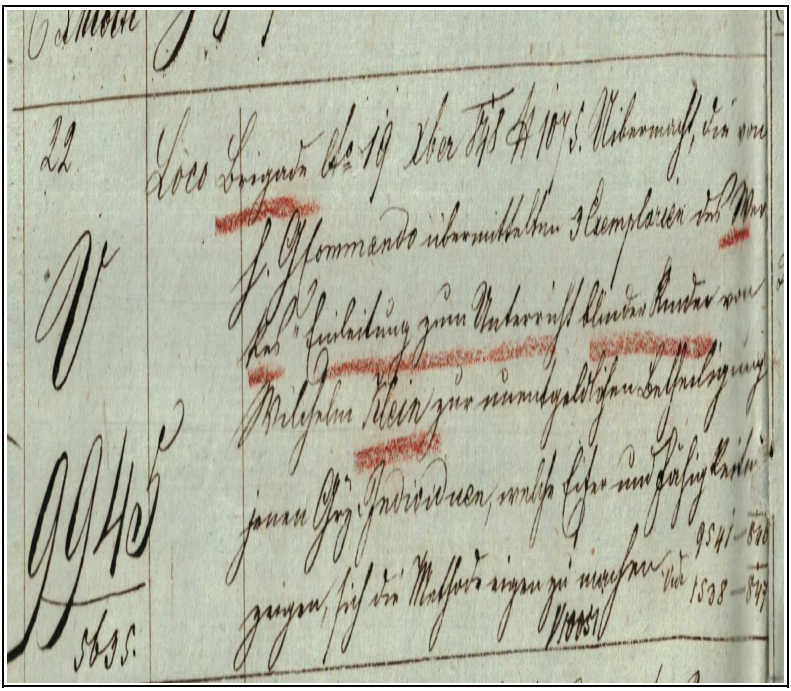

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

Adresa Nr. 1075/19 dec. 1848, trimisă către Brigada Locală *(Loco Brigade)* a primit la Regiment Nr. 9945/22 dec. 1848. Înalta (onorata) Comandă a Graniței *(die von h*[ohe]. *G*[ränz]. *Commando)* transmitea *(übermittelung)* Regimentului din Caransebeș trei exemplare a cărții ***„Einleitung zum Unterricht blinden Kinder”*** (Indrumător pentru educarea copiilor orbi) scrisă de [Johann] **Wilhelm Klein.**

https://biblioteca-digitala.ro

b. <u>Nr. 9945/5 ianuarie 1849</u>.

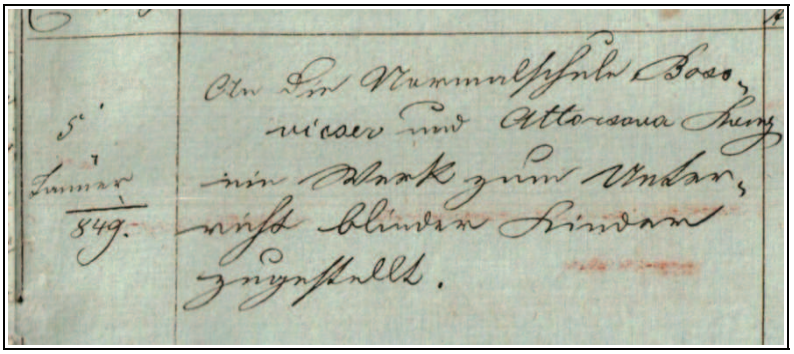

ROMÂNIA ✧ ARHIVELE NAȚIONALE ✧ CARAȘ SEVERIN

La data de 5 ianuarie 1849 (pagina doua a documentului), se ia hotărârea ca aceste lucrări destinate educării copiilor orbi *(Werk zum Unterricht blinden kinder)* <u>să fie expediate la Bozovici și Orșova Veche</u> *(Boszovicser und Altorsova)* pentru a fi utilizate.

https://biblioteca-digitala.ro

În loc de încheiere

CE ESTE ADEVĂRUL ISTORIC ȘI UNDE ESTE EL ASCUNS?

(Eseu apărut în revista „Morisena”, anul V, nr. 2 (18)/2020, pp. 74-75)

Aproape că nu putem iniția o discuție despre un eveniment istoric fără a declanșa o ceartă garnisită cu jigniri în care protagoniștii se acuză reciproc că nu sunt patrioți, că sunt vânduți unor interese străine, etc. Este unul din cele mai elocvente exemple prin care se demonstrează că mai avem mult până vom înțelege democrația, așa cum ne-a explicat-o Ion Rațiu în 1990: *„Voi lupta până la ultima mea picătură de sânge ca tu să ai dreptul de a avea o altă părere decât a mea!”*.

Nu sunt istoric, dar mi-a plăcut istoria şi de 20 de ani am făcut cercetări într-un domeniu „de nişă” al istoriei noastre. Un domeniu de care se interesează foarte puțini oameni, cel al istoriei învățământului special de pe teritoriile româneşti. Am şi publicat 7 (şapte) cărți (actuala fiind a opta carte) despre acest subiect. La prima vedere, s-ar părea că domeniul cercetat de mine ar fi unul neutru, lipsit de probleme conflictuale. Şi totuşi, am constatat că nu este aşa. Multe din informațiile incluse în text, informații demonstrate cert de sursele cercetate, au fost considerate de unii incomode, ca să nu spun jignitoare. De ce se întâmplă acest lucru?

Nu consider că am descoperit dacă înainte a fost oul sau găina, dar după îndelungi analize am ajuns la o explicație, care nu trebuie să fie preluată „ad literam” de toți. Este părerea mea şi o voi expune începând cu o anecdotă care circula prin anii 1980:

https://biblioteca-digitala.ro

„A fost odată un împărat puternic ce stăpânea mai multe țări şi popoare. Acest împărat era ***şchiop, cocoşat şi chior.*** *După ce a cucerit o lume întreagă, orgoliul său l-a făcut să-şi dorească să lase posterității chipul său. Aşa că a cerut să i se aducă un pictor.*

Pictorul adus l-a reprezentat aşa cum l-a văzut: cu un picior mai lung şi unul mai scurt, cu un ochi care se uita la slănină şi altul la făină, iar în spate cu o ditamai cocoaşă. Când a văzut tabloul împăratul s-a înfuriat, a zis că asta este o jignire adusă personalității sale şi i-a tăiat capul. A cerut un alt pictor.

Al doilea pictor a aflat ce a pățit primul şi a zis: eu nu voi picta aspectul exterior. Voi picta caracterul său, curajul său, bunătatea sa, tot ceea ce aparține interiorului său. În final a făcut un tablou cu un tânăr frumos care putea fi Adonis. Împăratul ştia că are niscaiva defecte şi când a văzut tabloul s-a supărat spunând că asta-i o ironie adusă personalității sale şi în final i-a tăiat capul, cerând alt pictor.

Cel de al treilea pictor a aflat, şi el, ce au pățit primii doi. Atunci l-a pictat pe împărat din profil (ca să se vadă doar un ochi), călare pe cal (ca să se vadă doar un picior) şi în goana calului (ca să-i mascheze cocoaşa). A creat astfel o frumoasă scenă de luptă ce i-a plăcut foarte mult împăratului, care l-a răsplătit împărăteşte.

Morala *care încheia povestea era: Şi astfel s-a născut neorealismul socialist în artă."*

Azi morala nu mai stârneşte zâmbete, fiecare putând să aibă propria părere fără ca cineva să-i pricinuiască vreun rău fizic. Dar povestea ne ajută să tragem câteva concluzii. Fiecare din cei trei pictori a fost convins că a reprezentat ADEVĂRUL. Cu toate acestea, unii nu au acceptat acel adevăr. Personal, am tras următoarea concluzie :

Aşa cum au existat trei moduri de reprezentare picturală a unei situații concrete, există şi trei moduri de scriere a istoriei.
Un al patrulea mod nu există!

https://biblioteca-digitala.ro

Orice lucrare istorică vom citi, vom vedea că autorul utilizează una din cele trei metode prezentate în povestirea anterioară. Uneori acelaşi autor, înşiruind faptele istorice ale unui anumit eveniment, şerpuieşte în folosirea celor trei metode prezentând propria sa variantă. Însă nu doar istoricii fac asta. Cititorii, deci consumatorii de istorie, au aceleaşi trei feluri de gândire şi de acceptare referitor la un eveniment sau altul. De aici se produc neînțelegerile. Istoricul care a scris folosind prima metodă nu va fi apreciat decât de cei care gândesc la fel ca el. Idem pentru celelalte metode. În felul acesta oamenii se împart în două tabere şi apare un fenomen pe care-l putem numi:

Parabola paharului jumătate gol şi jumătate plin

Indiferent care este subiectul discutat, o parte dintre oameni vor lăuda calitatea lichidului din jumătatea plină a paharului şi vor elogia pe cel ce l-a pus acolo. Pe de altă parte, ceilalți vor susține că lichidul nu are nicio valoare, fiind apă chioară, că nu a fost pus acolo cu intenții bune, ci din contră, cineva a furat jumătate din lichid, paharul fiind inițial plin. Între cele două tabere nu va fi niciodată pace! Fiecare susținându-şi cu tenacitate teoria şi fiecare fiind convins că deține ADEVĂRUL.

De unde provin aceste diferențe de vederi ?

Fiecare om a avut parte de o anumită educație, iar în formarea concepțiilor, ce stau la baza modului de producere a raționamentelor logice, un factor cheie va fi totdeauna părerile şi concepțiile celor ce ne educă. La început sunt părinții. Ei au o experiență de viață care le-a format unele concepte, conforme cu grupul etnic, confesional şi politic din care fac parte sau pe care îl simpatizează. Mai târziu, învățătorii şi profesorii aduc un surplus de teorii acceptate oficial în acel moment. Lecturile citite vor adăuga păreri, concepte şi teorii, unele exemplificate cu întâmplări reale sau aşa-zis reale. Peste întreg noianul de teorii, principii şi concepte intervine societatea reprezentată prin sistemul politic existent, supus unei anumite concepții

https://biblioteca-digitala.ro

şi grupurile de cunoştinţe în care îşi desfăşoară activitatea individul. Toţi aceştia transmit individului păreri şi concepţii, care vor trece prin filtrul unei analize personale. În final, individul îşi va forma propriile păreri. Deşi sunt proprii, părerile nu vor fi originale. În ele vom găsi influenţe ale tuturor factorilor implicaţi în procesul de educare.

Cu timpul, seminţele acestor concepţii, depuse la nivelul conştientului, vor prinde rădăcini şi îşi vor trimite roadele spre zona inconştientului. Aici vor dobândi o poziţie superioară, fiind la baza tuturor raţionamentelor. Mai mult, supraeul, acel arbitru juridic al tuturor faptelor noastre, va fi şi el contaminat, însuşindu-şi concepţiile unanim acceptate de individ. Din acel moment totul, dar absolut totul, se va subordona acestor principii şi concepţii. Pentru individ, doar ele vor constitui ADEVĂRUL ABSOLUT.

Se întâmplă, de multe ori, ca acele concepţii să fie diferite de cele acceptate oficial de societate sau de grupul în care ne desfăşurăm activitatea. Au fost cazuri în care familia, de-a lungul timpului, să fi avut unele experienţe traumatice care s-au transmis şi la noile generaţii, iar politica oficială din acel moment să nu le recunoască sau să le fie contrară. În acest caz, individul se află într-o situaţie delicată, fiind obligat să-şi răspundă lui însuşi: „care este grâul şi care este neghina?". La nivelul conştientului său se va da o luptă între cele două grupe de concepţii, şi la sfârşit va trebui să aleagă calea pe care o va urma.

Ce se întâmplă în cazul în care individul îşi formează o concepţie contrară societăţii în care se află? În acest caz intervine:

Sindromul sabiei aflate în mâna împăratului dominator

Împăratul din anecdota prezentată reprezintă puterea totalitară. Ea impune modul în care avem voie să gândim şi concluziile la care avem voie să ajungem. Orice deviere se va sancţiona. Primilor doi pictori li s-a tăiat capul. Nu a trecut aşa mult de când am trăit într-un regim totalitar şi, din cauza divergenţelor de opinie, mulţi au făcut ani grei de puşcărie

https://biblioteca-digitala.ro

sau, mai grav, şi-au pierdut viaţa. Cu timpul, „tăierea capului” a luat forme mascate, cei incomozi erau internaţi în spitale psihiatrice sau primeau sentinţe în imaginare procese civile. Am depăşit acea fază ? Din păcate s-a schimbat doar modul de aplicare a sentinţei. Azi „cel nealiniat” nu mai primeşte pedepse fizice, dar poate fi hulit, jignit, apostrofat, uneori de persoane total nedocumentate în problematica discutată.

Situaţia nu este nouă şi nici nu este specifică doar unei ţări. Ea este descrisă simplu şi clar de Anatole France în romanul *Insula pinguinilor*:

„De ce te străduieşti atât, sărmane domn, să scrii o nouă istorie, când poţi să le copiezi pe cele existente, aşa cum e uzul? De ai alte păreri, de vii cu o idee originală, pui oamenii şi lucrurile într-o lumină neaşteptată şi vei produce cititorului o surpriză. Iar cititorului nu-i place ca cineva să-l pună în situaţia de a fi surprins de ceva. El totdeauna caută în istorie fleacuri deja cunoscute. Dacă încerci să-i dai ceva învăţă-minte are să se simtă jignit şi-ţi va deveni ostil. Nu încerca să-i luminezi mintea; va striga că-i jigneşti convingerile. Istoricii copiază unul de la altul. Îşi cruţă astfel eforturile şi evită să se spună despre ei că sunt infatuaţi. Fă la fel ca ei şi nu încerca să fii original. Istoricul cu idei originale nu este luat în serios, toţi îl disprețuiesc şi le repugnă tuturor.”

Este o soluţie recomandabilă? Dacă DA, ar însemna să renunţăm complet la cercetare şi să ne mulţumim cu ce au scris alţii. Deci, ce este de făcut ?

Anecdota cu care am început ne-a arătat că pedepsiţi ar fi doar adepţii primelor două metode. Imprudentul care arată atât piciorul şchiop, ochii saşii, dar şi cocoaşa, este demn de a fi pus la stâlpul infamiei. Numai el? Nu! Dacă faci greşeala de a nu fi de acord cu imaginea idilică şi glorioasă descrisă după metoda a doua, vei fi din nou apostrofat. Chiar şi situaţia istoricului ce aplică această a doua metodă este incertă. Împăratul din anec-dotă a avut discernământul de a nu se recunoaşte în frumosul tablou prezentat. Pe el l-a supărat doar suspiciunea că totul ar fi o ironie. Însă, câţi dictatori fac asta ? Mulţi ar considera că

https://biblioteca-digitala.ro

osanalele aduse sunt prea sărace şi adepții acestei metode s-ar putea ghida după maxima lui Aleksandr Puşkin:

„decât meschine adevăruri, mai bună-i amăgirea ce ne-nalță”.

S-ar părea că unica metodă comodă, de prezentare a evenimentelor istorice, ar fi a treia. Şi nu greşim prea mult când susținem că istoria fiecărei țări, a fiecărui popor, ne prezintă imaginea triumfală a unui „împărat călare pe cal şi în goana calului” ascunzând în partea din spate tot ce nu convine oficialilor. Micile defecte ar fi astfel nesemnificative.

Este o metodă comodă, dar este ea corectă ? Oricât ar susține respectivii autori, varianta prezintă doar frânturi de adevăr, scoase din context, nu tot adevărul. În această privință scriitoarea americană Jodi Picout susține că *„Doar fiindcă nu expui faptele cu voce tare nu înseamnă că le ştergi existența. Tăcerea e doar un mod mai discret de a minți”*, iar istoricul român Neagu Djuvara completează *„nicio realitate istorică dovedită nu trebuie trecută sub tăcere”*.

Se pare că am ajuns într-un impas. Am înțeles că, în mod subiectiv, au fost şi vor exista atâtea adevăruri istorice câți oameni există pe pământ, iar marele ADEVĂR ISTORIC se va ascunde, în continuare, lăsând diverşii pasionați să se certe între ei. Am înțeles că fiecare ne ducem în spate teoriile şi concepțiile epocii în care ne-am format, ale familiei şi ale profesorilor pe care i-am avut. Este timpul să înțelegem că ne aflăm într-o altă perioadă istorică şi va trebui să gândim altfel. În acest sens, istoricul şi jurnalistul american Allan Nevins (1890-1971) ne dă următorul sfat:

„Fiecare generație trebuie să-şi scrie din nou istoria, pentru că fiecare generație doreşte să deducă din trecut înțelesuri care să o ajute să facă ordine în haosul contemporaneității.”

Cei care vor înțelege că fiecare avem dreptul la propriul mod de gândire, vor fi paşnici. Ceilalți se vor certa în continuare.

Autorul

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

Cuvânt-înainte 7
Arhivele Episcopiei Romano-Catolice din Alba Iulia ... 9
Mitropolia Greco-Catolică din Blaj 67
Guvernul Provinciei Transilvania din Cluj 81
Direcția Jud. Covasna a Arhivelor Naționale 91
Reg. de Graniță nr. 13 Caransebeş (înv. surzi) 97
Reg. de Graniță nr. 13 Caransebeş (înv. orbi) 165
În loc de încheiere 179

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

De același autor:

1. **Gheorghe Moldovan:** ***Începuturile învățământului special în Timişoara.*** Editura Politehnica Timişoara, 2007. ISBN 978-973-625-472-7.
2. **Gheorghe Moldovan:** ***Istoria învățământului bănățean pentru surdomuți.*** Editura Eurostampa Timişoara, 2010. ISBN 978-606-569-067-7.
3. **Gheorghe Moldovan, Emilia Hauszar:** ***Prima carte de logopedie tipărită în România. Timişoara - 1900.*** Editura Politehnica Timişoara, 2012. ISBN 978-606-554-489-5.
4. **Gheorghe Moldovan:** ***Literatura surdologică în România interbelică.*** Editura Politehnica Timişoara. Ediția I-a tipărită, în anul 2015 şi ediția a II-a electronică (C.D.), în anul 2017. ISBN 978-606-554-892-3.
5. **Gheorghe Moldovan:** ***Contribuția comunității armenilor din Elisabethopolis (Dumbrăveni) la înființarea şi funcționarea primei şcoli pentru surdomuți din România.*** Supliment, pe luna mai 2017, al revistei „ARARAT" (fondată în 1924), periodic al Uniunii Armenilor din România.
6. **Gheorghe Moldovan:** ***Învățământul deficienților din prima jumătate a secolului XIX, în Ardeal şi Banat.*** Editura Politehnica Timişoara, 2019. ISBN 978-606-35-0301-6.
7. **Gheorghe Moldovan:** ***Educarea surdomuților în România, de la primele preocupări până la sfârşitul celui de Al Doilea Război Mondial.*** Editura Politehnica Timişoara, 2019. ISBN 978-606-35-0302-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Imprimat la
Tipografia Universității de Vest
Calea Bogdăneștilor nr. 32A
300389, Timișoara
E-mail: editura@e-uvt.ro
Tel.: +40 - 256 592 681

https://biblioteca-digitala.ro

Seria Filologie

GHEORGHE MOLDOVAN
(Foto: Anca Silvia Buzatu)

„Să recunoşti deficienţa unui individ este bine, să-i ameliorezi starea sau să-l vindeci este mult mai bine, să-l redai vieţii sociale este totul."

Pearl Buck

„Orice carte despre istorii particulare este scrisă cu teamă. Şi orice carte scrisă din perspectivă istorică necesită un anumit tip de curaj, care permite asumarea unor selecţii, interpretări şi perspective particulare. ... Domnul profesor Gheorghe Moldovan păstrează o poziţie tradiţională, pozitivistă, prin care preferă să prezinte documentele analizate pe cât de precis este posibil, lăsând cititorului sarcina de a atribui judecăţile de valoare."

Conf. Univ. dr. Mihai Predescu
Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei
Universitatea de Vest Timişoara

„Domnul profesor Gheorghe Moldovan a făcut o pasiune pentru istoria învăţământului special. Deşi a absolvit studii în domeniul ingineriei, s-a dedicat mai mult decât ar fi făcut-o un absolvent în psiho-pedagogie în cercetarea arhivelor, bibliotecilor şi instituţiilor de profil, reuşind performanţa unică de a scoate la lumină documente, dovezi palpabile şi izvoare istorice inedite despre zorii învăţământului special de pe actualul teritoriu al ţării noastre."

Prof. univ. dr. Alois Gherguţ
Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi

ISBN 978-973-125-856-0

https://biblioteca-digitala.ro